

DELAPIDAREA. PROBLEME DE ACTUALITATE
EMBLEZZLEMENT. CURRENT ISSUES

Deniz OTAY¹

Masterand - Facultatea de Drept, UBB

ABSTRACT

The present paper intends to analyse the problem of embezzlement, the offense under article 295 of the Romanian Criminal Code. Not only because of the sheer novelty of the provision, but also because of the frequency of this offense being committed in the workplace, a constant debate is required. The author analyses these aspects by comparison between the former and the current criminal provisions regarding embezzlement, highlighting both the evolution and the aspects according to which the former legislator has proven to be more inspired than the current legislator.

Keywords: embezzlement, new Criminal Code.

REZUMAT

Prezentul articol se dorește a fi o analiză detaliată a infracțiunii de delapidare, prevăzută de art. 295 Cod pen. Nu doar noutatea reglementării, ci și frecvența comiterii infracțiunilor de serviciu în general, una dintre cele mai „la îndemâna” autorilor fiind delapidarea, solicită o dezbatere constantă a acestei infracțiuni. Autorul a analizat prin comparație actuala și vechea reglementare, subliniind evoluția, dar și aspectele prin care legiuitorul anterior s-a dovedit mai inspirat decât actualul legiuitor și, uneori, mai permisiv decât o arată în actuala reglementare noul legiuitor sau, cel puțin, mai previzibil.

Cuvinte cheie: delapidare, noul Cod penal.

¹ Autorul este student masterand al programului de master Științe penale și criminalistică, din cadrul Universității “Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca.

CUPRINS

I. Introducere	36
II. Evoluția incriminării delapidării.....	36
III. Conținutul juridic al delapidării în reglementarea actuală	41
IV. Delapidarea și alte infracțiuni	57
V. Delapidarea în alte sisteme de drept	63
VI. Concluzii	76

I. INTRODUCERE

În contextul uneia dintre cele mai ample și mai pronunțate modificări legislative ale secolului XX în spațiul românesc, reprezentată de intrarea în vigoare a noului Cod penal, alături de noul Cod de procedură penală, la data de 1 februarie 2014, se impun noi interpretări teoretice ale instituțiilor penale, care au scopul de a clarifica nu doar instituțiile fără precedent în Codul pen. anterior, ci și modificările care au intervenit în cadrul instituțiilor care au vechime în dreptul penal român. Mai mult, a rămas necesară și descifrarea unor probleme cu istoric în doctrină, care au luat naștere sub imperiul Codului pen. anterior și care au rămas la fel de actuale și în lumina noilor texte normative, date fiind anumite similitudini de reglementare.

Lucrarea de față își propune să trateze structura hibridă a delapidării, identificând și analizând conținutul său juridic, ca infracțiune ce și-a câștigat autonomia, dar și prin comparație cu alte infracțiuni, precum furtul, abuzul de încredere și abuzul din dreptul societar, a căror structură delapidarea o împrumută. Pentru o bună înțelegere a oricărei instituții de drept, o importanță deosebită o reprezintă o prezentare a evoluției acesteia, aceasta urmând a fi tratată în prima parte. Apoi, vom prezenta pe larg trăsăturile infracțiunii de delapidare, potrivit reglementării actuale, un interes deosebit reprezentându-l în acest sens calitatea specială a subiectului activ, date fiind modificările ce s-au adus cu privire la funcționarul privat. În cea de-a treia parte, va fi tratată comparația dintre delapidare și alte infracțiuni, date fiind confuziile care prezintă mai mult decât un interes teoretic, ele fiind prezente și în jurisprudența ce urmează a fi analizată. În cele din urmă, vom trata, cu caracter de comparație, forme ale delapidării din dreptul altor state.

Contrar aparențelor care califică subiectul delapidării drept unul suficient dezbătut și analizat, se poate afirma că o nouă discuție pe tema acestei infracțiuni nu poate fi decât benefică. Și poate că aceasta nu se va dezvolta doar în sensul unei sistematizări a opiniilor exprimate până acum, ci și ca punct de plecare pentru noi argumente la teoriile oferite de doctrină și, de ce nu, noi răspunsuri la întrebări rămase până acum retorice. Un astfel de punct de pornire se dorește a fi articolul de față.

II. EVOLUȚIA INCRIMINĂRII DELAPIDĂRII

II.1. Codul penal de la 1865

Deși majoritatea doctrinei nu face această trimitere, considerăm că, în ceea ce privește reglementările Codului pen. Cuza, corespondentul delapidării din primul cod penal al României este art. 140 – sustracțiuni comise de depozitarii publici², cuprins în Titlul III – Crime și delictе contra intereselor publice, Capitolul II – Crime și delictе comise de funcționarii publici în exercițiul funcțiunii lor. Se observă, în primul rând,

² „Ori-ce perceptor, ori-ce funcționar însărcinat cu percepțiune, ori-ce depozitar sau contabil public, care va fi deturnat sau sustras bani publici sau privați, sau efecte ținând loc de bani, sau acte, titluri și alte lucruri mișcătoare, cari se vor afla în mâinile lui, în puterea însărcinării sale, se va pedepsi cu maximul închisorei și cu interdicțiunea pe timp mărginit, dacă lucrurile deturnate sau sustrate vor fi de o valoare dela 1200 lei în sus.

Dacă valorile sustrate sau deturnate sunt mai jos de 1200 lei, pedeapsa va fi închisoare de la un an până la doi.

În ambele aceste cazuri, condamnatul va pierde dreptul la pensiune și se va declara incapabil de a ocupa ori-ce funcțiune publică pe toată viața. Ori-ce judecător, administrator, funcționar sau ofițer public, care va fi stricat, desființat, sustras sau deturnat actele și titlurile al cărora depozitar era, sau care i se încredinșaseră sau comunicaseră în virtutea funcțiunii sale, se va pedepsi cu maximul închisorei și cu interdicțiunea pe timp mărginit, se va declara și incapabil de a ocupa funcțiune publică pe toată viața, pierzând dreptul la pensiune.

Ori-ce agenți sau însărcinați, ai guvernului ori ai depozitarilor publici, cari vor fi culpabili de aceleași sustracțiuni, vor fi supuși la aceeași pedeapsă.”

că principalul scop al legiuitorului a fost de a sancționa atingerea patrimonială adusă relațiilor de serviciu dintre stat și funcționarii publici, el lăsând nereglementată delapidarea comisă de funcționarul privat; astfel, o sustragere comisă în cadrul relațiilor de serviciu de către cel „în mâna căruia s-ar fi aflat” respectivele bunuri, ar fi constituit în concepția legiuitorului de la 1865 un furt.

O altă diferență notabilă este aceea că autorul faptei nu trebuia să aibă neapărat calitatea de administrator sau gestionar al bunurilor, întrucât, pe lângă depozitarii publici, puteau comite infracțiunea de sustracțiune și funcționarii însărcinați cu perceperea taxelor sau contabilii publici, întrucât textul face referire chiar la cel mai simplu contact al funcționarilor publici cu bunurile, în exercițiul funcției lor.

Textul art. 140 nu este corespondent doar al infracțiunii de delapidare din actuala reglementare; se prevedea în același text și sancționarea sustragerii sau a distrugerii de înscrisuri și a deturnării de fonduri – infracțiune care, în actuala reglementare, poate fi comisă doar de un subiect activ special – funcționarul, ceea ce, cu atât mai mult sugerează interesul legiuitorului față de stricta incriminare a acestor fapte comise de către funcționarii publici, după cum o spune și titlul capitolului.

Importanța protecției acestor relații era plusată de autorii perioadei: „*Ce fel de funcționar e acela, care plătit de cetățeni să ocrotească bunul demers al societății, lasă pe rău-făcători să vatăme pe oamenii de treabă, când el ar putea să contribuie la pedepsirea și înfrânarea abaterilor? [...] El merită, după cum zicea Caton, să fie ucis cu petre.*”³ Interesantă e și opțiunea legiuitorului de a-i asimila funcționarilor publicii și pe prepușii acestora, prin formularea utilizată în ultima teză a art. 140 – *agenți sau însărcinați ai depozitarilor publici*, ceea ce diferă de actuala reglementare privind varianta-tip, conform căreia doar un funcționar public poate fi subiect activ al acțiunii de delapidare, fapta oricărei alte persoană care comite acte de executare, fiind incriminată potrivit altor texte de lege, dacă faptele sunt tipice.

Se poate observa, ca asemănare cu reglementarea actuală, sancționarea treptată a acestui tip de „sustracțiune”, în funcție de consecințele pe care sustragerea le-a produs. Astfel, dacă actualul text al delapidării prevede o formă de bază, art. 308 prevede o formă atenuată în funcție de calitatea subiecților activ și pasiv, iar art. 309 prevede o formă agravată – pentru consecințele *deosebit de grave*, art. 140 prevedea o pedeapsă indulgentă pentru sustragerile de sub 1200 de lei – de la 1 până la 2 ani, aceasta fiind varianta atenuată, ceea ce face surprinzătoare pedeapsa cu maximumul închisorii pentru sustragerile în valoare de peste 1200 de lei.

Primul alineat prevedea, alături de pedeapsa închisorii cu maximumul prevăzut de lege, interdicțiunea pe timp mărginit, care reprezenta interzicerea anumitor drepturi politice, civile sau de familie.

Se prevedea, de asemenea, ca pedeapsă complementară interzicerea dreptului de a mai ocupa o funcție publică, alături de pedeapsa cu maximumul închisorii, pentru ambele alineate, pedeapsă regăsită și în textul art. 295 Cod pen. Această opțiune e justificată de lipsa de loialitate pe care funcționarul o arată atât statului, cât și contribuabililor, slăbind astfel încrederea cetățenilor în instituțiile publice.

II.2. Codul penal de la 1936

În ceea ce privește cel de-al doilea cod penal al României, se au în vedere două perioade: de la intrarea în vigoare a codului până în anul 1948 și din 1948 până la înlocuirea acestui cod cu cel din 1969. Astfel, până în anul 1948, în materie de delapidare, prevederile art. 236⁴ Codul Carol al II-lea se caracterizau prin pedepse

³ I. Tanoviceanu, *Tratat de drept și procedură penală*, vol. II, Ed. Tiparul Curierului Judiciar, București, 1924-1927, p. 46.

⁴ Art. 236: Funcționarul public care-și însușește, trafică sau întrebunțează pentru el sau pentru alții, bani, efecte sau alte lucruri mobile din avutul public, încredințate lui în administrare sau păstrare, în virtutea însărcinării sale legale, comite crima de delapidare.

Se consideră delapidator și funcționarul public care, fără a fi gestionar de drept, dar în mod voluntar sau din ordin, primind însărcinarea de a încasa, transporta sau manipula bani, efecte sau alte lucruri mobile din avutul public, săvârșește vreuna din faptele enumerate la alineatul precedent.

Delictul de delapidare se pedepsește după cum urmează:

1. Dela 3 la 5 ani închisoare corecțională, amendă dela 5000 la 10000 și interdicție corecțională dela 1 la 3 ani, dacă suma sau valorile delapidate nu întrec 50000 lei;

2. Dela 3 la 7 ani închisoare corecțională, amendă dela 5000 la 15000 lei și interdicție corecțională dela 3 la 5 ani, dacă suma sau valorile delapidate sunt de la 50000 lei la 100000 lei inclusiv;

3. Dela 3 la 10 ani închisoare corecțională, amendă dela 10000 la 20000 lei și interdicție corecțională dela 3 la 6 ani, dacă suma sau valorile delapidate sunt mai mari de 100000 lei.

Dacă, pentru săvârșirea delapidării sau pentru acoperirea ei, ori pentru împiedicarea descoperirii sau pentru păstrarea profitului ce derivă din ea, culpabilul a săvârșit vreun fals, vreo distrugere de acte sau orice alte delict, pedeapsa este aceea prevăzută în alineatele precedente, după distincțiunile acolo făcute, putându-se majora cu cel mult 2 ani.

În toate cazurile, instanța poate pronunța prin hotărârea de condamnare și pedeapsa confiscării averii, precum și pierderea drepturilor la pensiuine.

moderate, prevăzându-se o scară de pedepse, precum și în Codul Cuza, valorile de referință fiind însă diferite; în plus, la pedeapsa cu închisoarea și interdicția se adăugau și amenzi în funcție de valorile sustrate.

O primă observație ar fi că, în ceea ce privește modalitățile de executare, acestea se regăsesc și în actuala reglementare; de asemenea, reglementarea este similară și sub aspectul subiectului activ special, care trebuie să fie administrator sau „păstrător” al bunului sau valorilor delapidate. Paragraful al doilea al art. 236 se impune a fi discutat, acesta formulând o așa-zisă teorie a gestionarului de fapt, pe care nu a dus-o, însă, la capăt. Astfel, dacă în prezent există discuții și contradicții cu privire la faptul că nu e necesar ca delapidatorul să fie gestionar de drept al bunurilor sustrate, este totuși necesar ca acesta să gestioneze măcar în fapt respectivele bunuri sau valori, nefiind suficient ca el să fie un simplu păzitor sau transportator al bunului; în schimb, art. 236 prevedea că orice funcționar public care, din ordin sau din proprie inițiativă lua contact cu bunurile în modurile prevăzute, putea comite infracțiunea de delapidare.

Considerăm această incriminare nejustificată, întrucât delapidarea prezintă un pericol social ridicat, din mai multe motive: administratorul sau gestionarul sunt considerate persoane „de încredere”; aceștia au contact nemijlocit cu bunurile sau valorile sustrate; bunurile sau valorile sustrate sunt, de cele mai multe ori, doar sub supravegherea lor, descoperirea infracțiunii fiind de multe ori tardivă. Astfel, spre deosebire de administrator ori gestionar, un simplu păzitor al bunurilor nu are o mare parte din prerogativele de administrare și, prin urmare, nici atât de multe oportunități de sustragere.

Delapidarea e în continuare privită ca o atingere adusă doar relațiilor sociale de ordine publică, nefiind aplicabilă și funcționarilor privați. Uimitoare ni se pare indulgența legiuitorului cu privire la sancțiunile pentru cazurile în care delapidarea, pentru a fi săvârșită sau ascunsă, este însoțită de comiterea unui fals, a unei distrugerii sau *orice alte delict*, pedepsele prevăzute pentru delapidare putând fi majorate cu cel mult 2 ani. Credem, totuși, că prin sintagma „orice alte delict”, legiuitorul nu a avut în vedere inclusiv infracțiuni împotriva vieții persoanelor, a integrității corporale sau a sănătății acestora; opinia ne este întemeiată cu atât mai mult cu cât exemplificarea începe cu infracțiunile de fals ori distrugere.

Ulterior instituirii avutului obștesc, care definea proprietatea socialistă a statului, care își are originile în *Legea de naționalizare a principalelor mijloace de producție din 11 iunie 1948*, protecția pe care Codul pen. o acorda acestui tip de proprietate a fost considerată inefficientă⁵, fiind criticată sub acest aspect de către doctrinari ca fiind prea blândă cu cei ce „atentau” la bunurile proprietate publică. Spre entuziasmul acestor doctrinari, modificările nu au întârziat să apară. Astfel, printre cele mai importante enumăr: *Decretul nr. 192 din 5 august 1950*, *Decretul 79 din 9 aprilie 1952*, *Decretul 469 din 30 septembrie 1957* și *Decretul 318 din 21 iulie 1958*. Astfel, prin Decretul 192 din 1950 s-au unificat toate formele infracțiunii de delapidare într-un singur text de lege, întrucât aceasta era reglementată și prin normele din *Legea Contabilității Publice* și *Legea pentru Apărarea Patrimoniului Public*, înlăturându-se forma delapidării săvârșite de către o persoană, în temeiul însărcinării sau în mod voluntar; facem mențiunea că nu era necesar ca însărcinarea să fie una legală, de drept⁶, ea putea fi și de fapt, după cum reieșea din textul de lege, cu atât mai mult cu cât delapidarea se putea comite și în cazul unui contact cu bunul care era rezultatul voinței proprii funcționarului public neadministrator.

Din modificările aduse de acest decret reiese o înăsprire a regimului sancționator, întrucât nu exista posibilitatea de a se acorda circumstanțe atenuante în cazul comiterii sub una dintre cele patru forme agravate⁷. Se creează deci, un cadru legislativ mult mai bine organizat care eficientizează incriminarea delapidării și, prin urmare, pedepsirea acesteia. Apreciem, totuși, ca fiind exagerată prevederea conform căreia tentativa se pedepsește la fel ca infracțiunea consumată, în contextul în care aceasta era pedepsită diferit potrivit părții generale, cu o pedeapsă mai mică, *de un grad mai jos decât ceea ce s-ar cuveni pentru crima consumată. Când pedeapsa este temniță grea, tentativa se pedepsește cu închisoare corecțională de minimum 2 ani.*

De asemenea, în condițiile în care legiuitorul sancționa diferențiat formele de participare la infracțiune

⁵ A se vedea A.O. Stoica, *Drept penal. Partea specială*, vol. I, Cluj, 1958, p. 342.

⁶ *Ibidem*.

⁷ a) A fost săvârșită în proporții mari;

b) A fost săvârșită de două sau mai multe persoane în mod organizat;

c) Prezintă un caracter de gravitate deosebită, chiar dacă consecințele care determină această gravitate au putut fi evitate;

d) A fost săvârșită prin fals, distrugere de acte sau orice alt delict, ori, dacă pentru împiedicarea descoperirii delapidării s-a făcut uz de asemenea mijloace.

în general, a apărut ca o măsură de înăsprire și sancționarea nediferențiată în cazul delapidării, modificare adusă prin același decret.

O altă modificare s-a realizat prin Decretul 79 din 1952, în a cărui expunere de motive s-a menționat că, „pentru a apăra avutul obștesc, care constituie temelială materială a propășirii economice și constituirii socialismului în Republica Populară Română, este necesar ca, în stadiul actual de ascuțire a luptei de clasă, pedepsele prevăzute de Codul penal pentru infracțiunile săvârșite de jefuitorii și delapidatorii avutului obștesc să fie înăsprite”⁸, motiv pentru care era necesară o nouă modificare a normelor de incriminare.

Așadar, în urma acestei modificări s-au înăsprit pedepsele prevăzute pentru infracțiunea de delapidare, astfel încât, de pildă, în cazul delapidării săvârșite de două sau mai multe persoane în mod organizat ori în cazul delapidării care prezintă un caracter de gravitate deosebită, chiar dacă consecințele au putut fi evitate, pedeapsa era munca silnică de la 5 la 25 de ani și degradarea civică de la 2 la 10 ani. De remarcat, mai mult decât înăsprirea pedepselor, este un tipar pe care legiuitorul începe să îl adopte, în vederea protejării bunurilor aparținând avutului obștesc, după cum reiese din expunerea de motive.

Un mare pas spre ocrotirea exagerată a bunurilor formând avutul obștesc au avut-o prevederile Decretului 469 din 1957. Prin acesta s-a introdus posibilitatea aplicării pedepsei cu moartea în cazul în care delapidarea prezenta un caracter deosebit de grav. Tot prin acest decret s-au redus formele delapidării calificate la una singură, întărind frontul de luptă împotriva infracțiunilor contra avutului obștesc.⁹

O ultimă modificare importantă adusă infracțiunii de delapidare sub Codul pen. de la 1936 s-a realizat prin Decretul 318 din 1958, care a introdus un sistem de sancționare gradată de delapidării, raportat la valoarea prejudiciului creat.¹⁰ Se prezintă de-a dreptul colerică prevederea potrivit căreia pedeapsa cu moartea se putea aplica și în cazul în care valoarea pagubei era mai mică de 100.000 de lei (pragul minim stabilit de legiuitor pentru aplicarea pedepsei capitale), dacă fapta prezenta *un pericol social deosebit datorită frecvenței faptelor de aceeași natură sau a gravității urmărilor provocate*.

Tocmai din formularea alineatului citat rezultă posibilitatea unor interpretări discreționare, ce oferea judecătorului un cadru mult prea larg și ambiguu de apreciere, în care putea aplica pedeapsa cu moartea. Considerăm ca fiind la nivelul strict al unui minim grad de normalitate alegerea legiuitorului de a exclude aplicarea pedepsei cu moartea pentru complici, tăinuitori și favorizatori, cu observația că, în cazul instigatorilor, aceștia nu au fost excluși, ceea ce denotă, îndrăznim să spunem, un exces de zel dublat de o maximă intoleranță pentru aceste fapte, cu toate că în dreptul penal actual pedeapsa prevăzută de lege pentru complici și instigatori e aceeași ca cea pentru autorul faptei; caracterul pozitiv al diferenței e dat de asprimea pedepsei care ar fi trebuit aplicată și acestora, motiv pentru care măcar o diferențiere parțială ni se pare justificată.

II.3. Codul penal de la 1969

În primul rând, Codul de la 1969, cel mai longeviv cod penal al României, a trecut prin numeroase modificări, datorate Revoluției din decembrie 1989 și, prin urmare, prăbușirii sistemului comunist. Dintre acestea, nu le vom prezenta pe toate cele care au legătură cu modificarea incriminării delapidării, ci vom prezenta momentele-cheie care au condus la ultima formă a acestui text, sub imperiul Codului de la 1969. Având în vedere perioada de tranziție către proprietatea socialistă, reprezentată de modificările produse sub imperiul codului anterior, incriminarea infracțiunilor împotriva avutului obștesc, în cadrul Codului de la 1969 au apărut ca o stare de normalitate, inclusiv sub aspectul pedepselor exagerat de aspre. Codul de la 1936 continua să fie criticat, printre altele, pentru sancțiunile sale relaxate privitoare la delapidare, anterioare modificărilor prevăzute în decretele menționate mai sus, dar și pentru că protecția avutului obștesc nu era îndeajuns de bine subliniată, printr-o așezare sistematică¹¹, delapidarea. Prin urmare, prevederile din Codului de la 1969 au fost considerate pe deplin justificate și salutate de către doctrină. Una dintre cele mai importante modificări a fost,

⁸ Preambulul Decretului nr. 79 din 9 aprilie 1952.

⁹ A se vedea Aug. O. Stoica, *op. cit.*, p. 346.

¹⁰ Art. 236: Înșușirea, folosirea sau traficarea de către un funcționar, în interesul său ori pentru altul, de bani, valori sau vreun alt bun din avutul obștesc, pe care le gestionează ori administrează, constituie infracțiunea de delapidare și se pedepsește, în raport cu valoarea pagubei produse [...].

¹¹ A se vedea V. Dongoroz, Gh. Dăringă, S. Kahane, D. Lucinescu, A. Nemeș, M. Popovici, P. Sîrbulescu, V. Stoica, *Noul Cod penal și Codul penal anterior. Prezentare comparativă*, Ed. Politică, București, 1968, p. 149.

după cum se solicitase deja de către anumiți doctrinari¹², sub imperiul Codului penal de la 1936, introducerea delapidării în cadrul Titlului IV – Infrațiuni contra avutului obștesc, potrivit obiectului său, delapidarea fiind considerată „*de un pericol social deosebit de mare*”¹³ și, prin urmare, atât literatura de specialitate, cât și practica judiciară, „*urmărind în această privință modelul sovietic*”¹⁴, considerau necesară această schimbare.

Astfel, dacă sub imperiul codului anterior, puteau exista discuții cu privire la obiectul juridic al delapidării, datorită poziționării acesteia printre infrajeciunile de serviciu, acum nu mai exista loc pentru astfel de discuții, scopul incriminării fiind evident. Criteriul era acela al relațiilor sociale privind avutul obștesc, doctrina motivând că, în urma instaurării relațiilor de producție socialiste, „*avutul obștesc a crescut și s-a dezvoltat mereu; totodată, s-au ivit și infrajeciunile contra acestui avut, infrajeciuni care, prin urmările, frecvența și rezonanța lor socială, devin deosebit de periculoase*”¹⁵.

În materie de pedepse, se evidențiază câteva diferențe. În primul rând, în cazul în care, prin comiterea delapidării s-ar fi produs consecințe deosebit de grave, codul prevedea pedeapsa cu moartea alternativ cu închisoarea, o decizie verticală, de altfel, adoptată de legiuitorul de la 1969, permițând instanței să aprecieze necesitatea condamnării la pedeapsa cu moartea dincolo de anumite praguri patrimoniale sau alte categorii de consecințe, având în vedere și persoana celui care comisese infrajeciunea.

De asemenea, nu exista un sistem de sancționare gradată, asemănător celui prevăzut sub imperiul Codului de la 1936, întrucât paguba nu mai era considerată principalul temei pentru aplicarea unei pedepse ori a alteia; astfel, după cum a subliniat și doctrina¹⁶, în anumite situații, indiferent de cât de mică era întinderea prejudiciului, pedeapsa aplicabilă potrivit sistemului sancționator anterior era considerată insuficientă, prin raportare la alte criterii, mult mai importante, cum ar fi antecedentele penale, scopul urmărit de infractor, frecvența infrajeciunilor în paguba avutului obștesc. De asemenea, tentativa nu se mai pedepsea la fel ca și infrajeciunea continuată, aceasta fiind și opțiunea actualului legiuitor; în schimb, indiferent de forma de participare, pedepsele se aplicau nediferențiat.

Reluând o idee exprimată mai sus, anume că, potrivit unei justiții nearbitrare, prejudiciul nu mai putea constitui singurul criteriu în vederea aprecierii gravității consecințelor delapidării, doctrina a oferit exemple de posibile consecințe care trebuiau luate în considerare, printre care se numără: urmările asupra activității unității păgubite sau chiar asupra unui sector al economiei naționale, urmările negative asupra raporturilor cu alte unități sau cu cetățenii, influențe negative asupra celorlalți salariați, destinația pe care o avea valoarea sustrasă, scopul urmărit de infractor, calitatea subiectului infrajeciunii, importanța funcției acestuia etc.¹⁷ În ceea ce privește pedeapsa cu moartea, nu doar pentru infrajeciunea de delapidare, ci cu privire la toate infrajeciunile, începând din 1990 aceasta a fost abolită înlocuită cu pedeapsa detenției pe viață, prin Decretul nr. 6 din 7 ianuarie 1990; mai mult, prin Constituția din 1991, legiuitorul român a interzis expres pedeapsa cu moartea, ca o garanție primară a dreptului la viață.

O modificare importantă care a privit și infrajeciunea de delapidare a fost aceea că, prin *Decizia 1 din 7 septembrie 1993*, Curtea Constituțională Română a statuat că „*dispozițiile Codului penal referitoare la infrajeciunile contra avutului obștesc sunt parțial abrogat, potrivit. Art. 150 alin. 1 din Constituție și, în consecință, acestea urmează a se aplica numai cu privire la bunurile prevăzute de art. 135 alin. 4 din Constituție, bunuri ce formează obiectul exclusiv al proprietății publice.*”¹⁸ Decizia Curții Constituționale își avea deplina justificare prin aceea că aceste două concepte – „obștesc” și „avut obștesc” reprezentau, într-o anumită măsură, temelia societății socialiste reflectată în plan juridic ca ideologie economică contrară spiritului economiei de piață¹⁹. Mai târziu, prin *Legea nr. 140/1996*, delapidarea a fost introdusă, de data aceasta printre infrajeciunile împotriva

¹² A se vedea A.O. Stoica, *op. cit.*, p. 345.

¹³ *Idem*, p. 344.

¹⁴ *Idem*, p. 345.

¹⁵ V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, ș.a., *Explicațiile teoretice ale Codului Penal Român, Partea specială*, vol. III, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1971, p. 592.

¹⁶ A se vedea V. Dongoroz, Gh. Dăringă, S. Kahane, A. Nemeș, ș.a., *op. cit.*, p. 149.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Decizia 1/7 septembrie 1993 a Curții Constituționale a României.

¹⁹ Pentru o analiză a conceptului de „obștesc” în literatura de specialitate, a se vedea A. Ungureanu, *Conceptul de „obștesc” după intrarea în vigoare a Constituției*, în „Revista de Drept Penal”, nr. 1/1994, p. 39.

patrimoniului, în cuprinsul art. 215 ind. 1.²⁰ Noul text conferea protecție nu doar proprietății publice, ca până atunci, ci și proprietății private, recunoscând importanța acesteia, motiv pentru care delapidarea a și fost așezată în rândul infracțiunilor împotriva patrimoniului.

Aceasta a fost forma finală a textului ce incrimina delapidarea, sub imperiul Codul pen. anterior. Atragem atenția asupra a două aspecte: un prim aspect ar fi, după cum s-a subliniat și în doctrină²¹, faptul că, în timp ce începea să se acorde credit proprietății private, erau neglijate relațiile privind administrația publică, întrucât această formă a articolului nu prevedea cu titlu de pedeapsă complementară interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică; o altă chestiune ar fi aceea că, în mod surprinzător, până în anul 2014, pedepsele prevăzute de legea penală română pentru delapidare au fost foarte mari – de la 1 la 15 ani pentru forma simplă și pentru cea agravată – de la 10 la 20 de ani (comparativ, aceasta este și pedeapsa prevăzută pentru infracțiunea de omor în formă simplă); considerăm că aceasta e o reminiscență a fostului regim și, prin urmare, a protejării excesive a unor bunuri făcând parte din proprietatea publică. Cel puțin suspect ni se pare însă faptul că, de această dată, protecția nu era oferită exhaustiv bunurilor din avutul public, ceea ce face cu atât mai exagerate aceste limite ale pedepselor.

II.4. Codul penal din 2014

În ceea ce privește delapidarea văzută prin ochii legiuitorului Codului pen. actual, vom face referire în această secțiune doar la câteva aspecte, prin comparație cu anumite elemente ale delapidării prezentate și sub imperiul celorlalte coduri, restul analizei urmând a fi făcută pe larg în secțiunea următoare a articolului. După cum majoritatea doctrinei aprecia ca fiind o soluție corectă²², infracțiunea de delapidare a revenit în capitolul în care îi era locul în mod tradițional – acela al infracțiunilor de serviciu, așa cum a fost catalogată și sub imperiul Codului pen. de la 1936.

Incriminarea delapidării s-a echilibrat și în ceea ce privește pedepsele aplicabile pentru săvârșirea acesteia – de la 2 la 7 ani, limita maximă reprezentând aproximativ jumătate față de maximum prevăzut de Cod pen. anterior, ceea ce o readuce la o stare de normalitate, și, pe de altă parte, neputând fi criticată ca o „lege burgheză”, asemenea prevederilor originare ale Codului pen. de la 1936. Aceste limite de pedeapsă oferă o protecție suficientă atât relațiilor de serviciu, cât și, în subsidiar, a drepturilor patrimoniale asupra bunurilor însușite, folosite, traficate. O altă modificare importantă este prevederea din teza finală a art. 295 alin. (1), teza finală, potrivit căreia delapidarea se pedepsește cu interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică. Salutăm această soluție a legiuitorului român, întrucât, deși prin delapidare se protejează acum și relațiile de serviciu din domeniul privat, nefăcându-se distincție între caracterul public sau privat al bunurilor, trebuie să dăm cezarului cele ce sunt ale cezarului, oferind protecția adecvată relațiilor de serviciu din domeniul publicului, protejând astfel și încrederea cetățenilor în instituțiile publice.

Concluzionând, se poate aprecia că, în afara de perioada „întunecată” a protecției exagerate față de proprietatea publică, textele de lege care au prevăzut delapidarea au avut un caracter aproximativ echilibrat și că, mai mult sau mai puțin, formă delapidării din primul Cod penal român se regăsește în mare parte și în reglementarea actuală.

III. CONȚINUTUL JURIDIC AL DELAPIDĂRII ÎN REGLEMENTAREA ACTUALĂ

III.1. Obiectul juridic

Valoarea socială principală pe care textul art. 295 urmărește să o protejeze este reprezentată de relațiile de serviciu, conform poziționării infracțiunii de delapidare în capitolul intitulat „Infracțiuni de serviciu”, asigurându-se, în primul rând, o normală desfășurare a serviciului; pe plan secundar, norma vine să confere protecție relațiilor de natură patrimonială din cadrul raporturilor de serviciu, împotriva faptelor de însușire, folosire, traficarea a bunurilor persoanei juridice publice ori private – subiect pasiv al infracțiunii,

²⁰ Art. 215 ind. 1: Însușirea, folosirea sau traficarea, de către un funcționar, în interesul său ori pentru altul, de bani, valori sau alte bunuri pe care le gestionează sau le administrează, se pedepsesc cu închisoare de la 1 la 15 ani.

În cazul în care delapidarea a avut consecințe deosebit de grave, pedeapsa e închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

²¹ A se vedea și P. Dungan, T. Medeanu, V. Pașca, *Drept penal. Partea specială. Prezentare comparativă a Noului Cod Penal și a Codului Penal din 1968*, vol II., Ed. Universul juridic, 2013, p. 43.

²² *Ibidem*.

de către gestionarii sau administratorii acestora²³. Anterior, valoarea socială protejată de norma în discuție era patrimoniul, datorită poziționării sale în cadrul infracțiunilor contra patrimoniului, însă era acceptat în literatura de specialitate că există o a doua valoare socială – relațiile de serviciu, căreia i se aduce protecție prin incriminarea delapidării. Practic, a avut loc o reșezare a acestor două obiecte juridice ale delapidării. Față de această modificare adusă de legiuitor, se impun anumite observații.

În primul rând, după cum s-a subliniat de multe ori în doctrină, aceasta e o soluție tradițională în dreptul românesc²⁴, întrucât delapidarea se regăsește printre infracțiunile de serviciu și în Codul pen. din 1936. Apoi, amintim faptul că această soluție, binevenită, de altfel, a fost anticipată de majoritatea doctrinei penale, cu mult timp înainte de intrarea în vigoare a Cod pen. Nu doar că acești autori au solicitat în publicațiile lor reșezarea delapidării printre infracțiunile de serviciu, ei au și subliniat constant faptul că relațiile de serviciu reprezentau obiectul juridic secundar al delapidării, atunci când ea era încadrată ca o infracțiune contra patrimoniului, potrivit Codului pen. anterior.

În contextul acelei calificări nefaste a delapidării ca infracțiune contra patrimoniului, doctrina a încercat să vină cu explicații care, dacă nu să justifice, să scuze această opțiune a legiuitorului. Spre exemplu, un autor afirmă în lucrarea sa că „*Stabilirea obiectului juridic principal, prin situarea faptei în cadrul infracțiunilor patrimoniale este o opțiune de politică penală. În cazul fostului art. 223, această opțiune se justifică prin importanța excesivă pe care legiuitorul de la 1968 o acorda proprietății socialiste (avutul obștesc)*”²⁵. Însă, după cum își continuă ideea același autor, odată cu declararea ca neconstituțional al titlului IV, privitor la infracțiunile contra avutului obștesc, se putea reveni la soluția tradițională.

Considerăm că această opțiune este una dintre cele fericite aduse de Codul pen., din mai multe considerente. În primul rând, dacă e să privim modurile de săvârșire a delapidării, vom observa că una dintre ele este însușirea, care poate fi identică, în funcție de circumstanțele speței, laturii obiective a infracțiunii de abuz de încredere sau furt – sustragere, întrucât de cele mai multe ori ea se finalizează prin însușire; apoi, delapidarea comisă prin celelalte două modalități de comitere – folosirea și traficearea, se va realiza prin sustragere, ca prim pas al ajungerii autorului în posesia bunului delapidat, iar dacă se va întâmpla ca acesta să fie un vehicul, vom putea fi, practic, în prezența laturii obiective a furtului în scop de folosință, așa cum e prevăzut de art. 229 alin. (1).

Prin urmare, dacă am fi susținut că delapidarea e o infracțiune contra patrimoniului, aveam două opțiuni: să acceptăm că ea este un simplu furt, cu toate că acesta ar fi fost săvârșit în circumstanțe speciale (în cadrul relațiilor de serviciu), dar care să nu fie evidențiate în textul de incriminare, să optăm pentru incriminarea unui furt de folosință a oricărui bun mobil și să tratăm, eventual, traficearea ca o variantă agravată a folosirii în aceste circumstanțe ori să o asimilăm complet modalității prin folosire, ignorând activitatea speculativă desfășurată de subiectul activ.

Considerăm această soluție cel puțin absurdă, întrucât ea ar trece cu vederea atingerea adusă relațiilor de serviciu și ușurința cu care făptuitorul are acces la bunurile pe care le gestionează sau administrează. O a doua opțiune ar fi fost aceea de a considera delapidarea o variantă agravată a infracțiunii de furt. De această dată nu ar însemna să ignorăm accesul pe care îl are gestionarul la bunurile sustrate – și, deci, sfidarea încrederii angajatorului în propriii săi angajați – ci ar însemna să afirmăm că, într-o anumită măsură, relațiile de serviciu sunt de o mai mică importanță spre deosebire de patrimoniu și, deci, că ele pot fi subsumate celor privind patrimoniul persoanei, ceea ce este fals, în considerarea obiectului complex al delapidării și în considerarea limitelor de pedeapsă mai mari prevăzute pentru delapidare. Iar motivul pentru care găsim nepotrivită și această a doua opțiune e faptul că delapidarea pur și simplu se poate comite ca un furt, dar consecințele ei pot fi de cele mai multe ori mai grave, nu doar în plan economic, ci și în plan social.

O altă problemă pe care această schimbare o rezolvă este aceea a identificării prejudiciului în cazul

²³ În același sens, a se vedea Al. Boroi, *Drept penal. Partea specială – conform Noul Cod Penal*, Ed. C.H. Beck, București, 2011, p. 393.

²⁴ A se vedea C. Duvac, *Infracțiunile de corupție și serviciu din perspectiva Noul Cod penal și a Codului penal anterior*, în „Revista de Drept Penal”, nr. 4, anul XX, oct.-dec., 2014, p. 39; P. Ciobanu, D. Bogdan, *Noul Cod penal adnotat*, Ed. Rosetti Internațional, București, 2015, p. 341.

²⁵ V. Cioclei, *Drept penal. Partea specială – infracțiuni contra patrimoniului. Cu referiri la Noul Cod penal*, Ed. C.H. Beck, București, 2011, p. 140.

comiterii delapidării prin folosire. Dacă anterior Codului pen. existau nu doar probleme teoretice între autorii doctrinei de specialitate, ci și în practică, acum nu mai e necesară dovedirea unui prejudiciu pentru a se putea reține infracțiunea de delapidare, întrucât urmarea imediată a comiterii delapidării e lezarea relațiilor de serviciu, nu a patrimoniului. Afirmatia trebuie nuanțată. Urmarea imediată va putea fi și aceea a lezării patrimoniului, dar acest lucru nu e neapărat necesar pentru reținerea infracțiunii. Situația care ilustrează aceasta e modalitatea comiterii delapidării prin folosirea unui bun din gestiune ori administrare.

Astfel, sub imperiul Codului pen. anterior, în literatura de specialitate s-au încercat varii argumente pentru a se justifica faptul că folosirea bunului din gestiune sau administrare reprezenta întotdeauna delapidare. Dacă uneori autorii s-au oprit la a afirma că orice folosire produce o pagubă, întrucât există o minimă uzură a bunului²⁶, alții aceiași autori au recurs la construcții care se îndepărtau cu mult de scopul și natura incriminării. Astfel, aceștia erau de părere că, indiferent de existența ori inexistența unui prejudiciu material, avea să se rețină delapidarea și în cazul comiterii prin folosire, deoarece simpla sustragere din patrimoniul persoanei juridice, chiar dacă nu era efectuată cu scopul însușirii, crea pericolul ca bunul să fie avariat, distrus sau, în cele din urmă, însușit de către autorul infracțiunii²⁷.

Au fost îndreptățiți autorii care au combătut această teorie, în considerarea faptului că, în primul rând, delapidarea incriminată de legiuitorul de la 1969 era o infracțiune de rezultat și, în plus, prezumția că bunul putea fi însușit ar fi creat o situație injustă pentru autor, neconformă cu principiul *nullum crimen sine lege*²⁸. Se poate aduce în discuție și principiul prezumției de nevinovăție din procedura penală, dar acesta se va referi la o nevinovăție cu privire la una dintre modalitățile de comitere, întrucât, odată ce bunul a fost sustras, dacă nu e sigur că acesta va fi însușit, va fi cel puțin folosit ori traficat.

În considerarea pluralității obiectului juridic al delapidării – relațiile de serviciu, dar și, în subsidiar, lezarea patrimoniului, delapidarea se numără printre infracțiunile complexe care presupun comiterea unei singure acțiuni pentru a se aduce atingere obiectului juridic complex.

III.2. Obiectul material

În ceea ce privește obiectul material al infracțiunii de delapidare, textul art. 295 stabilește că se au în vedere banii, valorile sau alte bunuri, cu condiția ca oricare dintre acestea să se afle în gestiunea sau administrarea autorului. După cum bine s-au pronunțat doctrina și jurisprudența, ceea ce interesează pentru a fi întrunite condițiile delapidării, nu este transcrierea operației de predare a bunului către gestionar ori administrator în scriptele contabile ale persoanei juridice, ci predarea materială a bunului către autor²⁹. Astfel, între momentul predării efective și cel al realizării formalităților în acest sens, autorul va comite infracțiunea de delapidare, și nu pe cea de furt. Aceasta se explică prin două argumente.

Primul ar fi al autorilor care susțin teza gestionarului de fapt și care afirmă că, inclusiv atunci când vorbim despre un gestionar de fapt, atâta timp cât gestiunea se realizează în temeiul unui contract de muncă, angajatul poate fi subiect activ al infracțiunii de delapidare, întrucât nu se poate ignora ușurința cu care un gestionar de fapt are acces la bunurile pe care le-ar folosi, sustrage, trafica, spre deosebire de orice altă persoană.

Un al doilea argument îl constituie realitatea că, indiferent de îndeplinirea sau nu a formalităților privind predarea bunurilor către gestionar, prin folosire, sustragere sau traficul acestora, se va aduce atingere relațiilor de serviciu, pe care legea penală dorește să le protejeze incriminând aceste acțiuni, nu va avea loc doar o clasică prejudiciere a patrimoniului.

Prin „bani” se înțeleg bancnotele, moneda metalică, moneda scripturală și alte monede având forme și denumiri specifice, care sunt general acceptate pentru schimburi și plăți. Prin „valori” se înțeleg „hârtiile de valoare și înscrisurile de orice fel, care încorporează drepturi a căror valorificare este legată de deținerea lor, cum sunt securile, obligațiuni C.E.C., titlurile de credit, de creanță, hârtiile de virament, timbrele etc.”³⁰ Prin

²⁶ A se vedea V. Papadopol, M. Popovici, *Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1976-1980*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 100.

²⁷ V. Papadopol, M. Popovici, *Repertoriu aflatetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1969-1975*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 119.

²⁸ O. Loghin, T. Toader, *op. cit.*, p. 222.

²⁹ A se vedea P. Dungan, T. Medeanu, V. Pașca, *op. cit.*, p. 44.

³⁰ Gh. Mateuț, *Considerații teoretice și practice privind conținutul constitutiv al infracțiunii de delapidare în actuala reglementare*, în revista „Dreptul”, nr. 10/2002, p. 110.

expresia „alte bunuri” se înțelege orice alt bun având valoare economică și cu privire la care autorul exercită gestiunea sau administrarea. Se impune aici mențiunea că bunurile trebuie să fie mobile pentru a putea fi susceptibile de sustragere, dar că poate fi vorba și de bunuri imobile care, prin sustragere, devin mobile, după cum bine s-a punctat în doctrină.³¹

Același autor a oferit patru criterii care pot certifica dacă un bun poate deveni obiect material al delapidării: existența materială, valoarea economică, o anumită situație juridică – apartenența la patrimoniul persoanei juridice, dar și apartenența la masa bunurilor gestionate sau administrate de către făptuitor.³² Cu privire la criteriul apartenenței bunului la patrimoniul persoanei juridice, s-a exprimat în literatura de specialitate și o opinie contrară. Astfel, în condițiile în care a fost unanim acceptat atât de către doctrină³³, cât și în jurisprudență faptul că inclusiv plusurile din gestiune și bunurile ajunse din eroare în patrimoniul persoanei juridice (și, în general, bunurile ajunse pe cale ilicită în patrimoniul persoanei juridice), pentru a fi întrunit conținutul constitutiv al delapidării e necesar doar ca făptuitorul să le aibă în gestiune în cadrul relațiilor de serviciu cu persoana juridică vătămată³⁴; prin urmare, sustragerea unui bun ajuns din eroare în patrimoniul sau în gestiunea autorului poate constitui delapidare³⁵.

O altă problemă ridicată de doctrină este dacă delapidarea prin folosire poate avea ca obiect material doar bunuri neconsumptibile sau și bunuri consumptibile. Aici, doctrina s-a scindat în două opinii.

O primă opinie este că ideea de folosință se referă doar la bunuri neconsumptibile, întrucât cele consumptibile, prin consumare, au ca rezultat final însușirea lor de către autor și că restituirea unor bunuri de același fel nu ar reprezenta decât o reparare a pagubei³⁶.

Opinia contradictorie, care este și cea majoritară, s-a exprimat în sensul în care atât timp cât legea nu face această distincție, orice fel de bun poate fi obiect material al delapidării prin folosire, dacă intenția autorului nu a fost aceea de însușire. Întrebarea nu e lipsită de importanță practică, având în vedere problema stabilirii momentului de la care curg dobânzile pentru a se individualiza prejudiciul creat³⁷.

În considerarea importanței laturii subiective a infracțiunii în general, vom înclina spre cea de-a doua opinie, întrucât nu poate fi ignorată intenția autorului din această ipoteză de a aduce bunuri de același fel înapoi în patrimoniul subiectului pasiv, înlocuindu-le astfel pe cele pe care le-a sustras inițial și nu găsim justificat ca această ipoteză să fie diferită de aceea în care autorul readuce bunul neconsumptibil în patrimoniul subiectului pasiv. În contextul în care Codul pen. poziționează delapidarea în cadrul capitolului „Infracțiuni de serviciu”, se ridică întrebarea dacă mai e necesar ca bunurile incluse în categoria „alte bunuri” să aibă o valoare economică, în considerarea faptului că anterior actualului cod, pentru reținerea delapidării era necesar să se dovedească un prejudiciu, întrucât aceasta era o infracțiune contra patrimoniului. În pofida acestei schimbări justificate, de altfel, considerăm că și sub imperiul actualei reglementări este necesar ca bunurile folosite, sustrate, traficate să aibă o minimă valoare economică, întrucât relațiile de serviciu vor fi totuși afectate prin intermediul unei pierderi patrimoniale în contextul comiterii delapidării, nu doar prin lezarea încrederii; faptul că vorbim despre folosire, însușire sau traficare în contextul relațiilor de serviciu funcționează ca agravantă a prejudicierii unui patrimoniu în contextul relațiilor de serviciu și în niciun caz nu am putea susține că există ori vreo prejudiciere a relațiilor de serviciu, ori a patrimoniului, în subsidiar, dacă autorul faptei va folosi, sustrage sau trafica anumite bunuri fără valoare economică (ex. hârtie folosită, pixuri folosite). Apreciem că în aceste cazuri vor funcționa același raționamente utilizate în cazul infracțiunii de furt, fiind vorba tot de sustragere ca latură obiectivă a infracțiunii.

De asemenea, cu privire la apartenența la masa de bunuri gestionată de autor, ridicăm următoarea întrebare: în situația în care autorul va comite, asupra aceluiași patrimoniu, atât acte de sustragere cu privire la bunuri ce fac parte din sfera sa de gestiune, cât și cu privire la bunuri oarecare, pe care nu le gestionează, ce

³¹ În acest sens, Al. Boroi, *op. cit.*, p. 394.

³² *Ibidem*.

³³ A se vedea V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea ș.a., *Explicații teoretice ale Codului penal român*, vol. III, Ed. Academiei, București, 1971, p. 579; C. Barbu, *Delapidarea și furtul în paguba avutului obștesc*, Ed. Științifică, București, 1973, p. 56.

³⁴ În acest sens, V. Cioclei, *op. cit.*, p. 139.

³⁵ *Idem*, p. 139.

³⁶ În acest sens, T. Vasiliu, D. Pavel, G. Antoniu, D. Lucinescu, V. Papadopol, V. Rămureanu, *Codul penal al Republicii Socialiste România comentat și adnotat. Partea specială*, vol. I, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1975, p. 371.

³⁷ A se vedea Gh. Mateuț, *op. cit.*, p. 111.

infracțiune se va reține în sarcina sa? În interpretarea strictă a dispozițiilor din actuala reglementare, încadrarea juridică va fi de delapidare cu privire la sustragerea bunurilor gestionate de autor și furt cu privire la bunurile pe care acesta nu le avea în gestiune. Privind, însă, la soluția rezultantă, considerăm că ea ar fi injustă; se va reține un concurs de infracțiuni între infracțiunea de delapidare și cea de furt, prevăzută de art. 208 Cod pen., ceea ce ar conduce la o pedeapsă mult mai mare.

Dacă autorul ar fi comis actele de sustragere doar cu privire la bunuri aflate în gestiunea sa, faptele sale ar fi fost încadrate pe textul art. 295, care este o infracțiune mai gravă decât cea prevăzută de art. 208, fapt relevant și de limitele de pedeapsă ale celor două infracțiuni. Prin urmare, nu ar fi justificat ca, pentru concursul cu actele de executare aparținând unei infracțiuni mai puțin grave, autorul să primească o pedeapsă mai mare decât dacă ar fi comis doar acte de executare specifice delapidării – infracțiune mai aspru sancționată, motiv pentru care considerăm că, dată fiind latura obiectivă identică, în sarcina autorului se va reține doar infracțiunea de delapidare.

III.3. Subiectul activ. Participația

În varianta de bază, conform art. 295, subiectul activ al infracțiunii de delapidare este unul calificat, aceasta neputând fi comisă decât de către un funcționar public sau de orice persoană care exercită un serviciu de interes public, pentru care a fost investită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora, cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public, potrivit art. 175 alin. (2); în doctrină acesta poartă denumirea de „funcționar public asimilat”³⁸; suntem, după cum s-a subliniat în doctrină, în prezența unei duble calificări, întrucât funcționarul trebuie să fie și administratorul sau gestionarul bunurilor care constituie obiectul material al delapidării³⁹. Spre deosebire de vechea reglementare a delapidării, noua reglementare cunoaște o extindere în privința subiectului activ, astfel: potrivit art. 308, va fi subiect activ al delapidării și așa-zisul funcționar privat, determinat ca orice persoană care exercită *cu sau fără remunerație* o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice prevăzute la art. 175 alin. (2) sau *în cadrul oricărei persoane juridice*.

Astfel, în primul rând, constatăm că nu doar salariatul persoanei juridice ar putea fi subiect activ al delapidării, tipic reglementărilor din C. muncii, ci și o persoană care prestează activități de gestionare sau administrare în temeiul unei convenții civile ori un simplu voluntar, nemaifiind impuse raporturi contractuale de dreptul muncii între autor și persoana juridică. În contextul formulării nefericite de generale a art. 308, literatura de specialitate a identificat problemele care ar putea apărea în cazul unei interpretări extensive a acestui articol, care pare a fi cea dorită de legiuitor, cât și pe cele ale unei interpretării restrictive.

În literatura de specialitate s-au semnalat deja aceste inconveniente⁴⁰, arătându-se că interpretarea largă pe care a sugerat-o legiuitorul ar putea avea rezultate absurde, în sensul în care o persoană care nu este angajată în niciun fel de raport legal ori contractual față de o persoană juridică, dar exercită atribuții de administrare ori gestionare în cadrul acesteia (și, bineînțeles, cu condiția ca persoana juridică să aibă cunoștința de exercitarea acestor activități), ar putea fi trasă la răspundere pentru fapta de delapidare, ea fiind, în fapt, o persoană care „exercită o activitate neremunerată”.

Suntem de părere că interpretarea restrictivă propusă de aceiași autori, deși pare a face abatere de la textul incriminat în norma de la art. 308, este una mai potrivită, mai previzibilă și evită situația în care s-ar ajunge la soluții aberante. Aceștia sugerează că însărcinarea ar trebui interpretată în sensul în care între subiectul activ și persoana juridică prejudiciată e necesară existența unui raport de subordonare, specific celui din dreptul muncii, ceea ce ar conduce la soluția pe care o oferea de fapt vechea reglementare a delapidării comise de funcționarii privați. Nu credem, totuși, că practica se va orienta în sensul acestei interpretări, întrucât ea se îndepărtează cu mult față de prevederile normei, iar „precizarea legiuitorului conform căreia îndeplinirea însărcinării poate fi remunerată sau neremunerată nu ar mai avea sens”⁴¹, întrucât raporturile de muncă impun existența unei remunerații. Se sugerează, prin urmare, să se revină la condiția ca subiectul activ să fie salariat

³⁸ G. Bodoronea, V. Cioclei, I. Kuglay, L. V. Lefterache, T. Manea, I. Nedelcu, F. M. Vasile, *Codul penal. Comentarii pe articole*, Ed. C. H. Beck, București, 2014, p.295.

³⁹ A se vedea T. Toader, M.I. Michinici, R. Răducanu ș.a., *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Ed. Hamangiu, 2014, p. 219.

⁴⁰ În acest sens, a se vedea S. Bogdan, D. A. Șerban, G. Zlati, *Noul Cod Penal. Partea specială. Analize, explicații, comentarii. Perspectiva clujeană*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, pp. 406-407.

⁴¹ *Ibidem*.

potrivit unui contract de muncă, prevăzută de Codul pen. În definitiv, inclusiv titlul capitolului – „Infrațiuni de serviciu” sugerează relația de prepușenie pe care subiectul activ al delapidării – în cazul nostru – o vatămă prin acțiunile sale.

Tot referitor la dificultățile de interpretare create de art. 308, dorim să mai semnalăm încă o problemă ce s-ar putea ivi în practică. În contextul unei posibile interpretări extinse în ceea ce privește subiectul activ prevăzut de acest articol, „orice persoană care exercită orice însărcinare” în cadrul unei persoane juridice, care are atribuții de gestiune ori administrare, ne-am putea afla inclusiv în prezența gestiunii ori a administrării de către o persoană juridică.

Având în vedere faptul că gestiunea frauduloasă poate fi comisă și de către o persoană juridică și, deci, se acceptă gestionarea de către o persoană juridică, iar art. 308 nu impune ca „orice persoană” gestionară să fie una fizică și nici nu se completează, în această formă a codului cu o definiție a funcționarului privat, în baza unei interpretări largi a textului de lege la care facem referire și în condițiile actuale, care nu impun existența unui contract de muncă între subiectul activ și cel pasiv, s-ar putea ajunge la o formă de delapidare complet nouă, comisă de o persoană juridică având în gestiune ori administrare bunurile persoanelor prevăzute la art. 308.

Există autori care au încurajat, chiar și înainte de intrarea în vigoare a Codului pen, extinderea răspunderii persoanei juridice către o răspundere generală, în considerarea faptului că, inclusiv sub imperiul Cod pen. anterior, aceasta era preponderant o răspundere generală în detrimentul unei răspunderi speciale, însă libertatea incriminării nu era atât de largă atunci când se punea problema existenței unui subiect activ special, afirmând, cu titlu de exemplu, că delapidarea ar putea fi comisă inclusiv de o persoană juridică, dar că impedimentul răspunderii persoanei juridice în acest sens îl reprezenta tocmai formularea restrictivă a fostului art. 215 ind. 1, care cerea ca infracțiunea să fie comisă de un funcționar⁴²; ei bine, această piedică nu mai există în prezent, în ceea ce privește actualul art. 308, subzistând totuși cerința unei relații de prepușenie, sugerată prin sintagma „în serviciu”. Presupunem, totuși, că practica instanțelor nu se va îndepărta atât de mult de sensul tradițional al delapidării și că va urma, deci, soluții care să păstreze într-o anumită măsură ceea ce deja s-a consacrat, prin care va proceda la condamnări pentru infracțiunea de delapidare în forma atenuată doar împotriva persoanelor fizice – funcționari privați, într-un sens cât mai apropiat de cel al funcționarului privat reglementat de vechiul Cod penal.

În contextul modificării produse de art. 308 care incriminează, printre altele, actele de executare specifice delapidării, comise de către o persoană care nu e funcționar public, dar care, permanent sau temporar, cu sau fără remunerație exercită o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane juridice sau al unei persoane fizice prevăzute de art. 175 alin. 2, s-a pus întrebarea dacă acest articol incriminează o infracțiune autonomă sau dacă reprezintă o cauză de reducere a limitelor de pedeapsă ori o formă atenuată a infracțiunii de delapidare.

Controversa nu era doar una de natură teoretică, stârnind probleme de natură jurisprudențială, în sensul că nu se putea stabili dacă termenul de prescripție este de 5 ani, potrivit art. 154 alin. 1 lit. d) C. pen. – potrivit limitelor reduse de pedeapsă sau de 8 ani, corespunzător limitelor prevăzute de lege pentru forma de bază. Printr-o decizie a Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție⁴³, s-a statuat că dispozițiile art. 308 nu prevăd o infracțiune de sine stătătoare, structura normei neavând o configurație proprie, ci se face trimitere la dispozițiile cuprinse de alte norme, printre care și cele prevăzute de art. 295, ceea ce împiedică art. 308 să se constituie ca o infracțiune distinctă, întrucât ea nu este o normă completă. De aceea, art. 308 nu poate funcționa independent, ci doar în strânsă legătură cu normele de incriminare la care dispozițiile sale fac referire.

Prin urmare, infracțiunea de delapidare, prevăzută de art. 295 va constitui infracțiunea-tip, reprezentând forma de bază a delapidării, iar art. 308 – varianta atenuată a infracțiunii, fapt ce reiese atât din limitele de pedeapsă reduse, cât și din gradul de pericol social mai redus în comparație cu delapidarea în formă de bază, determinat de calitatea subiectului activ⁴⁴. În ceea ce privește calcularea termenului de prescripție a răspunderii penale, instanța supremă a stabilit prin aceeași decizie că acesta se va stabili prin raportare la pedeapsa prevăzută de art. 295 coroborat cu art. 308 alin. (2), fiind deci de 5 ani, conform art. 154 alin. (1) lit. d).

⁴² Pentru o detaliere a argumentării în acest sens, A. R. Ilie, *Între „principiul specialității” și răspunderea penală generală a persoanei juridice. Privire asupra Proiectului noului Cod penal*, în „Curierul Juridic”, nr. 4/2009, p. 237.

⁴³ Decizia Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală al ÎCCJ nr. 1/2015.

⁴⁴ A se vedea Gh. Bică, D. L. Bică, *Delapidarea în Noul Cod penal*, în „Revista de Drept Penal”, nr. 1/2014, p. 21.

În plus față de calitatea de funcționar public sau privat, subiectul activ trebuie să aibă și calitatea de administrator sau gestionar al bunurilor ce fac obiectul infracțiunii. Trebuie făcută distincția între calitatea de administrator și cea de gestionar, întrucât, în timp ce primul are doar un „*contact virtual juridic*”⁴⁵ cu bunurile pe care le administrează, definit de actele de dispoziție efectuate asupra acestora, cel de-al doilea are contact nemijlocit cu bunurile, contact material determinat tocmai de atribuțiile sale de primire, păstrare sau eliberare a bunurilor.

Calitatea de gestionar este definită de art. 1 al Legii nr. 22/1969 ca fiind aceea de angajat al unei autorități, instituții publice sau al unui agent economic, care are ca principale atribuții de serviciu primirea, păstrarea și eliberarea de bunuri aflate în administrarea, folosința ori deținerea agentului, a autorității ori a instituției. După cum s-a subliniat în doctrină, legea amintită fusese adoptată pentru a asigura protecție proprietății socialiste, protecție care, după cum am văzut și în introducerea din capitolul I, era una exagerată; în această lege își are rădăcinile teza „gestionarului de fapt”, care a fost apoi preluată de către doctrină și jurisprudență și conform căreia angajatul care îndeplinește atribuții de gestiune fără a avea în drept această calitate, va răspunde ca un adevărat gestionar⁴⁶.

În ciuda acestei corecte observații, ne surprinde faptul că unul dintre autorii amintiți mai sus aproba incriminarea delapidării comise de către gestionarul de fapt⁴⁷, când aceasta provenea de la o reglementare represivă de factură comunistă; cu atât mai surprinzător e că această poziție a fost adoptată cu majoritate în doctrină. Unii dintre aceștia considerau că teza gestionarului de fapt trebuie totuși analizată și aplicată cu prudență, în sensul în care nu în orice condiții o persoană poate fi trasă la răspundere ca gestionar; astfel, pentru a putea fi subiect activ calificat al delapidării, era necesar ca persoana juridică – subiect pasiv să aibă cunoștință despre exercitarea în fapt a activității de gestionare, întrucât în situația contrară activitățile de gestionare nu puteau avea înțelesul unor însărcinări⁴⁸. Considerăm așadar adecvată cealaltă opinie, minoritară atât în doctrină, cât și în practică sub imperiul Codului pen. anterior, potrivit căreia asimilarea gestionarului fapt unui gestionar de drept în sensul art. 295 reprezintă o analogie în defavoarea inculpatului.⁴⁹

În orice caz, apreciem că, în actuala reglementare problema gestionarului de fapt ar putea fi considerată rezolvată, cel puțin în cazul variantei-tip a delapidării, datorită definiției funcționarului public prevăzute de art. 175; spre deosebire de fostul art. 145 care definea funcționarul public ca fiind orice persoană care exercita „cu orice titlu” o însărcinare, Codul pen. stabilește că funcționar public va fi persoana care exercită „cu titlu”, iar nu cu „orice titlu”⁵⁰, adică în temeiul oricărui fel de dispoziție, verbală sau scrisă, ori inclusiv din proprie inițiativă. Deși formularea art. 308 pune piedici în susținerea acestei soluții, considerăm că, în condițiile în care norma-tip – cea prevăzută la art. 295, prin formularea sa, completată cu art. 175, incriminează fapta funcționarului de drept și a gestionarului de drept și, pentru identitate de rațiune, ar trebui ca varianta atenuată – art. 308, să funcționeze potrivit aceluiași raționament. Astfel, indiferent de interpretarea restrictivă sau extensivă a formulării art. 308, despre care am discutat mai sus, instanțele ar trebui să interpreteze textul în sensul că însărcinarea „de orice natură” nu se referă la existența ori la lipsa calității de gestionar de drept, ci la raportul dintre persoana juridică ori cea fizică prevăzută la art. 175 alin. (2) și subiectul activ prevăzut de art. 308, în lipsa unui astfel de raport, neputându-se discuta despre un funcționar privat veritabil. Credem, totuși, că acest raport ar trebui să facă referire explicit și la atribuțiile de gestionare ale persoanei care exercită acte de gestionare, pentru ca aceasta să poată fi subiect activ al delapidării, pentru întrunirea condiției de previzibilitate a normei penale și pentru a se evita interpretări defavorabile inculpatului. Astfel, *de lege ferenda*, exercitarea cu titlu ar trebui să se refere și la calitatea de gestionar a persoanei, dincolo de preexistența unui contract de muncă sau a unui contract civil, spre exemplu, între părți. De subliniat este și sintagma „în serviciul”, care întregește argumentarea pe care am oferit-o, afirmând, încă o dată, preexistența unui raport, acela fiind de „serviciu”, de prepușenie. Această soluție

⁴⁵ Al. Boroi, *op. cit.*, p. 393.

⁴⁶ În acest sens, S. Bogdan, *Drept penal. Partea specială*, ediția a III-a, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 276; V. Cioclei, *Drept penal. Partea specială – infracțiuni contra patrimoniului. Cu referiri la Noul Cod penal*, Ed. C.H. Beck, București, 2011, p. 140.

⁴⁷ V. Cioclei, *op. cit.*, p. 142.

⁴⁸ Al. Boroi, *op. cit.*, p. 396.

⁴⁹ S. Bogdan, *op. cit.*, p. 276; Gh. Mateuț, *Considerații teoretice și practice privind conținutul constitutiv al infracțiunii de delapidare în actuala reglementare*, în revista „Dreptul”, nr. 10/2002, p. 97.

⁵⁰ P. Dungan, T. Medeanu, V. Pașca, *op. cit.*, p. 48.

s-ar raporta în mod corect și la principiul previzibilității normei penale.

Apoi, referitor la calitatea de angajat (sau la lipsa ei), aducem în discuție și faptul că Legea nr. 22/1969, inclusiv în forma sa inițială, dar și în cea actuală, prevedea că angajatul care nu avea ca atribuții principale pe cele de primire, păstrare și eliberare – precum gestionarul, avea să răspundă precum un gestionar, important fiind în acest context faptul că până și legiuitorul socialist a limitat această arie a răspunderii pentru gestionarea de fapt doar cu privire la persoanele angajate, neextinzând-o și cu privire la orice persoană, care ar fi exercitat acele sarcini, inclusive fără remunerație. Prin urmare, cu atât mai mare e surprinderea că legiuitorul actual a extins atât de mult sfera gestionarilor, oferind practic o protecție nelimitată persoanelor prevăzute la art. 175 alin. (2) Cod pen. și persoanelor juridice.

Apreciem că această protecție nu doar că încalcă într-o anumită măsură previzibilitatea aplicării normei și a raporturilor juridice dintre un voluntar sau un practicant neplătit, spre exemplu, și o persoană juridică privată; ci intenția legiuitorului pare a fi aceea de a sancționa și persoanele fizice cu care persoana juridică nu a încheiat un contract individual de muncă și care efectuează activități de gestionare, protecția fiind orientată greșit, întrucât acest mecanism de sancționare nelimitată ar putea avea repercursiuni grave și asupra (ne) încheierii contractelor individuale de muncă, încurajându-i pe operatorii economici să găsească modalități de a eluda prevederile în materie de dreptul muncii, ei fiind conștienți de faptul că persoanele pe care le vor însărcina implicit sau explicit cu atribuții de gestionare vor putea răspunde oricum pentru acestea, datorită prevederilor extensive din material delapidării, potrivit art. 308 Cod pen.

Așadar, *de lege ferenda*, considerăm că legiuitorul român ar trebui să reevalueze definiția subiectului activ prevăzut pentru forma atenuată a delapidării, în sensul restrângerii acestei arii a gestionarilor și a administratorilor, ea nejustificând avantajul acordat persoanelor juridice private și a celor prevăzute la art. 175 alin. (2) Cod pen. Din aceeași discuție, referitoare la extinderea calității subiectului activ, se ridică și întrebarea dacă, în contextul unei generalizări atât de mari, mai poate fi vorba despre un veritabil subiect special al infracțiunii de delapidare, în ceea ce privește forma atenuată a acesteia.

Răspunsul e departe de a fi unul tranșant. Pentru a-l putea oferi, ne vom servi de un exemplu care, aparent, nu are nicio legătură cu materia. În dreptul comercial, au existat două criterii de identificare a comercianților: criteriul subiectiv, potrivit căruia comerciantul era acea persoană care putea desfășura acte de comerț doar ulterior dobândirii acestei calități special, prin înscriere; și un criteriu obiectiv, potrivit căruia comerciant devenea orice persoană care înfăptuia acte de comerț. În funcție de reglementările din variile perioade ale dreptului comercial, legiuitorul a ales un criteriu sau altul, în prezent, predominând cel subiectiv. Acum, vom aplica această discuție și în materia delapidării. În pofida faptului că ar părea ca nu mai e vorba de o astfel de calificare, potrivit discuțiilor din prezenta lucrare – deoarece momentan textul de lege s-a îndepărtat cu mult de instituirea unui subiect activ special din punct de vedere subiectiv, neavând o calitate conferită printr-un act ce îi stabilește însărcinările – totuși, în prezent, vom fi în continuare în prezența unui subiect activ special, doar că el se va stabili potrivit unor criterii obiective, reprezentate de exercitarea în fapt, astfel că ajungem la concluzia că actualul legiuitor a preluat din doctrina și jurisprudența anterioare Codului pen., teza gestionarului de fapt, ridicând-o la nivel de reglementare. Cu toate acestea, se va avea în vedere faptul că exercitarea în fapt trebuie să se realizeze în serviciul persoanelor care pot fi subiecți pasivi ai delapidării, ceea ce sugerează o relație de prepușenie, acesta fiind criteriul major de diferențiere dintre delapidare și gestiunea frauduloasă, în noua reglementare; această discuție, referitoare la posibilele confuzii dintre cele două infracțiuni, va fi reluată în cadrul următorului capitol.

În ceea ce privește activitatea *gestionarului*, aceasta implică primirea, păstrarea și eliberarea unor bunuri. Însărcinarea de a primi bunurile nu necesită explicații din punctul nostru de vedere, ea presupunând simpla luare în primire a acestora. Păstrarea bunurilor presupune activități care asigură păstrarea integrității bunurilor, mutarea acestora, întocmirea anumitor documente și evidențe cu privire la acestea. Facem precizarea că, în absența unor activități de sustragere ale gestionarului, ci eventual din cauza neglijenței acestuia, dacă vor lipsi bunuri din gestiune, acesta va putea fi tras la răspundere nu pentru delapidare, ci pentru neglijență în serviciu. Eliberarea bunurilor presupune predarea efectivă a acestora persoanelor îndreptățite. Se remarcă, deci, faptul că gestionarul este în posesia bunurilor, dar nicio prerogativă dintre cele enumerate mai sus nu îi permite acestuia să efectueze acte de dispoziție cu privire la bunuri. Nu de puține ori s-a atras atenția în literatura de

specialitate⁵¹ că trebuie făcută distincția între un veritabil gestionar, căruia nu îi lipsesc prerogativele de primire, păstrare și eliberare a bunurilor, și un simplu păzitor sau transportator al bunurilor, care ar putea fi în contact direct cu bunurile prin manipularea acestora, manipulare ce se va concretiza de cele mai multe ori în temeiul păzirii sau transportării acestora.

Prin urmare, atunci când paznicul ori transportatorul bunurilor va comite acte de sustragere, el nu va răspunde pentru delapidare, ci pentru infracțiunea de furt sau, eventual, de abuz de încredere, în funcție de circumstanțele speței; de asemenea, persoana care ia în primire anumite bunuri în scopul protecției fizice, de exemplu (haine, mănuși, cască de protecție) nu va răspunde pentru delapidare, ci pentru abuz de încredere⁵². O altă problemă ce reiese din prevederile Legii nr. 22/1969 este aceea că, prin interpretarea articolelor 24-26⁵³ și, în plus, printr-o practică constantă a instanțelor, consacrată de Plenul fostului Tribunal Suprem⁵⁴, s-a instituit o prezumție de culpă în sarcina gestionarului, astfel că, în cazul în care se vor constata lipsuri în gestiunea acestuia, se va considera cu titlu de prezumție relativă că lipsurile i se datorează gestionarului, fiindu-i angajată răspunderea în acest sens, în cazul în care gestionarul însuși nu va proba că nu activitățile sale defectuoase i se datorează lipsa constatată în gestiune.

În condițiile în care fapta gestionarului de a își însuși, de a folosi ori de a trafica bunuri ale instituției publice, ale persoanei juridice sau ale persoanelor prevăzute la art. 175 alin. 2, constituie infracțiunea de delapidare, s-a pus de nenumărate ori în practică întrebarea dacă prezumția de culpă instituită potrivit Legii gestionarului nu s-ar extinde și cu privire la răspunderea penală a acestuia față de persoana căreia îi gestionează bunurile. De aceea, nu o singură dată, ci de numeroase ori Curtea Constituțională Română a fost chemată să se pronunțe asupra constituționalității acestor articole, problema ridicată în principal fiind aceea că, prin prezumția de culpă instituită de legea specială a gestionarului, coroborată cu prevederile din Codul penal, s-ar încălca principiul prezumției de nevinovăție, consacrat nu doar prin normele de procedură penală de la vremea respectivă, ci și prin prevederile constituționale ale art. 23 din legea supremă, care stabilește că orice persoană va fi considerată nevinovată până la rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare.

Cu privire la această excepție de neconstituționalitate, Curtea a apreciat că dispozițiile atacate cu excepția nu încalcă prevederile constituționale, întrucât, deși ele instituie o prezumție culpă, care va putea angaja răspunderea gestionarului în cazul în care acesta nu răstoarnă prezumția, aceasta va opera strict pe tărâm civil, nedepășind limitele acestei răspunderi, către o răspundere penală. Pe de altă parte, Curtea a subliniat și faptul că, referitor la prezumția de nevinovăție, aceasta este consacrată exclusiv cu referire la răspunderea penală, fapt care reiese implicit din textul art. 23 alin. (11) din Constituție⁵⁵, ceea ce rezultă și din formularea alineatului amintit – hotărârea de condamnare”, condamnat putând fi doar printr-o hotărâre penală, dar și din denumirea marginală a art. 23 – “libertatea individuală” care, în mod evident, face referire doar la procesele penale, cele de orice altă natură neputând pune în discuție libertatea individului; pentru aceste considerente, Curtea a apreciat că prevederile în materie penală nu pot fi un obstacol în crearea de către legiuitorul civil a altor prezumții de culpă, întrucât în procesul civil părțile se află pe o poziție de egalitate nejuridică, niciuna neavând dreptul de a beneficia de o așa-zisă prezumție de nevinovăție civilă⁵⁶.

În plus, Curtea a mai subliniat că prevederile atacate reglementează răspunderea gestionarului cauzată prin pagube ce nu constituie infracțiuni⁵⁷. Ca argument care să susțină deciziile Curții ar mai fi și faptul că, în

⁵¹ A se vedea T. Toader, M. I. Michinici, R. Răducanu ș.a., *op. cit.*, p. 219.

⁵² Gh. Mateuș, *op. cit.*, p. 99.

⁵³ Art. 24. Angajații răspund material, potrivit codului muncii și prevederilor prezentei legi, pentru pagubele cauzate în gestiuni prin fapte ce nu constituie infracțiuni.

Art. 25. Gestionarul răspunde integral față de agentul economic, autoritatea sau instituția publică pentru pagubele pe care le-a cauzat în gestiunea sa.

Art. 26. Gestionarul răspunde integral și în cazul în care atribuțiile sale, fiind exercitate, potrivit dispozițiilor legale, de un delegat sau de o comisie, se constată o pagubă, fără a se putea stabili că aceasta s-a produs în absența gestionarului.

⁵⁴ Pentru tratarea detaliată a acestui aspect, a se vedea Decizia de îndrumare nr. 1/16 februarie 1976 a Plenului Tribunalului Suprem.

⁵⁵ Conținutul art. 23 alin. 11 este următorul: Până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești de condamnare, persoana este considerată nevinovată.

⁵⁶ Curtea Constituțională a României s-a pronunțat de mai multe ori în acest sens, unele dintre deciziile pronunțate fiind: Decizia nr. 1156/28 septembrie 2010; Decizia nr. 548/18 octombrie 2005.

⁵⁷ Decizia nr. 446/26 octombrie 2004.

practica instanțelor, părțile au apelat la această prezumție atunci când s-au adresat instanțelor civile, nepunând în discuție caracterul penal al faptei administratorului⁵⁸.

Referitor la calitatea de *administrator*, după cum am menționat mai sus, aceasta e diferită de aceea de gestionar, caracterizându-se prin atributele de dispoziție juridică pe care administratorul le are la îndemână asupra bunurilor. El ocupă de obicei funcții de conducere, cum ar fi aceea de director, director adjunct, contabil-șef, inginer-șef, consilier etc.⁵⁹ De cele mai multe ori, administratorul nu va avea un contact material cu bunurile, însă, după cum s-a atras atenția în literatura de specialitate⁶⁰, o astfel de manipulare nu implică neapărat faptul că el devine gestionar; spre exemplu, în temeiul unei însărcinări ori din proprie inițiativă, acesta poate efectua acte de gestiune.

Conform unei clasificări din literatura de specialitate, infracțiunile cu subiect activ special pot fi proprii – faptele prevăzute de legea penală care, în absența calității speciale a subiectului activ, nu prezintă caracter infracțional și improprii – cele care prezintă caracter infracțional (dar atenuat sau agravat) și în absența calității speciale⁶¹. Clasificarea prezintă importanță în contextul unei discuții privind delapidarea, întrucât, în funcție de natura bunurilor sustrate, aceasta va putea constitui abuz de încredere, furt, în cazul sustragerii în scopul însușirii sau furt de folosință, în situația sustragerii temporare, în scopul folosirii (cu condiția ca bunurile folosite să fie dintre cele menționate la art. 230), atunci când funcționarul nu va avea în administrare bunurile sustrate. Realizarea acestei departajări este cu atât mai necesară cu cât ne aflăm în situația în care actele de executare sunt comise în participație, de către mai multe persoane, dintre care unele dintre ele nu au calitatea de funcționar care gestionează ori administrează bunurile.

Delapidarea poate fi comisă, în principiu, în oricare dintre formele de participație. Pentru întrunirea elementelor complicității sau ale instigării nu e necesar ca acești participanți să aibă calitățile speciale cerute de norma de incriminare pentru subiectul autor. Suntem de acord cu afirmația exprimată de literatura de specialitate, potrivit căreia infracțiunile caracterizate de un subiect activ calificat nu pot fi comise în coautorat decât dacă toți făptuitorii au calitatea cerută de lege⁶²; astfel, delapidarea va putea fi comisă în coautorat doar dacă ambii făptuitori vor avea ambele calități cerute de lege – funcționar (public sau privat – persoană care îndeplinește un serviciu) și administrator ori gestionar.

Cu toate acestea, nu putem fi de acord cu opinia aceluiași autori care, în continuare, arată că făptuitorul îndeplinind cerințele subiectului activ calificat va fi autor al delapidării, iar ceilalți participanți care, deși au comis acte de executare, vor fi considerați complici ai infracțiunii, teză susținută și de alți doctrinari⁶³. Dezacordul cu privire la această opinie se datorează faptului că așa-ziii complici au săvârșit, în ipoteza prezentată, acte de executare ale infracțiunii, iar complicii, conform art. 48 Cod pen., înlesnesc sau ajută la săvârșirea infracțiunii, însă nu comit acte de executare, ceea ce i-ar transforma în autori sau coautori.

Opiniile sunt împărțite însă în doctrină cu privire la această problema; prin urmare, găsim întemeiate susținerile autorilor conform cărora actele de executare comise de o persoană care nu îndeplinește calitatea de subiect activ calificat, nu vor dobândi un caracter accesoriu, ci se vor constitui ca infracțiuni distincte⁶⁴, cum ar fi în cazul paznicului bunurilor. În cazul delapidării, aceste acte vor fi specifice infracțiunii de furt sau, după caz, de abuz de încredere, întrucât respectivul bun va fi fost sustras din posesia ori detenția unei persoane juridice de drept public sau privat, fără consimțământul acesteia.

Dacă sustragerea bunului se realizează în scopul însușirii vom fi în prezența furtului clasic, prevăzut de art. 228 sau de art. 229 Cod pen., după caz; în schimb, dacă bunul din speță este un automobil și a fost sustras în scopul folosirii, autorul va răspunde pentru un furt în scop de folosință, prevăzut de art. 230. Astfel, nu apreciem ca fiind corectă soluția instanței, potrivit căreia două persoane care, împreună cu o angajată a unei societăți comerciale (funcționar privat, potrivit Codului pen. anterior, având atribuții de gestiune a bunurilor), au sustras

⁵⁸ Decizia nr. 4839/19.09.2012 a C. A. București, Secția a VII-a Civilă.

⁵⁹ A se vedea Gh. Mateuț, *op. cit.*, p. 105.

⁶⁰ A se vedea C. Bulai, A. Filipaș, C. Mitrache, *Instituții de drept penal. Curs selectiv pentru examenul de licență*, Ed. Trei, București, 2007, p. 402.

⁶¹ Pentru o expunere detaliată a acestei clasificări, F. Streteanu, D. Nițu, *Drept penal. Partea generală*, Vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 277.

⁶² A se vedea C. Mitrache, C. Mitrache, *Drept penal român. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 370.

⁶³ *Ibidem*.

⁶⁴ A se vedea F. Streteanu, D. Nițu, *op. cit.*, p. 277.

bunurile pe care le gestiona aceasta, vor răspunde în calitate de complici la infracțiunea de delapidare; instanța își motivează soluția prin aceea că cei doi “complici”, neavând calitatea cerută de lege pentru a răspunde în calitate de coautori, vor răspunde în calitate de complici la delapidare, deoarece delapidarea ar avea caracterul unei incriminări speciale, prioritare față de infracțiunea de furt⁶⁵. În considerarea argumentelor expuse mai sus și, apreciind faptul că cei doi au comis acte de autorat specific furtului, considerăm soluția instanței ca fiind incorectă prin raportare la interpretarea propusă.

Deși în forma pe care o prezintă delapidarea la momentul de față nu ar putea fi întâlnită în practică următoarea situație, propunem ipoteza în care actele de executare specifice delapidării nu ar fi incriminate de un alt text de lege atunci când ele ar fi comise de o persoană care nu are calitatea de subiect activ al delapidării. Urmând raționamentul expus mai sus, considerăm că această persoană nu ar răspunde penal, întrucât actele sale nu ar fi de complicitate, ci acte de executare; pe de altă parte, nici nu ar putea răspunde în calitate de autor, potrivit principiului *nullum crimen sine lege*, întrucât neîntrunirea condițiilor impuse de normă – inclusiv prevederile cu privire la subiectul activ special – ar lipsi fapta de tipicitatea cerută de lege. Am oferit acest exemplu fictiv pentru a demonstra că în ambele situații este utilă clasificarea infracțiunilor în proprii și improprii în funcție de subiectul activ calificat.

Pe de altă parte, calitatea de gestionar sau de administrator a subiectului activ special atrage cu sine și o altă consecință: fiind o circumstanță personală de individualizare a autorului faptei, ea se va răsfrânge asupra celorlalți participanți în măsura în care au cunoscut-o. Astfel, dacă X, autorul, având calitatea de gestionar al bunurilor dintr-un depozit, dorind să și le însușească, cere ajutorul prietenului său, Y, care îi promite că îl va ajuta să transporte bunurile sustrate, Y, necontribuind cu acte de executare, ci doar de înlesnire și sprijinire a activității infracționale, va avea calitatea de complice; întrebarea care se pune în speță este, însă, la ce infracțiune va participa Y cu acte de complicitate – la aceea de delapidare sau la infracțiunea de furt? Considerăm că aprecierea se face în funcție de poziția subiectivă a lui Y, în sensul în care, dacă acesta cunoștea calitatea de gestionar a lui X, el va fi complice la delapidare, iar în cazul în care nu cunoștea această circumstanțială personală de individualizare, el va răspunde pentru complicitate la infracțiunea de furt, neputându-i fi imputată o împrejurare de fapt pe care nu o cunoștea.

Această soluție rezultă și din interpretarea art. 30 Cod pen., care prevede că nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală, dacă persoana care a săvârșit-o se afla în eroare cu privire la o anumită stare de fapt de care depinde caracterul penal al faptei. Din moment ce, conceptual, delapidarea este o formă agravată de furt, în exemplul oferit, nu îi va putea fi imputată complicitate la furt mai gravă, determinată de împrejurarea pe care nu o cunoștea – calitatea de gestionar și, prin urmare, de delapidator, a autorului.

III.4. Subiectul pasiv

Atât forma-tip, cât și forma atenuată a infracțiunii de delapidare, pot fi comise doar față de o persoană juridică în calitate de subiect pasiv sau față de o persoană fizică, limitat la sensul prevăzut de art. 175 alin. (2), ale cărei bunuri sunt în gestiunea ori administrarea autorului infracțiunii. Deja am analizat în partea I a prezentului subcapitol dacă, în situația de la art. 308, subiectul pasiv trebuie ori nu să fie angajator sau măcar să exercite o anumită autoritate asupra celui care îi gestionează ori administrează anumite bunuri. Strict cu privire la textul de lege nu credem că se impun explicații suplimentare, legiuitorul fiind neechivoc în ceea ce privește reglementarea din acest punct de vedere.

Totuși, apreciem că autorii Codului pen. actual nu au ținut pasul cu noile reglementări din dreptul comercial, apărute prin *O.U.G. nr. 46/2011 pentru modificarea și completarea art. 17 din O.U.G. nr. 44/2008 privind desfășurarea activităților economice de către persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale și întreprinderile familiale* care prevede că „PFA [...] poate angaja, în calitate de angajator, terțe persoane cu contract individual de muncă, încheiat în condițiile legii”. Astfel, suntem de părere că, din moment ce PFA poate să stabilească, în calitate de angajator, raporturi de dreptul muncii, nu există niciun motiv pentru excluderea acestora ca subiecți pasivi din textul art. 308. Tocmai în considerarea acestor raporturi indiscutabile de subordonare a angajatului față de PFA – „orice persoană care exercită o însărcinare de orice natură”, nu vedem de ce ar fi justificat faptul că legea penală nu protejează și aceste relații de serviciu și, în subsidiar, de ce legea penală protejează diferențiat patrimoniul PFA, chiar dacă se va discuta despre un patrimoniu de afecțiune, pentru că

⁶⁵ Sent. pen. nr. 1459/18.10.2007 a Jud. Constanța.

scopul principal al incriminării delapidării e protejarea relațiilor de serviciu și, din acest punct de vedere nu există diferențe. Prin urmare, un angajat cu contract individual de muncă al unei persoane juridice, care va fi sustras anumite bunuri ce i-au fost încredințate spre gestionare sau pe care le administra, va răspunde potrivit art. 308; pe de altă parte, un alt angajat, al unei persoane fizice autorizate, având cu aceasta raporturi guvernate tot de dreptul muncii, prin încheierea unui contract individual de muncă, ar răspunde potrivit prevederilor în materie penală referitoare la abuz de încredere sau, dacă ar avea calitatea de administrator (ce nu determină neapărat un contact material cu bunurile) și nu i-ar fi fost remise bunurile în prealabil, ar răspunde pentru furt. Propunem, așadar, *de lege ferenda*, completarea textului de la art. 308 în sensul includerii PFA în cadrul posibilităților subiecți pasivi ai delapidării.

III.5. Latura obiectivă

Potrivit clasificărilor doctrinare în ceea ce privește latura obiectivă a infracțiunii, delapidarea este o infracțiune *comisivă*, în *formă închisă*, ce poate fi comisă prin trei tipuri de acțiuni determinate, care îi sunt cerute subiectului activ și care vor caracteriza infracțiunea ca fiind una cu conținut alternativ⁶⁶ - însușirea, folosirea sau traficare, toate acestea fiind modalități de sustragere. Din punct de vedere al întrunirii tipicității delapidării, este irelevant dacă sustragerea s-a realizat în interes propriu sau în interesul altei persoane.

Însușirea se realizează prin luarea în stăpânire a bunului ce face obiectul material al delapidării de către autor; practic, de a-l face al său. Delapidarea e comisivă întrucât, în oricare dintre formele sale, ea implică o acțiune materială, în acest caz - de luare în stăpânire a bunului. Prin urmare, vom avea în primul rând un act de scoatere a bunului din patrimoniul ocrotit de lege, iar apoi - un act de trecere a bunului în stăpânirea autorului delapidării, stăpânire ce trebuie să aibă, din punctul de vedere al autorului, caracter definitiv; altminteri, vom fi în prezența comiterii prin una din celelalte două forme - folosirea ori traficare. Este indiferent ce acțiuni ulterioare întreprinde subiectul activ cu privire la bunul delapidat, odată ce și l-a însușit. După cum s-a subliniat în doctrină⁶⁷, cu privire la statutul civil al acestei însușiri, ea nu va fi echivalentă unei transmiteri a dreptului de proprietate; astfel, e posibil ca, prin prisma relațiilor de serviciu, autorul să dețină bunul, dar această detenție nu se va exercita pentru sine, ci pentru altul, iar acțiunea autorului de a își însuși bunul va reprezenta o convertire a acestei detenții dintr-una licită într-una ilicită, întrucât ea e incriminată printr-o normă penală. Amintim aici că, de regulă, gestionarul se va afla în posesia bunului, întrucât administratorul, în temeiul atribuțiilor sale cu privire la bun, rareori va avea contact material cu bunul.

Pentru a se considera săvârșită delapidarea, trebuie să se probeze trecerea bunului în posesia ilicită a gestionarului ori a administratorului, adică însușirea, întrucât simpla lipsă a bunului nu poate echivala cu prezumția de delapidare⁶⁸; lipsa unei cantități din bun se poate datora unui caz fortuit, spre exemplu, sau unei neglijențe în serviciu. Astfel, dacă orice însușire produce o lipsă, nu orice lipsă poate conduce la ideea că bunul a fost delapidat prin însușire⁶⁹.

Mai mult, actele prin care se pregătește delapidarea, chiar și atunci când ele sunt incriminate de legea penală - cum ar fi în cazul creării de plusuri în gestiune - nu sunt suficiente pentru a se considera că autorul a scos bunurile din patrimoniul ocrotit, însușindu-și-le. O hotărâre prin care s-ar statua astfel ar contraveni principiului prezumției de nevinovăție, care guvernează întreg procesul penal. Această prezumție de nevinovăție subzistă inclusiv în situația în care ea ar trebui să se rețină concomitent cu prevederea amintită în subcapitolul anterior, referitoare la prezumția de culpă civilă, din legea ce reglementează activitatea gestionarului, întrucât acea prezumție nu instituie nimic mai mult decât o răspundere obiectivă, civilă, în sarcina gestionarului, pentru a se conferi un plus protecție patrimoniului persoanei gestionate cu neglijență. Prin urmare, după cum atrage atenția același autor în lucrarea sus-citată, prezintă importanță întru stabilirea unei posibile sustrageri și natura bunurilor ce constituie lipsa din gestiune, întrucât caracterul natural alterabil al anumitor bunuri ar putea să conducă la o bine întemeiată achitare. În considerarea faptului că autorul citat și-a exprimat aceste opinii prin raportare la delapidare așa cum era ea văzută de legiuitorul comunist, nu suntem de acord cu opinia sa, potrivit

⁶⁶ A se vedea O. Loghin, T. Toader, *Drept penal român. Partea specială*, Ed. Șansa, București, 2001, p. 256.

⁶⁷ Pentru o argumentare detaliată, P. Doru, *Infracțiunea de delapidare. Prezentarea textului de lege și a practicii judiciare*, Ed. Științifică, București, 1959, p. 55.

⁶⁸ În acest sens, C. Bulai, A. Filipaș, C. Mitrache, *op. cit.*, p. 404.

⁶⁹ A se vedea P. Doru, *op. cit.*, p. 57.

căreia, în cazul în care din gestiune lipsesc bani, va putea opera „o puternică prezumție de însușire”⁷⁰. Dacă sub imperiul vechiului sistem o astfel de prezumție se fundamenta pe argumentul protecției excesive a proprietății obștești, sub imperiul unui sistem care protejează cu precădere drepturile omului și care, prin urmare, va conferi garanția acestor drepturi pe tot parcursul unui proces penal, orice prezumție de vinovăție este exclusă, C. proc. pen. reglementând cu caracter de principiu *prezumția de nevinovăție*. Aceiași autori susțin în continuare că delapidarea nu se poate considera săvârșită nici măcar atunci când, din punct de vedere juridic, bunurile, prin acțiuni de fals ale autorului (ori ale complicilor) apar în scriptele unității ca fiind ale acestuia, întrucât delapidarea prin însușire impune „acționarea materială asupra bunului”.⁷¹

S-a atras atenția atât în doctrină, cât și în jurisprudență, că sunt întrunite condițiile infracțiunii atunci când scoaterea definitivă a bunurilor din patrimoniul persoanei juridice se realizează în temeiul unor datorii pe care persoana juridică le avea față de gestionar ori administrator⁷²; explicația rezidă în faptul că această justiție proprie se realizează pe cale ilicită, nu din simplul motiv că autorul și-ar face singur dreptate. Așadar, raționamentul va fi același ca la infracțiunea de furt, întrucât subiectul activ nu e îndreptățit nici în acest caz să sustragă un bun ce nu îi aparține în temeiul unei datorii pe care subiectul pasiv o avea față de el. Într-o speță, inculpatul - gestionar, care a sustras o sumă importantă de bani din gestiune, și-a motivat fapta prin aceea că banii sustrași au reprezentat contravaloarea zilelor de concediu pe care nu și le-ar fi luat, susținere pe care instanța a înlăturat-o la pronunțarea hotărârii de condamnare pentru delapidare (și pentru că ulterior, inculpatul și-a însușit starea de fapt, astfel cum fusese ea reținută în rechizitoriu), întrucât mobilul care l-a determinat să își însușească suma respectivă nu are importanță în ceea ce privește tipicitatea delapidării⁷³.

Delapidarea săvârșită prin *folosire* se va realiza printr-o utilizare temporară a bunului ce face obiectul infracțiunii, după care posesia va fi redată subiectului pasiv. Caracterul temporar al întrebuințării este esențial, întrucât o întrebuințare îndelungată, apreciem, va fi caracteristică mai degrabă însușirii. Ca și în cazul însușirii, doctrina explică delapidarea comisă prin folosire pe etape, astfel: prima etapă ar consta în scoaterea bunului din sfera patrimonială a subiectului pasiv, iar cea de-a doua constă în întrebuințarea acestuia⁷⁴. În situația comiterii prin folosire, se impune și existența unei a treia etape, aceea a redării posesiei către subiectul pasiv⁷⁵. În acest caz, apreciem că delapidarea nu va urma logica furtului în scop de folosință a unui autovehicul, în cazul căruia vehiculul sustras pentru a fi folosit nu trebuie returnat, ci e suficient ca autorul să nu îl fi sustras în scopul însușirii pe nedrept, ci al folosirii pe nedrept și îl poate pur și simplu folosi, iar apoi abandona. Explicația ar fi că, în cazul în care autorul delapidării ar sustrage un bun în scopul folosirii acestuia, iar apoi l-ar abandona, ca în exemplul oferit mai sus, acțiunea sa va crea în patrimoniul subiectului pasiv rezultatul specific delapidării comise prin însușire.

Am discutat deja în cadrul secțiunii dedicate obiectului juridic al infracțiunii dilemele ivite sub codul anterior, privind necesitatea (ori nu) pagubei create în patrimoniul subiectului pasiv prin întrebuințarea bunului. Cu riscul de a ne repeta, amintim că nu mai e necesară dovedirea unei pagube și recurgerea la un algoritm absurd care să dovedească un prejudiciu cât de mic în patrimoniul subiectului pasiv, în considerarea faptului că delapidarea era anterior o infracțiune contra patrimoniului, de rezultat, nu de pericol. Ei bine, noua reglementare creează o schimbare radicală a delapidării din acest punct de vedere, incriminând-o ca infracțiune de pericol – se pun în pericol relațiile de serviciu, astfel că reținerea ei în sarcina autorului nu va depinde de cauzarea unui anumit prejudiciu. *Traficarea*, ca modalitate de comitere a delapidării implică scoaterea bunului din sfera posesiei subiectului pasiv, folosirea sa, de această dată în scopuri speculative și, ca în modalitatea prezentată anterior, readucerea acestuia în posesia persoanei juridice. Apreciem că în sens generic se afirmă în literatura de specialitate că în urma operațiunilor speculative făptuitorul își va însuși profitul⁷⁶, deoarece norma prevede că delapidarea, în toate formele ei, se va putea comite în interesul subiectului activ sau al oricărei alte persoane. Modalitatea traficării se deosebește de folosire prin aceea că autorul caută să obțină un profit din

⁷⁰ *Ibidem*.

⁷¹ C. Bulai, A. Filipaș, C. Mitrache, *op. cit.*, p. 403.

⁷² *Ibidem*.

⁷³ Sent. Pen. nr. 885/2015 a Jud. Iași.

⁷⁴ A se vedea M. Basarab, V. Pașca, Gh. Mateuț, ș.a. *op. cit.*, p. 498.

⁷⁵ A se vedea C. Bulai, A. Filipaș, C. Mitrache, *op. cit.*, p. 404.

⁷⁶ A se vedea T. Toader, M.I. Michinici, R. Răducanu, *op. cit.*, p. 222.

folosirea bunului, nu îl utilizează în scopuri pur personale. Autorii de drept penal au subliniat faptul că nu e neapărat ca profitul obținut din folosirea bunului să se concretizeze în bani, ci vom fi în prezența traficării și atunci când avantajele sunt de altă natură⁷⁷.

III.6. Urmarea imediată

Urmarea imediată a delapidării va consta în scoaterea bunului din sfera patrimonială a subiectului pasiv și de lipsirea acestuia de posibilitatea de a se folosi de el sau de a-l avea pur și simplu, ceea ce, după cum se subliniază în doctrina actuală, va produce „eventuale pagube”⁷⁸ persoanei juridice de drept public sau privat.

Explicația rezidă în faptul că, din moment ce în noua sa formă, delapidarea e o infracțiune de pericol, producerea pagubei nu este esențială, ceea ce, după cum am arătat anterior, va scuti instanțele de a demonstra că folosirea bunului delapidat a produs o pagubă materială, întrucât, indiferent de prejudiciul material, se produce o pagubă „morală”, prin afectarea relațiilor de serviciu; astfel, noțiunea de urmare și cea de pagubă nu vor fi echivalente în privința delapidării.

În doctrină se mai face distincția între infracțiunile de pericol concret și cele de pericol abstract⁷⁹. Importanța clasificării rezidă în faptul că, în cazul infracțiunilor de pericol abstract, care se mai numesc și infracțiuni de pericol prezumat, legiuitorul nu solicită prin norma de incriminare ca valoarea socială protejată să fi fost efectiv lezată, punerea în pericol a valorii sociale fiind prezumată prin realizarea laturii obiective a infracțiunii. Din moment ce, în norma privitoare la delapidare, nu se regăsește o astfel de cerință, considerăm că aceasta își va găsi locul în categoria infracțiunilor de pericol abstract.

Situația va fi diferită în cazul delapidării în formă agravată, prevăzută de art. 309, în cadrul căreia observăm că delapidarea își păstrează totuși anumite reminiscențe de infracțiune patrimonială. Astfel, în considerarea pragului valoric impus de forma agravată a infracțiunii, în acest caz ne vom afla în prezența unei delapidării ce se încadrează în categoria infracțiunilor de rezultat, cu toate că și în acest caz sunt vătămate relațiile de serviciu, însă simpla existență a textului de lege e justificată de producerea unei pagube considerată deosebit de gravă de legiuitor.

În literatura de specialitate s-a atras atenția asupra faptului că delapidarea poate fi comisă și ca infracțiune continuată; exemplul oferit este acela în care autorul infracțiunii își va însuși o sumă de bani din gestiune, după care va folosi în mod repetat alte sume de bani pentru a acoperi lipsa creată⁸⁰. Ca exemplu din practică pentru forma continuată, amintim aici o speță în care inculpatul, având calitatea de gestionar a bunurilor dintr-un depozit, în baza unei rezoluții infracționale unice – după cum a reținut instanța – a sustras o cantitate de 112 946 litri de combustibil, pe o durată de 10 ani, între 1994-2004; în interiorul acestei perioade, autorul a întocmit mai multe bonuri de predare, procese-verbale și alte documente false, fără acoperire, pentru a ascunde multiplele acte de sustragere, care au constituit o infracțiune de delapidare în formă continuată⁸¹.

III.7. Legătura de cauzalitate

Pentru a fi întrunită tipicitatea delapidării, este necesară existența unui raport de cauzalitate între fapta săvârșită în oricare dintre modalitățile de comitere – însușire, folosire sau traficare și urmarea imediată – deposedarea persoanei juridice publice sau private de bunul gestionat și sustras de autor. De aceea, după cum am arătat anterior, această legătură nu poate fi prezumată nici măcar atunci au dispărut din gestiune mai multe sume de bani în mod repetat, dintre care pentru unele s-a dovedit raportul de cauzalitate, iar pentru altele nu; astfel, potrivit principiului prezumției de nevinovăție, nu se poate considera că lipsa e în totalitate datorată autorului față de care s-au dovedit o parte din actele de executare. Aceasta va trebui întotdeauna dovedită.

III.8. Vinovăția

În ceea ce privește latura subiectivă delapidării, opiniile din literatura de specialitate sunt împărțite. În timp ce anumiți autori sunt de părere că infracțiunea în discuție poate fi comisă atât cu intenție directă, cât și cu intenție indirectă⁸², alți autori afirmă că aceasta se poate comite doar cu intenție directă, în considerarea

⁷⁷ A se vedea V. Cioclei, *op. cit.*, p. 145.

⁷⁸ Al. Boroi, *op. cit.*, p. 98.

⁷⁹ Pentru o detaliere a acestei clasificări, F. Streteanu, D. Nițu, *op. cit.*, p. 295.

⁸⁰ A se vedea I. Vasii, *Drept penal. Partea specială – cu referiri la Noul Cod Penal*, Ed. Albastră, Cluj-Napoca, 2011, p. 211.

⁸¹ Dec.pen. nr. 38/2007 a Trib. Militar București.

⁸² În acest sens, a se vedea S. Bogdan, D. A. Șerban, G. Zlati, *op. cit.*, p. 436; C. Bulai, A. Filipaș, C. Mitrache, *op. cit.*, p. 406; V. Cioclei, *op. cit.*, p. 146; M. Basarab, V. Pașca, Gh. Mateuș, *op. cit.*, p. 505.

modalităților de comitere⁸³, întrucât activitățile de însușire, folosire, traficare, presupun scopul folosinței sau pe acela al obținerii unui profit, deși norma de incriminare nu prevede expres acest scop. Astfel, dacă sub imperiul vechiului cod se putea afirma că delapidarea, infracțiune contra patrimoniului, poate fi comisă cu intenție indirectă, întrucât autorul acceptă posibilitatea producerii prejudiciului, atunci când își însușește, folosește sau traficează bunul delapidat, deci accepta posibilitatea lezării valorii sociale, ceea ce nu se întâmpla întotdeauna (în cazul delapidării prin folosire sau traficare care nu a produs nicio pagubă materială), în condițiile noii reglementări cu greu se poate imagina cum autorul ar putea doar să accepte lezarea valorii sociale protejate fără să o urmărească, din moment ce noua valoare socială principală e aceea a relațiilor de serviciu. În plus, singura modalitate pentru ca autorul să realizeze pentru sine această dobândire ilicită, temporară sau perpetuă, în funcție de modul de comitere, va fi prin lezarea subiectului pasiv, ceea ce conduce la concluzia că nu poate fi vorba de o acceptare, ci de o urmărire a lezării, ea fiind necesară pentru realizarea interesului de către autor.

Apreciem că autorul nu s-ar putea apăra spunând că nu a urmărit lezarea relațiilor de serviciu, ci doar a acceptat-o, întrucât scopul său a fost acela de a sustrage bunul; în condițiile unui astfel de raționament și a unor astfel de apărări, comiterea delapidării ar fi aproape imposibilă cu intenție directă, deoarece subiectul activ de cele mai multe ori urmărește interesul material, nu îndeosebi vătămarea relațiilor de serviciu. Acest raționament poate fi și unul de departajare generală a intenției directe de intenția indirectă.

Astfel, din punctul nostru de vedere, atunci când, printr-o conduită prevăzută de o normă de incriminare este probabil să fie lezată o anumită valoare socială, atunci, se va putea discuta și despre comiterea faptei cu intenție indirectă. Însă, în situația în care urmarea va avea loc doar cu condiția lezării acelei valori sociale, considerăm că autorul nu doar acceptă, ci urmărește producerea acelui rezultat, indisolubil legat de beneficiul pe care dorește să îl realizeze. Așadar, nu se va putea aprecia că inculpatul care a sustras o sumă de bani din gestiune nu a urmărit producerea unei pagube (care nici măcar nu mai este necesară) sau o lezare de altă natură a societății și că pur și simplu a acceptat această posibilitate, după cum a susținut acesta, fiindcă doar creând o pagubă societății ar fi putut să își obțină “câștigul”, deci, implicit, el a urmărit și această pagubă, ceea ce a fost apreciat de instanță ca fiind, sub aspectul laturii subiective, o intenție directă⁸⁴.

Se atrage atenția în doctrină că, în pofida scopului pe care îl are subiectul activ – de a obține un profit, fapta va fi considerată consumată chiar dacă acest profit nu a fost realizat⁸⁵; credem că, în principiu, aceasta va fi valabilă în cazul delapidării prin traficare. În cazul celorlalte două modalități de comitere, nu putem concepe cum fapta ar putea fi consumată dacă profitul nu s-ar realiza, pe considerentul că profitul se realizează atunci când autorul folosește bunul, chiar dacă nu e mulțumit de felul în care acesta funcționează, dar și atunci când și-l însușește, întru cât simpla aducere în patrimoniu a unui nou bun reprezintă un profit, indiferent de calitățile acestuia.

Mobilul nu prezintă importanță din moment ce nu e prevăzut în normă, însă el va putea fi avut în vedere de către instanță, putând releva, de multe ori, o mai mare pericolozitate a autorului, precum într-o speță în care inculpatul, agent poștal, a sustras suma de 20 436 lei, alocată pentru plata pensiilor, în scopul practicării de jocuri de noroc și de pariuri sportive⁸⁶.

III.9. Tentativă. Forme. Sancțiuni

III.9.1. Tentativa

Comiterea delapidării sub forma tentativei este posibilă și ea este incriminată în alineatul ultim al textului de lege, în considerarea caracterului ridicat de pericol social pe care îl prezintă. Astfel, dacă suntem în prezența delapidării prin însușire, infracțiunea se consumă la momentul imposedării agentului cu bunul delapidat, iar în cazul celorlalte două forme de comitere, infracțiunea se va consuma la momentul folosirii sau al traficării. *Per a contrario*, pentru a putea vorbi despre tentativă, ne vom raporta la situația în care agentul nu a reușit să sustragă bunul spre a și-l însuși, folosi ori trafica, de obicei ca tentativă întreruptă. Din momentul ce legea penală nu distinge în cadrul art. 308 care spune cu titlu general că se vor aplica prevederile art. 295 și funcționarilor privați, înseamnă că acestea se vor aplica în integralitate și acestora și deci, că tentativa este sancționată și în acest caz.

⁸³ Al. Boroi, *op. cit.*, p. 98; P. Dungan, T. Medeanu, V. Pașca, *op. cit.*, p. 53.

⁸⁴ În același sens, dec.pen. nr. 231/2015 a C. A. Iași.

⁸⁵ T. Toader, M. I. Michinici, R. Răducanu, *op. cit.*, p. 223; C. Bulai, A. Filipaș, C. Mitrache, *op. cit.*, p. 406.

⁸⁶ Sent. pen. nr. 138/2015 a Jud. Beiuș.

III.9.2. Forma agravată

Dacă varianta atenuată a delapidării, pe care am discutat-o într-o secțiune anterioară, își justifică reglementarea în considerarea calității „private” a subiectului activ, în ceea ce privește varianta agravată, criteriul ales de legiuitor este de natură patrimonială, avându-se în vedere gravitatea prejudiciului produs, din punct de vedere valoric. Prin „consecințe deosebit de grave” se au în vedere actele de delapidare ce au produs pagube de peste 2.000.000 lei, potrivit art. 186 Cod pen.

Menționăm că și sub imperiul codului anterior era pedepsită delapidarea care producea consecințe deosebit de grave, însă valoarea-prag era diferită – de 200.000 lei, astfel că noua reglementare se va constitui ca lege penală mai favorabilă și în cazul formei agravate. În acest sens, s-a pus în practică întrebarea prin raportare la care dintre cele două praguri valorice se va determina maximul special prevăzut de legea nouă cu privire la o pedeapsă definitivă, potrivit art. 6 alin. (1) Cod pen. pentru o infracțiune care a produs consecințe deosebit de grave potrivit fostei reglementări. Curtea a stabilit că determinarea maximului special al legii noi se va realiza prin raportare la varianta agravată prevăzută de art. 309, chiar dacă valoarea prejudiciului va fi inferioară pragului valoric prevăzut de art. 183 din actuala reglementare.⁸⁷

Curtea și-a motivat soluția explicând că, în considerarea caracterului de excepție al art. 6 alin. (1) de la efectul autorității de lucru judecat al hotărârilor de condamnare definitive, nu se va putea realiza o nouă judecată sub toate aspectele pentru a se identifica legea penală mai favorabilă, deci raportarea se va putea face doar la aceeași încadrare juridică care a fost dată faptei prin hotărârea de condamnare definitivă. Curtea a continuat, apreciind că stabilirea legii mai blânde nu se va putea face prin compararea tuturor instituțiilor de drept penal incidente, ci doar a două criterii – limitele de pedeapsă și cauzele legale de modificare a acestora, iar o interpretare contrară ar reprezenta încălcarea autorității de lucru judecat a hotărârii definitive, „în condițiile în care instituția schimbării încadrării juridice operează doar în cursul judecății”⁸⁸, conform art. 386 C. proc. pen.. Prin urmare, ar fi inadmisibil ca mecanismul aplicării legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei să opereze cu limite de pedeapsă corespunzătoare unor încadrări juridice diferite – forma calificată a infracțiunii potrivit art. 146 din vechea reglementare și forma-tip a delapidării în reglementarea actuală, pe criteriul pragului valoric diferit în privința consecințelor deosebit de grave; Curtea a atras atenția că interdicția va fi valabilă, ca regulă generală, doar atunci când legea în vigoare va incrimina în continuare varianta agravată a infracțiunii.

III.9.3. Sancțiuni

III.9.3.1. Varianta-tip

În ceea ce privește varianta-tip a delapidării, art. 295 prevede ca sancțiuni închisoarea de la 2 la 7 ani și, ca pedeapsă complementară specială, interzicerea exercitării dreptului de a mai ocupa o funcție publică în viitor. Referitor la pedeapsa închisorii, considerăm mai potrivite limitele stabilite de autorii Codului pen. Vechea reglementare nu doar că prevedea ca limită maximă 15 ani pentru pedeapsa, pe care o considerăm absurdă în raport de valoarea socială protejată, dacă e să privim prin comparație cu alte infracțiuni (precum cele referitoare la sănătatea persoanei ori la libertatea sexuală a acesteia), dar și cu alte sisteme de drept - aspect ce îl vom discuta în capitolul dedicat comparației dintre delapidarea din sistemul românesc și cea din alte câteva sisteme de drept de referință; în plus, dată fiind limita minimă de pedeapsă, care era de 1 an, s-a ajuns de multe ori la o practică neunitară și la condamnări la pedeapsa cu închisoarea care, prin comparație, erau inechitabile. Pedeapsa complementară a interzicerii dreptului de a mai ocupa o funcție publică este o noutate pe care o aduce legiuitorul în materia delapidării și ea este obligatorie, în conformitate cu prevederile art. 67 alin. (2) Cod pen.; aceasta este necesară pentru a conferi un anumit grad de siguranță funcționării administrației publice, dar și pentru a asigura încrederea pe care o acordă societatea sistemului public.

III.9.3.2. Varianta atenuată

Reducerea cu o treime a limitelor de pedeapsă în cazul delapidării atenuate, prevăzută de art. 308, este justificată în considerarea pericolului social redus în comparație cu forma-tip a delapidării, în cazul căreia se aduce atingere relațiilor de serviciu din cadrul administrației publice. Bineînțeles că nu se poate impune o pedeapsă complementară și în acest caz – a interzicerii exercitării dreptului de a mai ocupa o funcție publică, din

⁸⁷ Dec. nr. 12/2015 a ÎCCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în M. Of. din 10 iunie 2015.

⁸⁸ *Ibidem*.

moment ce subiectul activ nu e un funcționar public. De asemenea, nu se poate interzice funcționarului privat să exercite orice fel de însărcinare, dacă ar fi să urmărim același raționament ca la art. 295, pe textul art. 308, întrucât aceasta ar însemna ca autorului delapidării să îi fie interzis să lucreze, remunerat ori nu. Aceasta nu împiedică totuși soluții ale instanței prin care să îi fie interzis autorului faptei să mai ocupe funcția, să exercite profesia ori meseria sau să desfășoare activitatea de care s-a folosit pentru a săvârși delapidarea ca pedeapsă complementară prevăzută de partea generală a codului, însă aplicarea unei astfel de pedepse complementare se lasă la aprecierea instanței, în funcție de toate circumstanțele de comitere ale faptei și de urmarea acesteia, iar ea va avea caracter general, nu caracter special – precum în cazul celei de la art. 295.

III.9.3.3. Varianta agravată

În ceea ce privește varianta agravată a infracțiunii, comiterea delapidării care a produs consecințe deosebit de grave va fi sancționată cu o pedeapsă ale cărei limite speciale se vor majora cu jumătate, fiind astfel între 3 ani și 10 ani și 6 luni de închisoare. Nu vedem de ce consecințele deosebit de grave nu vor determina majorarea limitelor de pedeapsă și în cazul delapidării comise potrivit art. 308, astfel: reducerea cu o treime a limitelor de pedeapsă, iar apoi majorarea limitelor obținute cu încă jumătate; considerăm că aceasta e o inconsecvență din partea legiuitorului, întrucât nu se justifică aplicarea unei pedepse mai aspre în cazul unui funcționar public care a produs o pagubă de peste 2.000.000 lei și păstrarea unor limite reduse de pedeapsă în cazul unui funcționar privat care a creat o pagubă deosebit de gravă din punct de vedere financiar. Acestea ar putea funcționa la fel cum funcționează și circumstanțele atenuante și cele agravante generale în concurs, potrivit art. 79 alin. (3), după cum am arătat mai sus.

III.10. Aspecte procesuale

În cazul delapidării, funcționează principiul oficialității procesului penal, organele de urmărire penală având obligația de a se sesiza din oficiu. Aceasta se datorează, probabil, gradului ridicat de pericolozitate a faptei, cu atât mai mult cu cât varianta-tip se comite de un funcționar public. Referitor la acest aspect, s-a invocat în repetate rânduri excepția de neconstituționalitate, în perioada în care delapidarea încă se afla printre infracțiunile contra patrimoniului, susținându-se în acest sens că, prin faptul că sesizarea organelor de urmărire penală nu e la îndemâna părților, s-ar crea o inegalitate de tratament în fața legii și dreptul la un proces echitabil, din moment ce, pentru alte infracțiuni contra patrimoniului în ceea ce privește proprietatea privată, se instituise regula plângerii prealabile. Curtea a respins de fiecare dată aceste excepții, menținându-și motivarea ca fiind corectă, în considerarea faptului că este dreptul constituțional al legiuitorului de a stabili anumite excepții de la regula oficialității privind urmărirea, judecarea și sancționarea faptelor care reprezintă infracțiuni și că, în anumite cazuri, legiuitorul, potrivit dreptului său constituțional, a prevăzut ca, în considerarea statutului autorului faptei și a conținutului concret al faptelor, punerea în mișcare a acțiunii penale să fie condiționată de existența plângerii prealabile; însă generalizarea unei astfel de condiționări ar împiedica protecția eficientă a valorilor protejate de legea penală. În cazul infracțiunii de delapidare, Curtea a considerat că legiuitorul are temeiuri serioase pentru a păstra principiul oficialității, în considerarea relațiilor de serviciu ce trebuiau protejate și a calității de funcționar public ori privat a autorului faptei.⁸⁹

IV. DELAPIDAREA ȘI ALTE INFRAȚIUNI

IV.1. Delimitarea delapidării de alte infracțiuni

Ne propunem să discutăm distincția dintre infracțiunea de delapidare și alte infracțiuni prin al căror conținut constitutiv aceasta le e similară.

IV.1.1. Delapidarea și gestiunea frauduloasă

În condițiile în care deja am analizat tipicitatea delapidării în capitolul dedicat acesteia, în acest capitol al lucrării vom relua doar acele elemente prin care delapidarea se deosebește de infracțiunile prin comparație cu care o tratez – în acest caz, gestiunea frauduloasă, analizând succint și anumite asemănări, pentru a putea identifica modalitatea de diferențiere între cele delapidare și celelalte infracțiuni în discuție. Uneori există pericolul de confuzie între aplicarea unuia sau a celuilalt text de lege, dată fiind calitatea de gestionar a subiectului activ din ambele norme de incriminare. În ceea ce privește valoarea socială protejată, gestiunea

⁸⁹ Decizia nr. 451/2003, Decizia nr. 672/2007 și Decizia nr. 907/2009 ale Curții Constituționale a României, referitoare la respingerea excepțiilor de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 215 ind. 1 din Codul penal de la 1969.

frauduloasă protejează patrimoniul, fiind așezată în cadrul infracțiunilor contra patrimoniului prin nesocotirea încrederii, în timp ce delapidarea, în urma răsturnării importanței valorilor sociale din perspectiva textului său de lege, incriminează în primul rând relațiile de serviciu și, abia în subsidiar patrimoniul.

Prima este o infracțiune de rezultat, în timp ce a doua este o infracțiune de pericol, după cum am arătat anterior. Apoi, cu privire la obiectul material al celor două infracțiuni, este vorba despre bunuri pe care subiecții activi le au în administrare ori gestiune; se atrage atenția în lucrările de specialitate că, din moment ce legiuitorul nu distinge, și gestiunea frauduloasă va ocroti relații patrimoniale privind atât bunuri proprietate privată, cât și bunuri proprietate publică, asemenea delapidării⁹⁰.

În al doilea rând, referitor la latura obiectivă, după cum putem observa din formularea textului de lege al gestiunii frauduloase, aceasta nu e o infracțiune de tip închis, precum delapidarea, în cazul căreia legiuitorul prevede expres cele trei modalități de comitere – însușirea, folosirea, traficare. Așadar, dacă delapidarea poate aduce atingere relațiilor de serviciu, producând și pagube în patrimoniul subiectului pasiv strict prin modalitatea acțiunii, gestiunea frauduloasă va putea fi comisă atât prin acțiune, cât și prin omisiune⁹¹, singura cerință a legiuitorului fiind ca acțiunea/omisiunea subiectului activ să pricinuiască o pagubă în patrimoniul persoanei juridice; prin urmare, actele de executare specifice delapidării pot fi comise prin depășirea limitelor în care a fost însărcinat autorul, cât și în cadrul acestor limite, doctrina exemplificând în acest sens efectuarea unor reparații ale bunurilor, la costuri mult mai mari, păgubitoare pentru proprietarul lor⁹².

În privința subiectului activ, ambele infracțiuni prevăd comiterea de către un subiect activ special, astfel: dacă în cazul delapidării acesta era dublu-calificat, fiind și gestionar al patrimoniului, dar și funcționar – public sau privat, în cazul gestiunii frauduloase subiectul activ special trebuie să aibă doar calitatea de gestionar. Amintim aici discuția cu privire la posibilitățile de interpretare ale art. 308 – extinsă ori restrânsă, întrucât aducem un argument în plus pentru care este preferabilă o interpretare restrânsă a acestuia; astfel, apreciem că, în cazul în care funcționarul privat de la art. 308 ar putea fi absolut orice persoană care exercită orice fel de însărcinare, fără a exista un raport de minimă subordonare, specific relațiilor din dreptul muncii, ar fi aproape imposibil să se realizeze o distincție între cele două texte de lege, iar incriminarea separata a gestiunii frauduloase ar deveni mai mult sau mai puțin inutilă, dată fiind aria largă de acoperire a textului art. 308.

În plus, tot ca urmare a unei astfel de interpretări, nu ar mai exista nici distincția potrivit căreia gestiunea frauduloasă poate fi comisă și de către o persoană juridică, în timp ce, în mod tradițional, delapidarea poate fi comisă doar de către o persoană fizică, acel funcționar public sau cel privat care se află în relații tipice dreptului muncii.

Sensurile de „administrator” și „gestionar” de la gestiunea frauduloasă sunt aceleași ca la delapidare. În ceea ce privește subiectul activ al gestiunii frauduloase, acesta nu se va afla pe o poziție subordonată subiectului pasiv, titlul din care decurge însărcinarea sau de gestiune sau administrare putând fi legea sau contractul. Prin urmare, după cum s-a atras atenția în doctrină, el va putea fi inclusiv coproprietar al bunurilor gestionate sau administrate⁹³, care a primit însărcinarea de la ceilalți coproprietari să execute acte de administrare cu privire la bunuri, ceea ce, după cum putem observa, nu îi creează o poziție de subordonat față de aceștia, deși e lesne de înțeles ca trebuie să le ofere explicații cu privire la modul de gestiune ori administrare. Subiectul pasiv al celor două infracțiuni generează din nou diferențe, întrucât delapidarea poate fi comisă unei persoane juridice sau împotriva unei persoane fizice doar dintre cele prevăzute la art. 175 alin. (2) (cu toate că am arătat de ce considerăm că e nejustificat golul de incriminare în ceea ce privește comiterea aceluiași activități față de PFA), în timp ce gestiunea frauduloasă poate fi comisă față de orice persoană fizică sau juridică.

Importantă este analizarea diferențelor în ceea ce privește urmarea imediată. Astfel, dacă gestiunea frauduloasă este o infracțiune de rezultat, contra patrimoniului, pentru întrunirea cărei tipicități va fi necesară întotdeauna prejudicierea patrimonială a subiectului pasiv al infracțiunii, delapidarea, după cum am arătat în capitolul anterior, nu va avea întotdeauna ca rezultat producerea unei pagube (spre exemplu, în cazul folosirii sau al traficării), deși aceasta poate fi de multe ori una dintre urmări. Distincția e cu atât mai bine pronunțată

⁹⁰ A se vedea V. Nicolcescu, *Delapidarea și gestiunea frauduloasă. Asemănări și deosebiri*, în „Revista de Drept Penal”, nr. 4/2000, p. 98.

⁹¹ A se vedea S. Bogdan, D. A. Șerban, G. Zlati, *op. cit.*, p. 244.

⁹² Cu privire la acest exemplu, a se vedea V. Nicolescu, *op. cit.*, p. 101.

⁹³ A se vedea V. Nicolescu, *op. cit.*, p. 100.

cu cât este specificată expres în textul de lege, ca orice acțiune sau inacțiune care „pricinuieste o pagubă”. În timp ce tentativa este incriminată în cazul delapidării, în cazul gestiunii frauduloase ea nu e incriminată, cu toate că e posibilă. Unul dintre autorii citați mai sus apreciază că, în considerarea asemănărilor dintre textele celor două infracțiuni, gestiunea frauduloasă păstrează caracterul subsidiar față de delapidare⁹⁴, deși în actuala reglementare nu mai există prevederea „dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă”.⁹⁵

Explicația rezidă în faptul că, în considerarea limitelor sale deosebit de largi, gestiunea frauduloasă va fi în continuare tipică și se va putea reține atunci când o acțiune/inacțiune contra patrimoniului unei persoane nu va fi tipică unui alt text de lege. Atragem atenția asupra faptului că autorul citat afirmă că gestiunea frauduloasă are caracter de subsidiaritate față de infracțiunile contra patrimoniului, însă nu credem că dânsul dorește să excludă din această sferă infracțiunea de delapidare din următoarele motive: în primul rând, caracterul subsidiar ar gestiunii frauduloase față de delapidare este tradițional, încă dinaintea Codului pen., iar textele de incriminare actuale nu sunt cu mult diferite față de corespondentele lor din Codul pen. anterior; în al doilea rând, deși valoarea socială protejată de către delapidare este cu prioritate sfera relațiilor sociale, comiterea acesteia este de natură să aducă în continuare atingere și patrimoniului subiectului pasiv, deci, într-o interpretare mai largă, ea continuă să fie și o infracțiune contra patrimoniului, însă cu titlu secundar.

Pentru a exemplifica posibilitatea de a se crea confuzii privind delimitarea incidenței celor două infracțiuni, amintim aici o sentință pronunțată sub imperiul vechii reglementări⁹⁶, însă care are relevanță în contextul discutat, cu privire la care s-au făcut deja observații în lucrările de specialitate⁹⁷. Astfel, în speță s-a reținut de către instanță că inculpatul având calitatea de administrator al asociației de proprietari, și-a însușit din gestiune suma de 7 159 lei. După cum bine a apreciat autorul în articolul său, încadrarea făcută de instanță e greșită, iar soluția – nelegală întrucât, în considerarea calității de administrator as asociației de proprietare, pe care o deținea autorul, fiind salariat în considerarea însărcinărilor sale, fapta sa de a sustrage bani din gestiune, deși putea fi încadrată în textul de la gestiunea frauduloasă, era tipică delapidării, deoarece autorul avea calitatea de subiect privat⁹⁸. Probabil că în prezent, în ciuda definiției vagi a funcționarului privat, având în vedere faptul că delapidarea protejează relațiile de serviciu, s-ar putea argumenta împotriva unei astfel de încadrări și faptul că administratorul lezase aceste raporturi și că deci, nu doar calitatea lui de salariat, ci și valoarea socială protejată sunt specifice delapidării.

IV.1.2. Delapidarea și abuzul de încredere

Problema distincției între delapidare și abuzul de încredere se pune de obicei în situațiile în care, în cadrul raporturilor de muncă (sau a unora similare) agentului îi sunt încredințate anumite bunuri, iar dificultatea constă în a se aprecia dacă le-a primit cu titlu de gestionar ori administrator sau cu titlu de simplu transportator ori păzitor; o altă situație întâlnită este aceea în care se cere să se stabilească dacă agentul era sau nu funcționar public ori privat în cadrul persoanei juridice, adică dacă se afla într-un raport de subordonare specific delapidării. Toate aceste situații au creat dispute în practică, iar mai apoi s-a încercat soluționarea lor de către literatura de specialitate.

Într-o primă speță⁹⁹, s-a reținut că inculpatul, conducător auto, fiind însărcinat să transporte anumite materiale de construcție și luând în primire, în acest scop, respectivele materiale, le-a vândut, după care a procedat la fel cu 100 de bucăți de dale, vânzându-le și pe acestea. Împotriva acestei sentințe a declarat recurs ministrul justiției, pe motiv de nelegalitate, susținând că prima instanță făcuse greșit încadrarea faptei, întrucât aceasta întrunea condițiile de tipicitate ale abuzului de încredere, și nu ale delapidării. Acesta și-a motivat poziția opinând că șoferul auto nu avea calitatea de gestionar cu privire la bunurile ce îi fuseseră încredințate, ci a unui simplu transportator al acestora și că, deci, în speță ar fi fost incident textul privind abuzul de încredere prin însușirea bunului mobil, modalitate de comitere specifică ambelor infracțiuni. Tribunalul suprem a respins

⁹⁴ *Idem*, p. 243.

⁹⁵ Art. 214 alin. 2 Codul penal de la 1969.

⁹⁶ Sent. pen. nr. 1738/2002 a Jud. Ploiești, nepublicată, în S. C. Grosu, *Delapidare. Gestiune frauduloasă*, în „Revista de Drept penal”, nr. 4/2002, p. 106.

⁹⁷ Pentru un comentariu pe larg al sentinței amintite, a se vedea S. C. Grosu, *Delapidare. Gestiune frauduloasă*, în „Revista de Drept Penal”, nr. 4/2002, p. 106-107.

⁹⁸ *Ibidem*.

⁹⁹ Sent. pen. nr. 573/1970 a Jud. Călărași, în „Revista Română de Drept”, nr. 5/1972, p. 154.

recursul extraordinar, motivând că agentul, în considerarea însărcinării de a preda bunurile și de a semna de primire bonurile de însoțire de transport, exercita de fapt acte de gestiune privind bunurile sustrate și deci, că soluția primei instanțe fusese legală.

În primul rând, dacă sub imperiul reglementării comuniste, era justificată extinderea delapidării inclusiv cu privire la persoane care nu avea calitatea gestionar, dar aveau contact material cu bunul, acum nu se mai pun astfel de probleme, protecția legii în acest sens fiind una echilibrată. Apoi, s-a concluzionat în doctrină că sunt excluse atribuțiile de gestiune ale șoferului auto care este însoțit de o persoană care va descărca și înmâna bunurile, odată ajunse la destinație¹⁰⁰.

Totuși, aceiași autori au opinii diferite privind situația în care șoferul nu este însoțit de gestionarul bunurilor, unul dintre ei opinând că, în această situație, vom fi mereu în prezența delapidării¹⁰¹, în timp ce celălalt autor e de părere că, atâta timp cât nu a avut loc o primire și o putere scriptică a acesteia, ci doar un simplu contact material cu bunurile, fapta nu poate constitui delapidare¹⁰². În speța prezentată mai sus, autorul a fost însă însărcinat și în calitate de gestionar, nu doar de transportator al bunurilor, nu prin faptul că trebuia să le coboare din mașină și să le predea, ci prin faptul că a trebuit să semneze de primire pentru acestea; așadar, soluția dată de prima instanță fusese corectă.

În ceea ce privește cea de-a doua situație ce ar putea crea confuzii, la care am făcut referire, amintim aici o speță¹⁰³ în care s-a reținut că inculpatul, angajat al unei societăți comerciale, și-a însușit banii provenind din vânzarea unor mărfuri pe care le avea în gestiune, fiind ca urmare condamnat pentru infracțiunea de delapidare. Inculpatul a făcut apel și recurs pe motiv de nelegalitate a sentinței, afirmând că el se aflase inițial în perioada de probă în cadrul respectivei societăți și că, prin urmare, în acea perioadă nu avea calitatea de funcționar. În considerarea faptului că nu în speță nu s-a reținut că actele de sustragere au fost comise în perioada de probă, ci în perioada în care acesta era angajat cu contract individual de muncă, atât apelul, cât și recursul au fost respinse, soluția primei instanțe fiind cea corectă. Într-o notă a redacției se atrage totuși atenția asupra faptului că, în cazul în care agentul s-ar fi aflat în perioada de probă, încadrarea corectă era aceea de abuz de încredere, el neavând încă statutul de salariat – funcționar privat, așa cum era acesta definit în vechea reglementare¹⁰⁴.

Facem aici o observație cu privire la noul subiect activ privat al delapidării și observăm faptul că, prin interpretarea art. 308 Cod pen., inclusiv o persoană care se află în perioada de probă prealabilă angajării poate fi subiect activ al formei atenuate a delapidării, ea fiind „o persoană care exercită permanent sau temporar, cu orice titlu, o însărcinare”. Așadar, cu privire la subiectul activ al celor două infracțiuni, delapidarea va putea fi comisă doar de către agentul care îndeplinește atât funcția de gestionar, cât și pe aceea de funcționar public ori privat. În cazul abuzului în serviciu, niciuna dintre aceste două calități nu este solicitată, ba chiar dimpotrivă, în cazul gestionarului, după cum s-a arătat în speța de mai sus. Totuși, dacă agentul ar exercita o însărcinare de serviciu, fapta ar putea fi încadrată și ca abuz în serviciu, valoarea socială fiind mai sever ocrotită, în considerarea limitelor de pedeapsă ale abuzului de încredere și cele ale abuzului în serviciu. Desigur, aceasta e o discuție care va depinde întotdeauna de circumstanțele speței, prin urmare, nu se poate generaliza în niciunul dintre sensuri.

Apoi, abuzul de încredere este o infracțiune contra patrimoniului, în timp ce delapidarea protejează cu întâietate relațiile de serviciu.; cu toate acestea, și abuzul de încredere protejează, dar numai în subsidiar, relațiile de încredere care ar trebui să existe între proprietarul unui bun și persoana căreia i-l încredințează; acestea nu se vor circumscrie relațiilor de serviciu, întrucât această sferă e acoperită de delapidare. În ceea ce privește obiectul material, ambele infracțiuni vor putea fi săvârșite doar asupra unor bunuri mobile. Cu privire la latura obiectivă, delapidarea poate fi comisă doar prin acțiune; în ceea ce privește abuzul de încredere, s-a afirmat că acesta poate fi comis doar prin acțiune¹⁰⁵; totuși, apreciem că acesta se poate comite și prin inacțiune, în modalitatea refuzului neexprimat verbal, dar din care se deduce reaua-credință a agentului. Textul ambelor infracțiuni prevede, însă, modalități specifice de comitere, fiind vorba despre două infracțiuni de tip închis care

¹⁰⁰ A se vedea M. Basarab, V. Pașca, Gh. Mateuț ș.a., *op. cit.*, p. 483; C. Bulai, A. Filipaș, C. Mitrache, *op. cit.*, p. 401.

¹⁰¹ A se vedea C. Bulai, A. Filipaș, C. Mitrache, *op. cit.*, p. 401.

¹⁰² Pentru opinia contrară, a se vedea M. Basarab, V. Pașca, Gh. Mateuț ș.a., *op. cit.*, p. 483.

¹⁰³ Sent. pen. nr. 892/1998 pronunțată de Jud. Sibiu, în E. Catană-Găitan, *Delapidare sau abuz de încredere*, în „Revista de Drept Penal”, nr. 4/2000, p. 133.

¹⁰⁴ A se vedea Emilian Catană-Găitan, *op. cit.*, p. 134.

¹⁰⁵ A se vedea S. Bogdan, D.A. Șerban, George Zlati, *op. cit.*, p. 227.

prezintă acte de executare asemănătoare, similitudine care, de asemenea poate crea confuzii, în special în cazul variantelor comise prin însușire¹⁰⁶.

IV.1.3. Delapidarea și infracțiunea de abuz prevăzută de art. 272 din Legea societăților¹⁰⁷

Dacă anterior intrării în vigoare a Codului pen. deja existau dezbateri în doctrină cu privire la cazurile în care ar trebui să se aplice unul sau altul dintre textele de incriminare sus-menționate, discuțiile vor fi cu atât mai justificate și bine-venite în contextul în care noul conținut al delapidării, prin art. 308, va apropia foarte mult conținutul constitutiv al celor două infracțiuni, în special în ceea ce privește componentele de folosire și împrumutare, după cum s-a subliniat în literatura de specialitate¹⁰⁸.

În primul rând, se poate observa încă din titlul normei, iar apoi din conținutul acesteia că infracțiunea prevăzută de art. 272 alin. (1), este un „hibrid” între delapidare și infracțiunea de abuz în serviciu, prezentându-se ca o formă specială a celor două, specifică relațiilor din dreptul societar. Putând fi comis de o persoană care are calitatea de manager al societății, abuzul din dreptul societar va putea fi comis prin folosirea cu rea-credință a poziției și a influenței pe care subiectul activ le are în cadrul societății, deturnând interesul acesteia în favoarea sau ori a unui terț.¹⁰⁹ Același autor afirmă în lucrarea sa că infracțiunea prevăzută la art. 272 poate fi comisă atât prin acțiune, cât și prin inacțiune¹¹⁰; apreciem că aceasta e o formulare generală, autorul referindu-se la alin. (2) al art. 272 atunci când spune că fapta poate fi comisă inclusiv prin inacțiune, întrucât nu vedem cum ar putea fi ea comisă prin omisiune, în considerarea modalităților laturii obiective prevăzute în cadrul alin. (1), pe care l-am pus în discuție. Aceasta ar fi una dintre asemănările cu delapidarea.

După cum putem observa din textul art. 272 alin. (1), aceasta își va dovedi specificitatea nu doar prin faptul că se comite în cadrul unei societăți comerciale și deci, asupra patrimoniului social și a relațiilor din cadrul societății, ci și, după cum autorii din literatura de specialitate au semnalat¹¹¹, asupra creditului de care se bucură societatea, care va fi înțeles nu doar în sensul economic, ci și acela de renume și faimă a societății pe piață,¹¹² și de acesta se poate folosi cu rea-credință unul dintre subiecții activi enumerați în textul de lege, ori în interes propriu, ori pentru a favoriza o altă societate.

Punctul în care se aseamănă și, în același timp, se deosebesc cele două infracțiuni este acela că ambele oferă mai mult decât protecția patrimoniului. Dacă, în cazul delapidării, va fi vorba de protecția relațiilor de serviciu în sens larg, în cazul art. 272 alin. (1), atunci când se trafichează autoritatea și încrederea de care se bucură societatea și vom fi în prezența tipicității, nefiind nevoie să se producă în acest sens un prejudiciu material în cazul nici uneia dintre cele două infracțiuni, deoarece ambele se prezintă ca infracțiuni de pericol. Astfel, dacă sub imperiul Codului pen. anterior, în literatura de specialitate existau autori care apreciau că delapidarea e o infracțiune de rezultat, opinie pe care o considerăm justificată, aceiași autori au opinat că, în ceea ce privește infracțiunea de abuz din legea societăților nu e necesară producerea unui rezultat, ceea ce se deducea din chiar textul legii care, la vremea aceea, avea o singură modalitate de comitere – folosirea cu rea-

¹⁰⁶ A se vedea Emilian Catană-Găitan, *op. cit.*, p. 134.

¹⁰⁷ Conținutul art. 272 din Legea societăților este:

Abuz: (1) Se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani ori cu amendă fondatorul, administratorul, director general, directorul, membrul consiliului de supraveghere sau al directoratului ori reprezentantul legal al societății care:

a) Dobândește, în contul societății, acțiuni ale altor societăți, la un preț pe care îl știe vădit superior valorii lor efective sau vinde, pe seama societății, acțiuni pe care aceasta la deține la prețuri despre care are cunoștință că sunt vădit inferioare valorii lor efective, în scopul obținerii, pentru el sau pentru alte persoane, a unui folos în paguba societății;

b) Folosește, cu rea-credință, bunuri sau creditul de care se bucură societatea, într-un scop contrar intereselor acesteia sau în folosul lui propriu ori pentru a favoriza o altă societate în care are interese direct sau indirect;

c) Se împrumută, sub orice formă, direct sau printr-o persoană interpusă, de la societatea pe care o administrează, de la o societate controlată de aceasta, ori de la o societate care controlează societatea pe care el o administrează, suma împrumutată fiind superioară limitei prevăzute la art. 144 ind. 4 alin. (3) lit. a), sau face ca una dintre aceste societăți să îi acorde vreo garanție pentru datorii proprii.

d) Încalcă dispozițiile art. 183.

¹⁰⁸ A se vedea S. Bogdan, D.A. Șerban, G. Zlati, *op. cit.*, p. 435.

¹⁰⁹ S. D. Cârpenaru, Gh. Piperea, S. David, *Legea societăților. Comentariu pe articole*, ediția a V-a, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 901.

¹¹⁰ *Ibidem*.

¹¹¹ Pentru argumentarea acestei observații, a se vedea Gh. Mateuț, *Delapidare. Delimitări*, în „Revista de Drept Penal”, nr. 4/2001, p. 39.

¹¹² A se vedea C. Balaban, *Societăți comerciale. Infracțiuni*, în „Revista de Drept Penal”, nr. 2/2003, p. 120.

credință, opinându-se, prin urmare, că indiferent de atingerea scopului urmărit sau de obținerea unui anumit beneficiu prin actele de executare, infracțiunea se considera consumată¹¹³. Aceasta deoarece pericolul despre care vorbim se concretizează ca un fel de prejudiciu moral adus relațiilor de serviciu specific societare, la fel ca în cazul delapidării; cu toate acestea unii autori încă sunt de părere că art. 272 alin. (1) reprezintă o infracțiune de rezultat¹¹⁴, opinie cu care nu putem fi de acord tocmai în considerarea explicației de mai sus, potrivit căreia patrimoniul societății nu e singurul afectat, ci atât relațiile de interior, cât și cele de exterior ale societății – aceasta, în ipoteza comiterii prin folosirea creditului societății.

S-a opinat că art. 272 alin. (1) din Legea societăților este o infracțiune cu o aplicabilitate din ce în ce mai restrânsă, întrucât, de fiecare dată când vor fi tipice prevederilor art. 308 C. pen. faptele comise de administratorul societății, se va reține delapidarea în forma sa atenuată¹¹⁵, părere cu care nu putem decât să fim de acord, în considerarea terenului pe care îl câștigă art. 308 printr-o interpretare extensivă, după cum am surprins în capitolul anterior, dar și pentru că art. 281 din Legea societăților prevede că, în situația în care infracțiunile prevăzute de legea amintită sunt pedepsite mai aspru în alte legi, atunci se vor aplica acele texte de lege, și nu cele din legea societăților. În acest sens, instanța de fond a hotărât într-o speță că are aplicabilitate fostul art. 215 ind. 1 și nu art. 272 alin. (1) din Legea Societăților, în considerarea calității speciale de funcționar privat a administratorului unei societăți, potrivit fostului art. 147 Cod pen. anterior, care și-a însușit o sumă de bani din contul acesteia, comițând acte specifice ambelor infracțiuni, dar pedepsite mai aspru de fostul art. 215 ind. 1¹¹⁶.

Totuși, credem că în acest sens se impune o modificare a art. 281 din Legea societăților, în considerarea faptului că delapidarea are un caracter general printre infracțiunile de serviciu, în timp ce textul art. 272 alin. (1) este conceput strict pentru a proteja patrimoniul societăților – care, conceptual, sunt comerciale¹¹⁷ – și deci, nu a oricăror persoane juridice, fiind de asemenea un text specific îndeosebi pentru administratorii societăților, nu pentru orice categorie de administratori; așadar, în opinia noastră, ar trebui să prevaleze art. 272 alin. (1) înaintea textului de la art. 308 Cod pen.

În plus, din moment ce nu toți subiecții pasivi din cadrul textului art. 272 alin. (1) ar putea răspunde potrivit art. 308 Cod pen., deoarece unii dintre ei nici măcar nu au o însărcinare în cadrul societății și, în interpretarea restrânsă și recomandată a art. 308, nici nu se află într-un raport de subordonare față de aceasta – fondatorii, ar reprezenta o lipsă de coerență ca pentru aceștia să se aplice textul art. 272 alin. (1), iar pentru ceilalți subiecți activi, care exercită diverse însărcinări în sarcina persoanei juridice, să fie abandonată incriminarea consacrată pentru raporturile din cadrul societăților și să se meargă pe incriminarea generală, prevăzută de Codul pen. În această situație caracterul subsidiar ar trebui să fie dobândit, din punctul nostru de vedere, de infracțiunea de delapidare, care are un caracter de mai mare generalitate, potrivit principiului *specialia generalibus derogant*.

IV.2. Delapidarea în concurs cu alte infracțiuni. Delapidarea și infracțiunile de fals

S-a demonstrat în practică faptul că de multe ori, anterior comiterii delapidării, autorul acesteia va încerca de cele mai multe ori să-și „acopere urmele” în avans, acțiuni care, în mod normal, reprezintă acte de pregătire ale infracțiunii. De cele mai multe ori, însă, acestea vor fi acte de executare specifice infracțiunilor de fals, care se vor prezenta ca infracțiuni-mijloc. Prin urmare, acestea vor fi reținute în concurs cu infracțiunea-scop, delapidarea.¹¹⁸

Sub imperiul reglementărilor mai vechi privind delapidarea, în literatura de specialitate se punea

¹¹³ A se vedea Gh. Mateuț, *Delapidare. Delimitări*, în „Revista de Drept Penal”, nr. 4/2001, p. 42.

¹¹⁴ Pentru o argumentare detaliată a acestei opinii, a se vedea S. D. Cârpenaru, Gh. Piperea, S. David, *op. cit.*, p. 900.

¹¹⁵ A se vedea S. Bogdan, D.A. Șerban, G. Zlati, *op. cit.*, p. 435.

¹¹⁶ Jud. Adjud, sent. pen. nr. 134/20.03.2007.

¹¹⁷ Potrivit prevederilor art. 6 și art. 8 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare C. civ., noțiunea de „comerciant” va fi înlocuită cu aceea de „persoană fizică sau juridică supusă înregistrării în registrul comerțului” sau cu aceea de „profesionist”, în legislația privind drepturile consumatorilor; noțiunile de „acte de comerț” și de „fapte de comerț” se înlocuiesc cu noțiunea de „activități de producție, comerț sau prestări servicii”, încercându-se astfel prin noua filosofie a dreptului civil absorbirea prevederilor tradiționale de drept comercial în „marea familie a dreptului civil”. Cu toate acestea, majoritatea lucrărilor de specialitate de drept comercial folosesc în continuare noțiunile amintite, pentru a putea explica instituțiile de drept comercial care se mențin, mutilat fiind doar limbajul acestei ramuri a dreptului, a cărui folosire ar putea-o face mai greu de înțeles.

¹¹⁸ Jud. Galați, sent. pen. nr. 65/23.01.2015; Jud. Onești, sent. pen. nr. 292/15.05.2012.

problema dacă acest concurs era unul ideal sau formal. O parte a doctrinei aprecia că în discuție este un concurs ideal, în considerarea faptului că scopul era unul singur – aceea de a comite actul de delapidare, în timp ce opinia opusă susținea că este vorba despre un concurs formal, rezolvând această dilemă¹¹⁹. Argumentul acestui autor era că, în cazul concursului ideal, ne întâlnim cu un singur act material care va leza două sau mai multe valori sociale, iar în acest caz actele materiale sunt multiple, cel puțin în număr de două, deoarece însușirea va presupune un contact material cu bunul, neputându-se confunda cu însușirea potrivit scriptelor persoanei juridice. Î

în prezent, nu mai există astfel de dezbateri în literatura de specialitate, unanimitatea fiind exprimată în sensul celei de-a doua opinii. Astfel, în situația în care autorul va fi comis un fals cu scopul de a acoperi urmele ce aveau să survină delapidării, însă nu a mai reușit să deposedeze persoana juridică de bunul său, vom reține un concurs între infracțiunea de fals și tentativa la delapidare; fac o observație, totuși, în acest sens. Deși rezoluția infracțională pentru comiterea delapidării există încă din momentul comiterii falsului, nu vom putea reține și tentativa la delapidare dacă autorul nu a început acțiunea de sustragere, adică atunci când în concret acesta pune în executare hotărârea de a comite delapidarea¹²⁰; actele de executare specifice infracțiunii de fals săvârșite vor fi totuși sancționate, dată fiind incriminarea lor de către legea penală și înscriindu-se în perioada externă a activității penale privind delapidarea. Motivul pentru care nu se pedepsește și delapidarea, cu toate că intenția agentului vădita, e acela că, după cum a apreciat instanța într-o speță în care a delimitat actele de pregătire de tentativă¹²¹, în faza de pregătire nu se execută acțiuni specifice laturii obiective, ci simple activități (chiar și infracționale, dar specifice altei fapte incriminate de lege), menite să pregătească executarea. În aceste cazuri, infracțiunile de fals vor funcționa ca o infracțiune-mijloc, pentru punerea în executare a infracțiunii-scop, care e delapidarea.

V. DELAPIDAREA ÎN ALTE SISTEME DE DREPT

V.1. Delapidarea în Franța

În Codul pen. francez, delapidarea, denumită „Sustragerea și deturnarea de fonduri”, e reglementată în cadrul Cărții a IV-a, denumită „Infracțiuni și delikte contra națiunii, a Statului și a păcii publice”, Titlul III – Infracțiuni împotriva autorității statale, Capitolul II – Infracțiuni împotriva administrației publice comise de persoane care exercită o funcție publică, Secțiunea a 3-a – Încălcări ale obligației de loialitate, Paragraful 5, art. 432¹²². Obiectul juridic e complex, fiind reprezentat, în primul rând, după cum reiese și din titlul secțiunii, de prestigiul de care se bucură statutul funcționarului public și de relațiile acestuia cu administrația publică și, în subsidiar, de patrimoniul statului.

V.1.1. Varianta-tip

Obiectul material e reprezentat, după cum specifică textul de lege, de acte sau titluri, valori publice sau private, documente sau titluri, sau bunuri ori titluri ce țin locul acestora, care i-au fost în prealabil încredințate funcționarului public, în considerarea atribuțiilor pe care le exercită din funcția în care a fost numit. După cum putem observa, și legiuitorul francez face referire doar la bunurile mobile, așadar, bunurile imobile și cele incorporale sunt excluse din câmpul protecției oferite de acest text de incriminare¹²³. Mai mult, bunurile mobile în discuție nu pot face obiectul infracțiunii până în momentul în care nu sunt luate în primire de către funcționarul public, în considerarea atribuțiilor sale de serviciu. De asemenea, trebuie să existe o legătură de cauzalitate directă și între remiterea bunurilor către agent și însărcinările sale.¹²⁴ Subiectul activ al infracțiunii

¹¹⁹ A se vedea S. Aug. Oliviu, *op. cit.*, p. 380.

¹²⁰ A se vedea V. Cioclei, *op. cit.*, p. 147.

¹²¹ C. Ap. Oradea, dec. pen. nr.1388/19.07.2002.

¹²² Art. 432-15 Cod pen. francez. Fapta prin care o persoană depozitară a autorității publice sau însărcinată cu îndatoriri pentru serviciul public, un contabil public, un depozitar public sau un subordonat al acestuia, distrugă, deturnează sau sustrage un act sau un titlu, sau fonduri publice ori private, sau valori, piese sau titluri ce țin locul acestora, sau orice alt obiect ce i-a fost încredințat în considerarea funcției sale sau atribuțiilor sale, se pedepsește cu pedeapsa închisorii de 10 ani și cu o amendă.

Art. 432 – 16. Dacă distrugerea, deturnarea sau sustragerea de către un terț a bunurilor prevăzute la art. anterior se datorează neglijenței unui depozitar al autorității publice sau unei persoane însărcinate cu atribuții din serviciul public, a unui contabil sau a unui depozitar public, aceasta se pedepsește cu un an de închisoare și cu amendă de 15 000 euro.

¹²³ Pentru detalierea observației în acest sens, a se vedea E. Dreyer, *Droit penal special*, Ed. Ellipses, Paris, 2008, p. 578.

¹²⁴ *Ibidem*.

e o persoană care îndeplinește anumite atribuții în serviciul public – aceea de depozitar al autorității publice (ex. un notar¹²⁵), de contabil public sau de depozitar public (ex. perceptor de taxe¹²⁶, un inspector al Trezoreriei, economistul unui liceu, un ofițer, un militar însărcinat cu manipularea bunurilor, a fondurilor ce constituie obiect material al infracțiunii¹²⁷) ori de subordonat al acestuia – e interesant că aici va avea importanță din punct de vedere al dreptului penal și acest raport de prepușenie. Subiectul pasiv al infracțiunii e, în sens larg, Statul și, în sens restrâns, administrația publică, al cărei prestigiu, dar și patrimoniu, sunt lezate. În ceea ce privește latura obiectivă a infracțiunii, aceasta se realizează doar prin modalități comisive, fiind o infracțiune de tip închis, întrucât legiuitorul francez a prevăzut cele trei modalități de comitere – distrugere, deturnare ori sustragere. Modalitatea distrugerii se va realiza prin actele de distrugere, degradare și deteriorare prevăzute la articolele 322 – 1 și următoarele¹²⁸, infracțiuni pentru care nu a fost prevăzută varianta agravată a comiterii de către o persoană ce exercită un funcție publică; tocmai calitatea specială a subiectului activ justifică această incriminare separată¹²⁹ în locul unei forme agravate, întrucât valoarea socială care primează în acest caz nu e patrimoniul.

Comiterea prin deturnare se referă la o utilizare a bunurilor contrară prevederilor legale sau a instrucțiunilor primite de către agent, practic, ceea ce ar însemna delapidarea în modalitatea folosirii sau a traficării, din dreptul nostru intern; conflictul de calificări dintre această infracțiune și abuzul de încredere apare și în dreptul francez, fiind rezolvat asemănător cu soluția din dreptul român – prin analizarea condițiilor pe care le întrunește (sau nu) subiectul activ; dacă aria de cuprindere a abuzului de încredere va fi mai largă în cadrul ambelor sisteme de drept, aceea a delapidării va interesa în mod expres conduita defectuoasă a persoanelor ce exercită funcții publice, după cum o spune și titlul secțiunii. Referitor la comiterea prin sustragere, actele de sustragere vor fi specifice actelor de furt, motiv pentru care vom fi din nou în prezența unui concurs de calificări dintre furt – cu atât mai mult cu cât furtul prevede ca formă agravată comiterea de către o persoană depozitară a autorității publice sau însărcinată cu o misiune din serviciul public, în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu¹³⁰. Se atrage atenția în literatura de specialitate asupra faptului că, în primul rând, furtul agravat nu va putea fi comis și de un subordonat al depozitarului public și, în plus, că cele două valori sociale protejate – prestigiul administrației publice și patrimoniul statului, se vor afla pe poziții diferite în cadrul celor două infracțiuni, în sensul în care, în cazul furtului agravat, primează totuși ocrotirea patrimoniului¹³¹.

Apreciem că distincția trebuie să meargă mai departe de acest criteriu pur teoretic, întrucât e dificil de apreciat când a fost lezat mai mult patrimoniul decât prestigiul administrației publice. Prin urmare, în considerarea formulării textului prevăzut la art. 432 – 15, apreciem că distinctivă e relația anterioară a agentului cu bunurile, în sensul în care, dacă acestea îi fuseseră *încredințate* (așa cum în dreptul nostru intern bunurile sunt gestionate sau administrate de către agent¹³²) funcționarului, actul său ulterior de sustragere va fi incriminat ca delapidare; dacă agentul nu a avut în grijă bunurile, ci pur și simplu accesul său a fost simplificat de calitatea sa de funcționar, atunci vom fi în prezența furtului în formă agravată. Latura subiectivă se va prezenta sub forma intenției, autorul trebuind să aibă cunoștința de proveniența bunurilor și trebuie să aibă intenția de a distruge, deturna sau de a-și însuși bunurile respective. Considerăm că intenția se poate manifesta și sub forma celei indirecte, mai ales în cazul distrugerii, celelalte două modalități nefiind susceptibile de comitere decât cu intenție directă. Cu privire la pedeapsă, observăm quantumul fix al acesteia – de 10 ani, ceea ce reprezintă o deosebire față de reglementarea din dreptul român.

V.1.2. Varianta atenuată

În cazul variantei atenuate, prevăzute de art. 432 – 16 Cod pen. francez, vom prezenta doar aspectele

¹²⁵ A se vedea J. Larguier, A. M. Larguier, *Droit penal special*, ed. a 9a, Ed. Dalloz, Paris, 1996, p. 266.

¹²⁶ *Ibidem*.

¹²⁷ A se vedea P. Gattegno, *Droit Penal Special*, ed. a IV-a, Ed. Dalloz, Paris, 2001, p. 348.

¹²⁸ Întreaga secțiune amintită poartă numele de „Infracțiuni de distrugere, degradare și deteriorare care nu prezintă un pericol pentru persoane”.

¹²⁹ A se vedea E. Dreyer, *op. cit.*, p. 578.

¹³⁰ Art. 311-42°, Cod pen. francez.

¹³¹ În acest sens, E. Dreyer, *op. cit.*, p. 580.

¹³² Cu specificația că legiuitorul francez nu face această precizare potrivit căreia bunurile ar trebui gestionate ori administrate, ceea ce înseamnă că ele pot fi și păzite pur și simplu sau transportate de către agent, care va fi subiect activ al infracțiunii prevăzute de art. 432-15 Cod pen. francez.

care diferă față de varianta-tip, pentru a nu relua inutil anumite elemente care au fost prezentate anterior. Vom observa aici că, în acest caz, e pedepsită neglijența funcționarului public, nu intenția acestuia de a prejudicia prestigiul și patrimoniul administrației publice¹³³; în dreptul nostru penal intern, această infracțiune este echivalentul neglijenței în serviciu, așadar, motivul pentru care o vom prezenta este pentru a clarifica distincția dintre aceasta și 432 – 15, care este de fapt echivalentul delapidării din dreptul penal român. Subiecți activi ai infracțiunii vor fi aceiași ca și în cazul art. 432 – 15, mai puțin subordonatul depozitarului public. În ceea ce privește latura obiectivă, se impun câteva observații. În primul rând, aceasta este o infracțiune de tip deschis, din moment ce nu îi e impusă o conduită exactă subiectului activ, la fel ca în textul articolului anterior; în cazul acesta, agentul poate, prin orice modalitate, să fie neglijent și, prin aceasta, să se realizeze distrugerea, deturnarea sau însușirea de către un terț a bunurilor încredințate lui, în considerarea atribuțiilor de serviciu.

O altă chestiune ar fi faptul că, deși sunt tratate ca infracțiune distinctă, conceptual, actele sunt de complicitate, cu toate că nu e posibilă complicitatea din culpă; tocmai de aceea (dar și din cauză că valorile sociale protejate sunt distincte), legiuitorul francez a ales să incrimineze expres în cadrul acestei secțiuni acest gen de comportament. Este, totuși, necesar ca cealaltă persoană, terțul¹³⁴ care va comite infracțiunea principală, să acționeze cu intenție. Se subliniază în literatura de specialitate faptul că scopul incriminării acestei conduite neglijente nu e neapărat legat de prestigiul administrației publice, ci mai degrabă de prestigiul de care ar trebui să se bucure statutul funcționarului public¹³⁵, încercându-se, prin intermediul funcției de prevenție a dreptului penal, să se atragă atenția persoanelor care exercită o funcție publică asupra importanței acțiunilor lor și asupra faptului că incompetența nu e scuzabilă atunci când în discuție sunt și alte valori decât simplul patrimoniu al unei persoane.

V.2. Delapidarea în Spania

În Codul pen. spaniol, delapidarea se găsește în cadrul Titlului al XIX-lea – Infracțiuni împotriva Administrației Publice, în cadrul art. 432, 433.¹³⁶ În ceea ce privește obiectul juridic, după cum o spune și titlul capitolului, se protejează relațiile de serviciu din domeniul public, în special autoritatea morală a administrației publice și a persoanelor care lucrează în serviciul acesteia, încrederea în aparatul statal fiind slăbită prin comiterea acestor fapte de către persoanele ce exercită o funcție sau o autoritate publică; în secundar, se protejează patrimoniul administrației publice.¹³⁷ Obiectul material al infracțiunii îl reprezintă bunurile și valorile publice. Prin „bunuri” înțelegem obiecte de orice natură și bani. Prin valori, pe de altă parte, înțelegem orice alte bunuri în afara de bani, a căror valoare e comparabilă cu aceea a banilor; titluri.¹³⁸ În doctrină, este unanim acceptată ideea conform căreia fapta nu se poate comite asupra bunurilor imobile. Subiectul activ al infracțiunii, atât în prima, cât și în a doua variantă (cea de la pct. 3 reprezentând doar o variantă agravantă a primelor două), este persoana care exercită o autoritate sau o funcție publică; pe lângă acest statut, subiectul activ al infracțiunii

¹³³ A se vedea M. Veron, *Droit penal special*, ed. a 13-a, Ed. Sirey, Paris, 2010, p. 400.

¹³⁴ E. Dreyer, *op. cit.*, p. 582.

¹³⁵ *Ibidem*.

¹³⁶ Art. 432:

1. Se pedepsește cu închisoare de la 2 la 6 ani și cu decăderea specială din dreptul de a ocupa o funcție publică și interzicerea dreptului de vot pe o perioadă de la 6 la 10 ani, persoana care exercită o autoritate sau o funcție publică și comite infracțiunea prevăzută de art. 252 asupra proprietății publice.

2. Aceeași pedeapsă se aplică persoanei care exercită o autoritate sau o funcție publică și care comite infracțiunea prevăzută la art. 253 asupra proprietății publice.

3. Se va pedepsi cu închisoare de la 4 la 8 ani și decăderea absolută de la 10 la 20 de ani dacă, prin săvârșirea faptelor prevăzute la pct. 1 și 2, s-a produs una din următoarele consecințe:

a) a cauzat daune grave sau a îngreunat activitatea serviciilor publice; sau

b) valoarea prejudiciului cauzat sau a bunurilor ori a valorilor sustrase a depășit 50.000 euro;

Dacă valoarea prejudiciului cauzat sau a bunurilor ori a valorilor sustrase depășește 250.000 euro, se va aplica pedeapsa de la jumătatea ei superioară, putându-se ajunge la aplicarea pedepsei superioare.

Art. 433. Faptele prevăzute la articolul anterior se pedepsesc cu închisoare de la 1 la 2 ani și amendă de la 3 luni și o zi la 12 luni și decăderea specială din dreptul de a ocupa o funcție publică și dreptul de vot de la 1 la 5 ani, atunci când prejudiciul este de sub 4.000 euro.

¹³⁷ În același sens, A. M. Garrocho Salchedo, *Lod delitos de malversacion*, în „Eunomia. Revista en Cultura de la Legalidad”, nr. 6/2014, p. 270.

¹³⁸ A se vedea M. Cobo del Rosal, C. Carmona Salgado, B. del Rosal Blasco, J. J. Gonzales Rus, L. Morillas Cueva, M. Quintar Diez, *Derecho Penal Espanol. Parte Especial*, ediția a doua, Ed. Dykinson, Madrid, 2005, p. 917.

trebuie să îndeplinească și o a doua condiție, aceea a administrării bunurilor, potrivit pct. 1, sau aceea a i le fost încredințate în alte scopuri – cum ar fi acela de transport sau al contractului de comision, de depozit etc. Referitor la această a doua condiție, în cazul pct. 1 al articolului, va fi vorba despre o obligație generală de administrare și de anumite prerogative mai largi, inclusiv de decizie, pe care le are agentul asupra bunurilor; credem că administrarea cerută de textul de lege spaniol este echivalentul administrării, dar și al gestionării din dreptul penal român, întrucât ea pare să ofere prerogative largi, nelimitate de anumite definiții legale, așa cum e la noi în cazul gestiunii, spre exemplu.

Cât privește pct. 2, agentul va fi însărcinat cu anumite obiective specifice pe care trebuie să le respecte mai mult sau mai puțin punctual, puterea sa de decizie cu privire la soarta bunurilor fiind pe cât posibil restrânsă¹³⁹. Subiectul pasiv va fi întotdeauna administrația publică, atât pe considerente de moralitate și onoare ale acesteia, cât și pe considerente patrimoniale.

Referitor la latura obiectivă, pct. 1 are conținut deschis, fiind posibilă comiterea infracțiunii prin absolut orice conduită a subiectului activ, prin care se depășesc limitele însărcinării și se creează o pagubă în patrimoniul administrației publice. Pct. 2, în schimb, prevede modalitatea expresă a însușirii bunurilor, modalitate ce se găsește și în textul art. 295 Cod pen.; însușirea trebuie privită mai mult în sensul unei sustrageri, deoarece există posibilitatea ca, în final, bunul să fie însușit de către un terț, acesta fiind de la bun început scopul subiectului activ. Facem o paranteză aici pentru a arăta din nou, în contextul similitudinii acestui punct cu prevederea noastră internă, faptul că natura delapidării este tot aceea a unui furt, caracterul hibrid fiind dat de multiplele modalități de comitere care i se adaugă și, cel mai important, de calitatea subiectului activ și a celui pasiv. Ambele forme sunt, sub aspectul modalității de săvârșire, comisive, inclusiv cea de la pct. 1, având în vedere faptul că agentul trebuie să depășească limite investire. Ca latură subiectivă, ambele forme se pot comite doar în modalitatea intenției, din moment ce legiuitorul spaniol nu a prevăzut expres și incriminarea delapidării comise din culpă¹⁴⁰.

Referitor la pedepse, dorim să facem doar câteva precizări legate de elemente ce provin din Partea Generală a Codului pen. spaniol. Decăderile – absolută și specială sunt prevăzute la art. 41 și art. 42 Cod pen. spaniol, în cadrul secțiunii denumite „pedepse privative de drepturi”. Decăderea absolută reprezintă privarea definitivă de toate onorurile, funcțiile și însărcinările publice pe care le primise anterior condamnatul și, în plus interdicția pe viitor de a primi aceleași onoruri sau altele, funcții sau însărcinări în cadrul administrației publice și de a fi ales în cadrul autorităților publice. Decăderea specială îl va priva pe condamnat de funcții și îndatoriri în domeniul public pe care le avea până în momentul comiterii faptei, iar acesta va fi incapabil de a obține altele asemenea, pe durata pedepsei; distincția față de decăderea absolută o reprezintă faptul că, în cazul celei speciale, vor fi precizate în hotărârea de condamnare cu exactitate activitățile, funcțiile și onorurile interzise autorului faptei. Pct. 3 reprezintă o formă agravată atât față de pct. 1, cât și față de pct. 2, justificată prin quantumul important al prejudiciului și/sau prin inconvenientele provocate bunei funcționări a administrației publice.

Ultimul alineat este tot o formă agravată, explicată prin faptul că prejudiciul este, de această dată, deosebit de mare. Art. 433 reprezintă o formă atenuată a art. 432, criteriul de încadrare fiind tot acela al quantumului prejudiciului produs; remarcăm faptul că este o tendință a legiuitorului spaniol de a crea formele agravate sau atenuate cu preponderență în funcție de anumite valori-limită pe care le consideră relevante.

V.3. Delapidarea în Italia

În dreptul italian, delapidarea e incriminată în cadrul Titlului al II-lea – Infracțiuni contra Administrației Publice, Capitolul I – Infracțiuni ale funcționarilor publici împotriva Administrației Publice, fiind incriminată în cadrul mai multor texte de lege¹⁴¹. După cum se poate vedea, atât după situarea textelor de

¹³⁹ *Idem*, p. 918.

¹⁴⁰ A. M. Garrocho Salchedo, *op. cit.*, p. 271.

¹⁴¹ Art. 314 – Delapidarea

Funcționarul public sau persoana însărcinată cu exercitarea unui serviciu public (357) care, în considerarea funcției sau a serviciului său a deținut sau a dispus de bani sau de un alt obiect mobil al altuia și și-l însușește, e pedepsit cu închisoare de la 3 la 10 ani.

Se aplică pedeapsa cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani când vinovatul a acționat doar cu scopul de a folosi temporar bunul pe care, apoi, l-a restituit.

Art. 316 – Delapidarea comisă profitând de greșeala altuia

Funcționarul public (357) sau cel însărcinat cu exercitarea unui serviciu public care, în exercitarea funcției sale, profitând de

lege, cât și potrivit conținuturilor acestora, valoarea socială protejată principală e reprezentată de autoritatea și integritatea Administrației Publice, putând fi vorba, în subsidiar, și despre integritatea funcționarului public, în cazul primelor două articole, cât și, în fiecare dintre cele trei articole citate, despre ocrotirea patrimoniului Administrației Publice. Referitor la aceasta, sensul de „administrație publică” are un înțeles larg din perspectiva dreptului penal italian, cuprinzând toate entitățile care desfășoară activități publice – inclusiv cele judiciare și legislative¹⁴², aspect relevant și de definiția funcționarului public, oferită de art. 357. În considerarea faptului că cele trei texte sunt caracterizate de numeroase elemente diferite, le vom trata separat.

V.3.1. Delapidarea prevăzută de art. 314

Obiectul material al acesteia în constituie banii sau bunurile mobile; în literatura de specialitate s-a apreciat ca fiind inutilă prevederea potrivit căreia și banii reprezintă obiect material al delapidării, considerându-se că oricum aceștia se încadrează în categoria bunurilor mobile, fiind, probabil, o opțiune legislativă tradițională¹⁴³. Prin „bani”, ca și în dreptul român, se înțeleg banii de hârtie și moneda metalică în curs. Prin bunuri mobile se înțeleg entitățile materiale, susceptibile de a fi transportate, dar și energia care are valoare economică, precum energia electrică¹⁴⁴; valoarea economică a bunurilor mobile este esențială, după cum am subliniat și în analiza referitoare la delapidarea din dreptul penal român, în acest sens pronunțându-se și Casația Penală Italiană deoarece, indiferent de reaua intenție a funcționarului public, nu va exista un impact negativ asupra bunei funcționări a Administrației Publice dacă bunurile sustrate sunt lipsit de valoare economică sau au o valoare economică infimă¹⁴⁵.

Referitor la apartenența acestora, ele pur și simplu trebuie să nu fie ale funcționarului public, putând fi proprietatea statului sau a unor privați – aflate, însă, în grija Administrației Publice, dar important e ca funcționarul să se afle în posesia ori detenția lor sau să le fi folosit în interes de serviciu, anterior comiterii faptei. În privința subiectului activ nu considerăm că se impun clarificări, textul de lege fiind neechivoc în acest sens și făcând referire la funcționarul public sau persoana care exercită însărcinări în cadrul serviciilor publice, funcționarul public având sensul prevăzut de art. 357 Codul pen. italian.

Latura obiectivă a delapidării va avea două modalități – însușirea, varianta-tip, și folosirea – varianta atenuată; facem aici o paranteză pentru a preciza că această distincție expresă făcută de legiuitor, în loc să fie lăsată la aprecierea instanței, în funcție de prejudiciul creat, ar trebui să fie făcută și în dreptul nostru intern, folosirea fiind fără dubiu mai puțin păguboasă decât însușirea. Însușirea se va realiza în momentul în care funcționarul public va modifica posesia bunului, comportându-se ca un adevărat proprietar al acestuia; uneori, aceasta e o chestiune mai mult internă, psihologică, deoarece noul „proprietar” al bunului nu va realiza întotdeauna acte vădit diferite asupra bunului, putându-l doar păstra, fără a se folosi de acesta; așadar, important e momentul în care el consideră că este noul proprietar al bunului¹⁴⁶.

Apreciem, totuși, că va conta în egală măsură, dacă nu în chiar mai mare măsură, momentul sustragerii bunului, simpla reprezentare a funcționarului, potrivit căreia e noul proprietar al bunului, nefiind pedepsibilă, ea trebuind să se sprijine și pe elemente de fapt reale. Cât despre varianta folosirii, ea se referă la folosirea bunului de către agent în interes propriu, specifică furtului de folosință, reglementat cu caracter general de legiuitorul italian în art. 626 ind. 1¹⁴⁷, nu doar cu privire la anumite obiecte materiale, precum în dreptul penal român. Această opțiune ilustrează și mai bine faptul că delapidarea este, conceptual, un furt agravat.

Se atrage atenția în literatura de specialitate asupra faptului că deturnarea nu mai reprezintă o

greșeala altuia, primește sau păstrează pe nedrept bani sau alte foloase, pentru sine sau pentru altul, e pedepsit cu închisoare de la 6 luni la 3 ani.

Art. 316 bis. – Delapidarea comisă în dauna statului

Cel care, străin de administrația publică, obținând de la stat ori de la o altă instituție publică sau de la Comunitățile europene contribuții, subvenții sau finanțări destinate încurajării de inițiative cu scopul de a realiza lucrări sau de a desfășura activități de interes public, nu le destinează scopurilor stabilite, este pedepsit cu închisoare de la 6 luni la 4 ani.

¹⁴² În acest sens, A. Rocco, *Commento Teorico-Pratico del Nuovo Codice Penale*, vol. III ediția a 2-a, Ed. Unione Tipografico-Editrice Torinese, Torino, 1940, p. 196.

¹⁴³ A se vedea G. Fiandance, E. Musco, *Diritto penale. Parte speciale*, vol. I, ed. a 5-a, Editura Zanichelli, Bologna, 2012, p. 191.

¹⁴⁴ *Ibidem*.

¹⁴⁵ Pentru o tratare detaliată, A se vedea Cass. pen., sent. pen. nr. 4286/2013.

¹⁴⁶ *Idem*, p. 188.

¹⁴⁷ *Idem*, p. 196.

modalitate de comitere a faptei, în urma modificărilor legislative ce au avut loc, astfel că deturnarea banilor sau a bunurilor se va pedepsi ca infracțiune distinctă, de abuz în serviciu, prevăzut de art. 323¹⁴⁸. Din perspectiva laturii subiective, fapta se poate comite în modalitatea intenției, agentul trebuind să își dorească să folosească sau să își însușească bunurile; nicio modalitate a săvârșirii faptei nu e pedepsită atunci când se comite din culpă, precum în alte sisteme de drept (francez, brazilian). Fapta se consumă în momentul însușirii sau al folosirii în interesul personal a bunului de către agent.

V.3.2. Delapidarea comisă profitând de greșeala altuia

Vom vedea că o atare formă de delapidare există și în Codul pen. din Brazilia. Motivele legiuitorului de a incrimina separat o asemenea formă sunt multiple. Astfel, în primul rând, legiuitorul se raportează la faptul că în culpă e și particularul, pentru atenția de care dă dovadă.

Pe de altă parte, legiuitorul sancționează mai puțin drastic această formă de comitere și pentru că nu va exista o lipsă în patrimoniul statului și nu se va crea nici în patrimoniul particularului o lipsă patrimonială formată din bani sau bunuri care trebuiau să revină Administrației Publice, ci relațiile patrimoniale păguboase au loc doar în raport cu particularul. De asemenea, o asemenea conduită nici nu putea fi ignorată de legiuitor, deoarece, în pofida faptului că nu se creează pagube materiale în patrimoniul statului, va fi pătată imaginea acestuia prin comportamentul necinstit al funcționarului public.

Astfel, obiectul juridic principal e reprezentat în continuare de integritatea Administrației publice, în subsidiar, fiind afectat și patrimoniul persoanei private. Obiectul material e reprezentat de banii sau bunurile persoanei private, cu care intră în contact funcționarul public, în considerarea atribuțiilor sale de serviciu. Subiectul activ al infracțiunii este același ca și în cazul infracțiunii prevăzute la art. 314. Distincția apare însă, în situația comiterii faptei prevăzute de art. 316, în interesul unui terț.

Cea mai importantă observație este legată de eroarea în care se află persoana privată ale cărei bunuri sunt însușite de funcționar. Astfel, eroarea trebuie să fie una spontană, în niciun caz creată de funcționarul public, acesta trebuind să se limiteze la a profita de greșeala privatului¹⁴⁹. Latura subiectivă e intenția, fapta putând fi comisă doar dacă agentul e conștient de starea de eroare în care se află persoana vătămată, și, fiind conștient de aceasta, va acționa în interes propriu. Momentul consumării e acela în care funcționarul public primește bunurile privatului.

V.3.3. Delapidarea comisă în dauna statului¹⁵⁰

Rațiunea incriminării e dată de faptul că nu de puține ori au existat abuzuri ale privaților cu privire la subvențiile sau finanțările acordate din banii publici. Obiectul material al faptei îl reprezintă bunurile sau banii de proveniență publică, autorul intrând în posesia lor inițial în mod licit, dar folosindu-le într-o manieră contrară celei prevăzute de lege sau impuse de autoritățile care i le-au acordat. Subiectul activ al faptei va fi, de data aceasta, o persoană străină de Administrația Publică, persoană căreia i s-au pus la dispoziție fonduri din partea statului.

Se impune următoarea precizare: persoanele care sunt funcționari publici vor putea fi subiecți activi ai acestei forme a delapidării, însă nu în considerarea calității lor de funcționari, precum în textele de lege discutate anterior¹⁵¹. Formularea „o persoană străină de administrația publică” nu se vrea a fi una restrictivă, așa cum ar putea părea la o primă citire, ci dimpotrivă, una extensivă, referindu-se la orice cetățean care îndeplinește condiția de a fi primit în prealabil fonduri de la una din entitățile enumerate. Subiecții pasivi sunt statul, orice altă instituție publică națională sau Uniunea Europeană. În privința laturii obiective, infracțiunea e una cu conținut deschis, comisivă, autorul trebuind să folosească în orice alt mod și scop decât cel prevăzut de lege banii sau bunurile acordate. Ca latură subiectivă, infracțiunea se comite doar sub forma intenției.

V.4. Delapidarea în Portugalia

În Codul pen. din Portugalia, delapidarea se regăsește în cadrul Capitolului al IV-lea – Infracțiuni

¹⁴⁸ *Idem*, p. 188.

¹⁴⁹ *Idem*, p. 199.

¹⁵⁰ Anumiți autori din literatura de specialitate preferă, în considerarea conținutului textului, denumirea de „deturnare”, în loc de aceea de delapidare, deoarece subiectul activ al faptei va folosi cu o altă destinația bunurile primite într-un anumit scop, acțiune specifică faptelor de deturnare. În acest sens, a se vedea S. Vinciguerra, *Il delitti contro la pubblica amministrazione*, Ed. CEDAM, 2008, p. 300.

¹⁵¹ M. Ronco, B. Romano, *Codice Penale Commentato*, ediția a 4-a, Ed. CEDAM UTET Giuridica, 2012, p. 1577.

comise în exercițiul funcției publice, Secțiunea a II-a – Delapidarea, în cadrul. Art. 357, art. 376¹⁵². Obiectul juridic vizat de cele două articole citate este complex, astfel că vor fi în discuție două valori sociale ocrotite de lege: pe de o parte, se protejează patrimoniul de însușirea sau folosirea pe nedrept a bunurilor pe care le are în grijă funcționarul, iar pe de altă parte se protejează valoarea socială privind statutul și integritatea funcționarilor publici.

În ceea ce privește patrimoniul ca valoare socială protejată, textele de lege nu protejează doar patrimoniul public, ci și bunuri aparținând persoanelor private, însă cu privire la care statul are un drept de posesie sau exercită o detenție, pentru că doar astfel ele s-ar putea afla în grija funcționarului, în considerarea atribuțiilor de serviciu ale acestuia¹⁵³. Cât privește interesul sporit al legiuitorului față de statutul funcționarului public, acesta se datorează faptului că atitudinea nelegală a funcționarului se va răsfrânge și asupra funcționării și a prestigiului administrației publice.¹⁵⁴

V.4.1. Delapidarea prevăzută de art. 375

Obiect material al delapidării vor fi banii și bunurile mobile, banii având înțelesul monedei metalice și a banilor de hârtie în curs la data comiterii infracțiunii;. Prin bunuri mobile vom înțelege atât obiectele, cât și titlurile și valorile evaluabile economic¹⁵⁵.

Mai mult, bunurile mobile nu sunt reprezentate doar de obiecte, ci inclusiv de energia evaluabilă economic, fiind aici dat exemplul funcționarului care are acces la energie electrică sau la impulsuri telefonice, pe care le va folosi pentru a efectua apeluri în interes personal, și nu în interes de serviciu. În ceea ce-l privește subiectul activ, acesta e special, neputând fi vorba decât de un funcționar public; la fel ca în dreptul penal român, subiectul activ are o dubla calificare, trebuind să fie și persoana însărcinată să aibă în grijă bunurile sau banii pe care le-a sustras, întrucât tocmai din această relație a funcționarului cu bunurile rezultă încrederea administrației publice în funcționar, ceea ce face ca delapidarea să aibă un mai mare caracter de pericolozitate decât furtul¹⁵⁶.

La nivel de latură obiectivă, infracțiunea se va comite prin însușire, potrivit pct. 1, sau prin gajarea, împrumutarea ori grevarea cu sarcini a bunurilor, potrivit pct. 3; probabil că fapta comisă potrivit pct. 3 se pedepsește cu o pedeapsă a închisorii mai puțin aspră, deoarece există totuși o șansă ca bunurile să se reîntoarcă în patrimoniul statului. Fapta are conținut închis și e comisivă, indiferent de modalitatea de comitere. Se remarcă, cu caracter de distincție față de delapidarea din dreptul penal român faptul că, în dreptul penal portughez, aceasta are caracter de subsidiaritate, fiind aplicabilă în cazul pct. 1 și pct. 3 doar dacă nu constituie o infracțiune mai gravă, pedepsită mai aspru potrivit altor texte legale. Forma de vinovăție este, în mod indubitabil, intenția, din punctul nostru de vedere, cea a intenției directe, potrivit aceluiași argumente pe care le-am expus când am tratat latura subiectivă a delapidării din dreptul român.

V.4.2. Delapidarea prin folosire

Spre deosebire de reglementarea din dreptul nostru intern, în dreptul portughez această modalitate a

¹⁵² Art. 357. Delapidarea

1 – Funcționarul care, în mod ilegal, își însușește, pentru sine sau pentru altul, bani sau orice alte bunuri mobile, proprietate publică sau privată, pe care le are în grijă, pe care le are în posesie sau la care are acces în considerarea atribuțiilor sale, se pedepsește cu închisoarea de la 1 la 8 ani, dacă fapta nu e pedepsită mai aspru de o altă normă.

2 – Dacă valorile sau obiectele prevăzute la pct. 1 și-au pierdut din valoare, în condițiile art. 202 alin. c), minimul special al pedepsei va fi de până la 3 ani de închisoare sau cu pedeapsa amenzii.

3 – Dacă funcționarul public dă cu împrumut, în gaj sau grevează cu vreo sarcină valorile sau bunurile prevăzute la pct. 1, se pedepsește cu închisoare de până la 3 ani sau cu amenda, dacă fapta nu e pedepsită mai aspru de o altă normă.

Art. 376 – Delapidarea prin folosire

1 – Funcționarul care folosește sau permite ca o altă persoană să folosească vehicule sau alte bunuri mobile de valori considerabile, proprietate publică sau privată, care i-au fost date în grijă, erau în posesia lui sau avea acces la ele în considerarea atribuțiilor sale, în scopuri care nu au legătură cu destinația legală a acestora, se pedepsește cu închisoare de până la un an sau cu pedeapsa amenzii de până la 120 de zile.

2 – Dacă funcționarul, din motive ce privesc interesul public, dă bani publici spre a fi folosiți în alt mod decât cel prevăzut de lege, el va fi pedepsit cu închisoare de până la 1 an sau cu pedeapsa amenzii de până la 120 de zile.

¹⁵³ J. de Figueiredo Dias (dir.), *Comentário Conimbricense do Código Penal: parte especial*, ed. a 2-a, Ed. Coimbra, p. 295.

¹⁵⁴ *Idem*, p. 296.

¹⁵⁵ *Ibidem*.

¹⁵⁶ *Ibidem*, p. 280.

delapidării e prevăzută într-un text distinct. Aceasta se datorează nu doar laturii obiective distincte, care se realizează prin folosire, ci și prin obiectul material distinct, care va cuprinde bunuri de o valoare considerabilă, deci nu orice bunuri, ca în cazul delapidării prin însușire, și autovehicule.

Subiectul activ este același ca și în cazul art. 375, având dubla calificare de funcționar public și de gestionar, administrator, păzitor al bunurilor. Legea portugheză nu prevede cu ce titlu trebuie să aibă în grijă funcționarul bunurile pe care le folosește sau sustrage.

Ca latură subiectivă, tot cu intenție se va comite fapta. Pct. 2 al art. 376 prevede o variantă atenuată a delapidării prin folosire, care este mai degrabă tipică a unei deturnări de fonduri din dreptul nostru intern, agentul schimbând destinația bunurilor și a banilor, din considerente ce privesc interesul public; de aceea se justifică și o pedeapsă atât de mică; fapta nu rămâne, totuși, nepedepsită, întrucât orice ingerință adusă bunei funcționări, dar și prestigiului funcționarului public, este, în opinia legiuitorului portughez, penalmente nejustificată.

V.5. Delapidarea în Brazilia

În dreptul brazilian, delapidarea se situează în cadrul Titlului XI – infracțiuni împotriva administrației publice, Cap. I – Infracțiuni comise de funcționarii publici împotriva administrației în general, fiind incriminată în trei forme: delapidarea simplă, delapidarea din culpă și delapidarea prin eroarea altuia.

În ceea ce privește obiectul juridic, în literatura de specialitate se distinge, în primul rând, între obiectul juridic general, protejat de Titlul XI – care se constituie din funcționarea și organizarea Administrației Publice braziliene, ocrotindu-se astfel eficiența, dar și prestigiul acesteia în sens larg și, pe de altă parte, obiectul juridic special, care e multiplu – caracterul moral al relațiilor din Administrația Publică, dar și patrimoniul public; același autor apreciază că există posibilitatea ca, prin acest text de incriminare, să se protejeze și patrimoniile private, atunci când parte din acestea se află în grija funcționarului subiect activ al infracțiunii, în considerarea atribuțiilor sale de serviciu¹⁵⁷.

V.5.1. Varianta-tip

Obiectul material al infracțiunii îl reprezintă banii, valorile – orice are valoare patrimonială sau bunurile mobile și fructele acestora. Un autor atrage atenția asupra faptului că nu trebuie urmărit întotdeauna ca bunul sustras să aibă valoare patrimonială, întrucât uneori primează chestiuni ce țin de morală și etică; ca exemplu, arată situația în care un angajat al unei gări vinde unui pasager un bilet care fusese deja utilizat, bilet despre care este evident că nu mai avea o valoare patrimonială. Autorul afirmă că, fără îndoială, în acest caz vom fi în prezența unei delapidări, deoarece fără îndoială că acel funcționar a fost conștient de faptul că pasagerul respectiv avea să folosească biletul ca pe un titlu la purtător, iar încrederea în Administrația Publică a fost lezată prin acest act.¹⁵⁸

Credem că, dacă într-adevăr s-ar reține delapidare într-o asemenea ipoteză, ar fi vorba de o delapidare prin eroarea altuia, potrivit art. 313; o asemenea ipoteză în dreptul nostru intern ar fi mai degrabă incriminată ca abuz în serviciu. Pe de altă parte, ne exprimăm scepticismul și cu privire la opinia autorului citat, potrivit căreia valoarea patrimonială a bunului sustras nu are importanță, în considerarea faptului că încrederea Administrației Publice e totuși trădată prin afectarea patrimoniului acesteia; am expus mai pe larg motivele în acest sens în capitolul privind conținutul delapidării din dreptul român.

Referitor la proveniența bunurilor, acestea pot fi proprietate a Administrației Publice sau pot aparține privaților, însă e imperativ necesar ca funcționarul să se afle în posesia lor în considerarea atribuțiilor de serviciu¹⁵⁹; același autor atrage atenția asupra faptului că posesia trebuie înțeleasă într-un sens larg, nu neapărat îndeplinind toate rigorile din dreptul civil, ea putând fi percepută chiar și ca o simplă detenție în acest caz. Subiectul activ, în toate cele trei forme ale delapidării din dreptul brazilian, va fi funcționarul public, după cum o spun textele de lege citate mai sus.

În conformitate cu prevederile art. 327 Cod pen. brazilian, funcționarul public este cea persoană care, chiar și temporar sau fără remunerație, îndeplinește atribuții, însărcinări ce țin de funcția publică. Se atrage atenția că lipsa calității de funcționar nu îl va exonera de răspundere pe agent, fapta fiind incriminată ca

¹⁵⁷ A se vedea F. Capez, M. S. Prado Garcia, *Codigo Penal Comentado*, ediția a III-a, Ed. Saraiva, São Paulo, 2012, p. 688.

¹⁵⁸ F. H. Mendes de Almeida, *Dos Crimes contra da Administracao Publica*, p. 14 apud G. de Souza Nucci, *Codigo Penal Comentado*, ediția a 9-a, Ed. Revista dos Tribunais, 2009, p. 1055.

¹⁵⁹ A se vedea G. de Souza Nucci, *op. cit.*, p. 1056.

o infracțiune distinctă, cum ar fi cele contra patrimoniului – furtul, prevăzut de art. 155 sau infracțiunea prevăzută la art. 180, care este echivalentul tănuirii prevăzute de art. 270 Cod pen.¹⁶⁰ Subiectul pasiv este, în primul rând, statul; în subsidiar, va fi afectată în mod individual instituția publică ale cărei bunuri, valori, bani au fost delapidate sau persoana fizică ori juridică privată prejudiciată prin acțiunile funcționarului public¹⁶¹.

Latura subiectivă în cazul acestei forme e intenția directă, prevăzută la art. 18, care are același înțeles ca și în dreptul român.

În ceea ce privește latura obiectivă, ea va consta în acțiunea de însușire sau de utilizare a bunurilor, cu următoarea precizare: fapta va fi tipică doar în cazul folosirii bunurilor fungibile, precum mâncarea sau banii, nu și în cazul folosirii bunurilor nefungibile, spre deosebire de tipicitatea faptei din dreptul nostru intern¹⁶², cu privire la care dezbaterile din literatura de specialitate se poartă în sensul exact opus, fiind inacceptabil pentru unii autori ca delapidarea prin folosire să se poată comite și asupra bunurilor fungibile, aceasta echivalând cu o însușire din punctul de vedere al acestora. Așadar, apropierea bunului trebuie să fie definitivă, constând, de fapt, într-o însușire. În cazul comiterii prin deturnare, infracțiunea va fi tipică atunci când agentul modifică destinația bunului, spre exemplu, acesta primește o valoare destinată statului și care nu trebuie folosită în sfera sa de activitate, iar el o distribuie după bunul său plac¹⁶³.

Infracțiunea se consumă atunci când funcționarul public schimbă convertește posesia sau detenția asupra bunurilor dintr-una licita într-una ilicită, în profitul său sau al unui terț, însușindu-și-le. În cazul delapidării prin modificarea destinației bunului, infracțiunea se consumă atunci când bunul este utilizat într-un mod diferit față de cel prevăzut de lege¹⁶⁴. Aceasta va fi, prin urmare, similară delapidării prin folosire din dreptul nostru intern.

V.5.2. Delapidarea-furt ¹⁶⁵

Această formă este diferită de variant-tip a infracțiunii de delapidare prin faptul că funcționarul public nu se află în gestiunea ori administrarea bunurilor, a banilor sau a valorilor sustrate, diferind în acest sens și parte din calitatea subiectului activ, dar și obiectul material al infracțiunii, ca stare a detenției sau a posesie exercitate asupra bunurilor, deoarece ele se vor afla în detenția sau în posesia altcuiva. Legiuitorul brazilian, spre deosebire de legiuitorul român, alege să incrimineze ca delapidare și această variantă, și nu ca o infracțiune de furt, în considerarea pericolozității faptei, datorată contextului în care ea e comisă, adică a ușurinței cu care funcționarul public poate ajunge la acele bunuri pe care le va sustrage.

V.5.3. Delapidarea din culpă

Aceasta e forma atenuată a infracțiunii de delapidare; în dreptul nostru intern, o astfel de faptă s-ar pedepsi, cel mai probabil, ca neglijență în serviciu, delapidarea fiind posibilă doar sub forma intenției. Se atrage însă atenția asupra faptului că doar actele de complicitate la delapidarea intenționată a altuia sau la simplul furt din bunurile Administrației publice se pedepsesc conform acestui paragraf. Persoana care beneficiază de actele comise din culpă poate fi un funcționar sau un simplu particular. Un alt aspect important în cazul acestei forme e faptul că funcționarul public va răspunde pentru comiterea din culpă a actelor de complicitate doar dacă fapta incriminată de lege se va realiza în formă consumată¹⁶⁶. Datorită caracterului mult mai puțin periculos al acestui gen de fapte, legiuitorul a prevăzut o cauză de nepedepsire – în cazul reparării integrale a prejudiciului înainte de pronunțarea unei hotărâri definitive de condamnare și o cauză de reducere a pedepsei – în cazul reparării integrale a prejudiciului după pronunțarea unei hotărâri definitive de condamnare.

V.5.4. Delapidarea prin eroarea altuia

Având în vedere limitele reduse de pedeapsă și în cazul acestui paragraf, spre deosebire de cele prevăzute pentru varianta-tip a delapidării, se poate afirma că și aceasta e o formă atenuată a delapidării, mai gravă, totuși, decât delapidarea din culpă, deoarece agentul va comite de această dată fapta cu intenție. Autorii din

¹⁶⁰ A se vedea F. Capez, Maria Stela Prado Garcia, *op. cit.*, p. 690.

¹⁶¹ A se vedea G.de Souza Nucci, *op. cit.*, p. 1056.

¹⁶² A se vedea F. Capez, M. S. Prado Garcia, *op. cit.*, p. 690.

¹⁶³ A se vedea G. de Souza Nucci, *op. cit.*, p. 1058.

¹⁶⁴ A se vedea F. Capez, M. S. Prado Garcia, *op. cit.*, p. 695.

¹⁶⁵ Denumire dată în literatura de specialitate pentru a se face cu ușurință distincția dintre delapidarea-tip și cea prevăzută de paragraful §1, dar și dintre această formă și infracțiunea de furt.

¹⁶⁶ Pentru o argumentare detaliată a acestei soluții, F. Capez, M. S. Prado Garcia, *op. cit.*, p. 695.

literatura de specialitate atrag atenția asupra faptului că delapidarea în această modalitate se va comite atunci când funcționarul public pur și simplu va profita de eroarea în care se află persoana al cărei patrimoniu e prejudiciat; dacă funcționarul public e cel care provoacă inducerea în eroare, ne vom afla în prezența infracțiunii de înșelăciune, prevăzută de art. 171 Cod pen. brazilian. Alți autori sunt de părere că e lipsit de importanță din partea cui vine elementul erorii, reținându-se delapidarea și atunci când eroarea e provocată de funcționar¹⁶⁷. În considerarea specificității în acest sens a infracțiunii de înșelăciune și în considerarea formulării clare a textului de lege, care spune că funcționarul trebuie să profite, nu să provoace eroare, vom înclina spre prima opinie prezentată. Și în acest caz obiectul juridic e reprezentat de prestigiul Administrației Publice și, în subsidiar, de patrimoniul persoanei private. Subiecții pasivi vor fi, în primul rând, statul și, în subsidiar, particularul prejudiciat. Ca element subiectiv, vom fi în prezența intenției directe sau indirecte. Funcționarul trebuie să știe sau cel puțin să accepte faptul că particularul se află în eroare; altminteri, nu ne vom afla în prezența faptei tipice. Fapta va fi consumată în momentul în care funcționarul public va fi preluat bunul, valorile ori banii de la particularul aflat în eroare.

V.6. Delapidarea în Ungaria

Spre deosebire de noua poziționare a delapidării din dreptul penal român în cadrul infracțiunilor de serviciu, legiuitorul maghiar a optat pentru menținerea delapidării printre infracțiunile contra patrimoniului, în cadrul art. 372¹⁶⁸. În ciuda denumirii identice a textului de lege sus-citat, delapidarea din dreptul maghiar reprezintă mai degrabă corespondentul abuzului de încredere din dreptul românesc, după cum s-a mai subliniat în literatura de specialitate¹⁶⁹.

Astfel, în primul rând, obiectul juridic al infracțiunii e reprezentat de relațiile patrimoniale, oferindu-se protecție, ca și în cazul abuzului de încredere din dreptul românesc, dreptului de proprietate, fiind subliniat, în subsidiar – precum și în cazul abuzului de încredere – raportul de încredere care ar trebui să existe între proprietarul unui bun și cel căruia bunul îi e încredințat, indiferent de titlu, întrucât legea maghiară nu distinge. În considerarea formulării textului de lege al delapidării, nici nu vedem cum ar fi justificată reglementarea ei ca infracțiune contra serviciului sau contra administrației publice, cum mai este în alte sisteme de drept.

Obiectul material al delapidării din dreptul maghiar îl reprezintă bunul care i-a fost încredințat agentului și de care acesta a dispus ori pe care și l-a însușit. După cum s-a afirmat în literatura de specialitate, încredințarea bunului nu trebuie să fie menționată într-un înscris, rigorile civile nefiind un element preexistent necesar pentru

¹⁶⁷ În acest sens, a se vedea G. de Souza Nucci, *op. cit.*, p. 1061.

¹⁶⁸ Art. 372. *Delapidarea*

(1) Constituie delapidare fapta persoanei care, fără drept, își însușește ori dispune de un bun care i-a fost încredințat, ca de al său.

(2) *Pedeapsa pentru delict va fi închisoarea de maxim 1 an dacă:*

a) delapidarea a avut ca obiect o valoare minoră; sau
b) delapidarea a avut ca obiect valori de contravenție și a fost comisă:
ba) în asociere pentru comiterea de fapte penale;
bb) într-un loc destinat urgențelor;
bc) la scară comercială.

3) *Pedeapsa pentru infracțiune va fi închisoarea de maxim 3 ani dacă:*

a) delapidarea a avut ca obiect o valoare semnificativă;
b) delapidarea a avut ca obiect o valoare minoră și a fost comisă în condițiile prevăzute la alin. 2 lit. ba)-bc); sau
c) delapidarea a avut ca obiect bunuri reprezentând valori culturale, obiecte clasificate sau descoperiri arheologice.

(4) *Pedeapsa va fi închisoarea de la 1 la 5 ani dacă:*

a) delapidarea a avut ca obiect o valoare importantă;
b) delapidarea a avut ca obiect o valoare semnificativă și a fost comisă în condițiile prevăzute la alin. 2 lit. ba)-bc); sau
c) delapidarea a fost comisă împotriva unei persoane a cărei capacitate de a se apăra era diminuată datorită vârstei sau unor dezabilități.

(5) *Pedeapsa va fi închisoarea de la 2 la 8 ani dacă:*

a) delapidarea a avut ca obiect o valoare deosebit de substanțială; sau
b) delapidarea a avut ca obiect o valoare importantă și a fost comisă în condițiile prevăzute la alin. 2 lit. ba)-bc).

(6) *Pedeapsa va fi închisoarea de la 5 la 10 ani dacă:*

a) delapidarea a fost săvârșită în considerarea valorii deosebit de importante a obiectului; sau
b) delapidarea a avut ca obiect o valoare deosebit de substanțială și a fost comisă în condițiile prevăzute la alin. (2) lit. ba)-bc).

¹⁶⁹ În acest sens, vezi M. Popescu, F. Popa, *Delapidarea în dreptul penal maghiar*, în revista „Dreptul”, nr. 11/2003, p. 192.

reținerea infracțiunii decât atunci când Codul civ. maghiar le prevede expres – în cazul contractelor solemne, forma scrisă fiind necesară doar atunci când ea reprezintă o condiție obligatorie a existenței contractului¹⁷⁰.

În privința subiectului activ, din nou vom observa că nu există asemănări între ceea ce înseamnă delapidarea în sistemul nostru de drept și sistemul de drept maghiar, întrucât ea nu vine să cenzureze activitățile ilicite ale funcționarilor, fie ei publici sau privați, de a-și însuși ori de a dispune de bunurile pe care le au în gestiune sau administrare, ci va incrimina faptele oricărei persoane căreia îi fusese încredințat în prealabil acel bun, aceasta fiind o condiție preexistentă a delapidării maghiare, cât și a abuzului de încredere din dreptul românesc. Aceasta nu va exclude reținerea delapidării în cazul în ipoteza unor raporturi de muncă dintre agent și proprietarul bunului – subiectul pasiv, care poate fi și o societate comercială sau chiar o instituție a statului, ci, dimpotrivă, le va include și pe acestea. Credem că subiectul pasiv va fi unul general, având în vedere faptul că legiuitorul maghiar nu distinge în acest sens și în considerarea faptului că delapidarea în acest sistem nu presupune multe condiții preexistente speciale, în afară de aceea a preexistenței detenției subiectului activ asupra bunului delapidat, ceea ce îi conferă o arie mai largă de acoperire.

În privința laturii obiective, discuția ar fi asemănătoare cu aceea privind comparația dintre delapidare și abuz de încredere din cadrul sistemului nostru de drept; precizăm totuși din nou că latura obiectivă e elementul ce va crea confuzii în considerarea acțiunii de însușire sau de dispunere de bunul încredințat, fiind în discuție nu doar modalitățile de comitere, ci și condiția preexistentă a detenției autorului faptei asupra bunului.

Însușirea se va realiza prin folosirea relației de încredere dintre agent și proprietarul bunului, pentru a îl lipsi pe cel din urmă de dreptul său de dispoziție, comportându-se ca un adevărat proprietar al bunului¹⁷¹; aceasta se realizează de cele mai multe ori prin refuzul expres sau tacit de a înapoia bunul adevăratului proprietar; o altă modalitate ar fi aceea de a ascunde bunul și de a susține că acesta nu se mai află în detenția sa, a agentului, pentru că, spre exemplu, a fost furat¹⁷².

Pe de altă parte, dispunerea va avea același conținut, cu excepția faptului că agentul nu intenționează să îl lipsească definitiv pe adevăratul proprietar de dreptul de a dispune de bunul său. Facem aici o precizare, cu privire la sintagma „ca de al său” din finalul primului alineat; astfel, deși incriminată conduita agentului care ar dispune de bunul încredințat în interes propriu, sau chiar în interesul unui terț, ca și cum ar fi bunul său propriu, este de înțeles că el nu va răspunde pentru delapidare atunci când s-a dispus de bun în interesul proprietarului acestuia, care se afla, să spunem cu titlu de exemplu, în imposibilitatea de a-și da consimțământul.

Cu privire la sistemul de sancțiuni, acestea sunt gradate, în funcție de prejudiciul produs, dar și de alte elemente. În primul rând, în ceea ce privește clasificarea faptelor penale în delikte și infracțiuni, facem mențiunea că, potrivit Codului pen. maghiar, infracțiunile reprezintă acele fapte prevăzute de legea penală, comise cu intenție și care sunt pedepsite de actul normativ menționat cu închisoarea de cel puțin doi ani. Apoi, în ceea ce privește delictele, acestea vor reprezenta orice altă faptă care are caracter penal, fiind incriminată, însă nu întrunește condițiile de tipicitate ale infracțiunii.

Prin urmare, observăm că delictele în materia delapidării – asupra unor valori minore sau contravenționale – vor fi pedepsite doar dacă ele au fost comise în anumite circumstanțe care le ridică la rangul de pericolozitate al unei infracțiuni – alin. (2) lit. ba), bb), bc). În cazul delapidării, distincția dintre delikte și infracțiuni va fi una valorică. Astfel, potrivit art. 462 alin. (2) lit. b), va fi constituit delict delapidarea comisă asupra unei valori mai mici de 50 000 de forinți. Apoi, referitor la formele agravate ale delapidării, conform art. 459 Codul pen. maghiar, valoare semnificativă va fi aceea cuprinsă între 50.001 și 500.000 de forinți; valoare importantă va fi aceea cuprinsă între 500.001 și 5.000.000 de forinți; va fi vorba despre o valoare deosebit de considerabilă în cazul prejudiciului cuprins între 5.000.001 și 500.000.000 de forinți și de o valoare deosebit de importantă când paguba se va estima la peste 500.000.000 de forinți.

În concluzie, putem afirma că există o prăpastie între ceea ce semnifică delapidarea în cele două sisteme comparate în prezentul subcapitol, diferență ce se datorează *caracterului hibrid* al delapidării, care, după cum o arată ambele forme – și cea din dreptul românesc, și cea din dreptul maghiar, împrumută din elementele preexistente și din elementele de tipicitate ale mai multor infracțiuni, oferind protecție mai multor tipuri de relații sociale.

¹⁷⁰ *Idem*, p. 193.

¹⁷¹ *Ibidem*, p. 194.

¹⁷² *Ibidem*.

V.7. Delapidarea în Republica Moldova

Asemenea prevederilor din Codul pen. român anterior, infracțiunea de delapidare a averii străine se situează în cadrul capitolului VI al Codului penal moldovenesc, printre infracțiunile contra patrimoniului¹⁷³. Astfel, obiectul juridic va fi multiplu, primând – ca și în cazul Codului pen. român anterior, protecția față de relațiile sociale patrimoniale; în subsidiar, se protejează relațiile sociale privind „corecta executare a atribuțiilor de administrare”¹⁷⁴ a bunurilor încredințate, adică relațiile de serviciu, precum în dreptul nostru penal.

În privința elementelor preexistente ale infracțiunii, acestea sunt asemănătoare cu cele ale delapidării din dreptul român, întrucât delapidarea va putea fi comisă doar asupra unor bunuri încredințate agentului. În ceea ce privește modalitatea de încredințare a obiectului material al infracțiunii, opiniile sunt împărțite în literatura de specialitate, întrucât, pe de o parte, se consideră că agentul trebuie să aibă în gestiune sau în administrare bunurile respective¹⁷⁵, în timp ce alți autori, în temeiul unor jurisprudențe mai vechi¹⁷⁶, consideră că e suficient ca subiectul activ să îndeplinească atribuțiile de transport ori de pază a bunurilor¹⁷⁷.

În considerarea faptului că hotărârea amintită s-a pronunțat sub imperiul fostului cod pen. al Republicii Moldova, anterior anului 2002, anul intrării în vigoare a Codului pen. actual, apreciem că de actualitate ar fi prima opinie pe care am prezentat-o, întrucât o astfel de interpretare nu ar lărgi nejustificat și arbitrar incriminarea acestor fapte. Doctrina a identificat câteva caracteristici ale încredințării, specifice delapidării; astfel, încredințarea bunurilor îl va însărcina pe agent cu dreptul de a întreține bunurile și cu atribuția de a le administra; agentul va asigura integritatea bunurilor; agentului nu îi vor fi încredințate bunurile cu scopul de a i se transmite dreptul de proprietate¹⁷⁸.

Referitor la subiectul activ al infracțiunii, deși dintr-o primă interpretare a textului de incriminare nu s-ar înțelege că e vorba despre un funcționar sau de un salariat, însă acest lucru se deduce din prevederile ulterioare, referitoare la pedeapsa complementară a interzicerii exercitării dreptului de a ocupa funcția sau ocupația de care s-a folosit pentru a săvârși delapidarea. Pe cale de interpretare logică, e evident că o astfel de sancțiune nu îi poate fi impusă unei persoane care nu ocupa respectiva funcție anterior săvârșirii infracțiunii. În ceea ce privește latura obiectivă, singura modalitate de comitere a delapidării constă în însușirea bunurilor din gestiunea sau administrarea agentului, astfel că, atunci când bunul va fi doar folosit, nu însușit de către agent, considerăm că se va putea reține infracțiunea de abuz de serviciu, prevăzută de art. 327, întrucât escrocheria

¹⁷³ Art. 191. Delapidarea averii străine:

(1) Delapidarea averii străine, adică însușirea ilegală a bunurilor altei persoane, încredințate în administrarea vinovatului, se pedepsește cu amendă în mărime de până la 500 unități convenționale sau cu închisoare de până la 5 ani, în ambele cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 3 ani.

(2) Delapidarea averii străine, săvârșită:

a) – exclusă;
b) de două sau mai multe persoane;
c) cu folosirea situației de serviciu;

se pedepsește cu amendă în mărime de la 500 la 1.000 de unități convenționale sau cu închisoare de la 2 la 6 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.

(2) ind. 1 Delapidarea averii străine săvârșită de administratorul unei bănci se pedepsește cu amendă în mărime de la 1.000 la 2.000 de unități convenționale sau cu închisoare de la 3 la 7 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.

(3) Acțiunile prevăzute la alin. (1) – (2) ind. 1, săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, se pedepsesc cu închisoare de la 4 la 8 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe termen de la 2 la 5 ani.

(4) Acțiunile prevăzute la alin. (1) – (2) ind. 1 sau (3) săvârșite în proporții mari, se pedepsesc cu închisoare de la 8 la 15 ani.

(5) Acțiunile prevăzute la alin. (1) – (2) ind. 1 sau (3) săvârșite în proporții deosebit de mari, se pedepsesc cu închisoare de la 8 la 15 ani.

¹⁷⁴ A se vedea S. Brânză, X. Ulianoschi, V. Stati, V. Grosu, I. Țurcanu, *Drept penal. Partea specială*, vol. II, ediția a II-a, Ed. Cartier juridic, 2005, p. 284.

¹⁷⁵ A se vedea D. Ionița, A. Cuciurca, *Evoluția reglementării protecției proprietății în Republica Moldova*, Chișinău, 2013, p. 39.

¹⁷⁶ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, pronunțată pe data de 6 iunie 1992, în: Vitalie Rodideal, *Codul Penal al Republicii Moldova. Comentarii. Partea Specială*, online la adresa academia.edu.

¹⁷⁷ A se vedea V. Rodideal, *op. cit.*, loc. cit.

¹⁷⁸ A se vedea S. Brânză, X. Ulianoschi, V. Stati, V. Grosu, I. Țurcanu, *op. cit.*, p. 285.

comisă prin abuz de încredere are ca latură obiectivă tot însușirea, fiind excluse alte forme, precum folosirea. Referitor la latura subiectivă, delapidarea se va putea comite doar cu intenție directă, după cum s-a afirmat și în doctrină¹⁷⁹, la care se va adăuga scopul special al obținerii de profit¹⁸⁰.

Sistemul de pedepse este diferit față de cel prevăzut în sistemul nostru de drept, în primul rând pentru că este prevăzută posibilitatea aplicării pedepsei cu amenda alternativ cu pedeapsa închisorii; considerăm fericită această opțiune a legiuitorului din Republica Moldova, întrucât, de cele mai multe ori, comportamentul antisocial al subiectului activ al delapidării nu îl va determina pe acesta să pună în pericol siguranța societății în viața de zi cu zi, întrucât a fost deja vorba de o persoană încadrată social, cu loc de muncă, însă care abia în acest context – al relațiilor de muncă, a încălcat legea penală; considerăm, deci, mai potrivită aplicarea unei amenzi atunci când consecințele pe care le-a produs delapidarea nu au fost deosebit de grave.

Pedeapsa complementară a interzicerii exercitării dreptului de a mai ocupa o anumită funcție sau de a exercita o anumită activitate (această interdicție e asemănătoare celeia prevăzute de art. 308 Codul pen. român) este justificată, iar formularea – cu sau fără – își are explicația în prevederile art. 65 alin. (2), întrucât, prevederea expresă a posibilității aplicării acestei pedepse complementare, chiar în textul de incriminare din Partea Specială, aduce cu sine posibilitatea pentru instanță de a-l aplica pe un termen de la 1 la 15 ani, spre deosebire de situația în care el va fi aplicat ca prevedere a Părții Generale, când aplicarea se va putea face pentru un termen de la 1 la 5 ani; totuși, în considerarea prevederii potrivit căreia interdicția va putea fi aplicată pe o perioadă de maxim 3 ani sau de 5 ani – în cazul agravantelor, acesta va fi maximul special. În ceea ce privește agravanta prevăzută la alin. (2) lit. c, ne întrebăm cum ar putea fi comisă delapidarea de către un funcționar, asupra unor bunuri care i-au fost încredințate în considerarea funcției sale, fără a se folosi pentru aceasta de relațiile de serviciu, adică de acelea ce constituie elemente preexistente ale delapidării; probabil că, de cele mai multe ori, se va reține delapidarea în formă agravată, prin urmare.

Existența agravantei privind delapidarea comisă de către administratorul unei bănci își are justificarea în faptul că legiuitorul a considerat cu atât mai periculoasă conduita de însușire a bunurilor gestionate ori administrate, atunci când ele riscă să împiedice circuitul bancar și chiar să îl destabilizeze pentru o perioadă lungă de timp, dar, dincolo de sfera patrimonială, și să slăbească încrederea opiniei publice în întregul sistem bancar. Agravanta prevăzută la alin. (3) se explică prin aceea că grupul criminal organizat, în cadrul acestui sistem de drept, constituie o formă de participație, potrivit art. 65 al Codului pen. din Republica Moldova, și nu o infracțiune de sine stătătoare, precum în dreptul nostru intern; așadar, nu se vor reține în concurs. Ultimele două variante agravate ale delapidării își justifică reglementarea în considerarea prejudiciului material produs, care va fi mare – de peste 500 de unități convenționale de amendă sau deosebit de mare – de peste 1500 de unități convenționale de amendă, potrivit prevederilor din Partea Generală a Codului penal, art. 126 alin. (1).

V.8. Delapidarea în Common-law

În ceea ce privește statele care au adoptat sistemul common-law, acestea se raportează la infracțiunea de delapidare mai mult ca la o variantă agravată a infracțiunii de furt – ceea ce, conceptual, delapidarea chiar este, decât ca la o infracțiune de sine stătătoare. Astfel, delapidarea se va regăsi de cele mai multe ori, în cadrul sistemelor common-law, într-o variantă „necentralizată”, ea fiind dispersată în întregul sistem penal al unor sisteme cum ar fi cel din Statele Unite, Anglia și Wales. Astfel, delapidarea e definită, cu caracter general, ca fiind fapta persoanei care își însușește bunurile încredințate de către altul¹⁸¹, caracteristică identificată și în cazul delapidării din sistemul de drept maghiar, asemănându-se, prin urmare, abuzului de încredere din dreptul nostru penal. Dincolo de această definiție, ea capătă forme variate, adaptate mai multor situații în care legiuitorii au prevăzut posibilitatea comiterii acestei infracțiuni. În continuare, vom prezenta câteva texte din dreptul aplicabil în SUA și din cel aplicabil în Anglia și Wales, în care se regăsesc elemente specifice delapidării.

V.8.1. Delapidarea în SUA

În SUA, delapidarea se găsește în varii articole din Codul Statelor Unite, condițiile preexistente fiind stabilite cu mai mare strictețe de către legiuitorul american, spre deosebire de cel român. Un alt aspect pe care l-am observat este că delapidarea apare mereu alături de infracțiunea de furt, fiind concepută de către legiuitorul american pentru a acoperi ipotezele în care nu s-a realizat o depozitare tipică furtului, ci autorul

¹⁷⁹ Cu privire la această opinie privind latura subiectivă, a se vedea D. Ionița, A. Cuciurca, *op. cit.*, p. 39.

¹⁸⁰ A se vedea S. Brânză, X. Ulianoschi, V. Stati, V. Grosu, I. Țurcanu, *op. cit.*, p. 287.

¹⁸¹ G. P. Fletcher, *Rethinking Criminal Law*, Ed. Oxford University Press, New York, 2000, p. 15.

era deja în posesia bunurilor, ipoteză pe care legiuitorul nostru a prevăzut-o mai degrabă în cadrul abuzului de încredere, delapidarea din dreptul american apropiindu-se mai mult de această infracțiune din dreptul nostru intern. Câteva exemple ale incriminării delapidării din Codul Statelor Unite ar fi: art. 656 – Furtul, delapidarea sau folosirea nejustificată a fondurilor de către angajatul băncii, 669 – Furtul sau delapidarea în legătură cu sistemul medical.

V.8.2. Delapidarea în dreptul britanic – Anglia și Wales

În dreptul aplicabil Angliei și Wales-ului, situație delapidării este ceva mai neclară, întrucât aceasta nu e tratată separat, ca infracțiune de sine stătătoare, cu mai degrabă ca una dintre formele abuzului în serviciu, unele dintre elementele ei regăsindu-se în cadrul Actului despre fraudă din 2006, în secțiunea a patra a acestuia¹⁸². Descentralizate, departe de a se constitui sub forma unei infracțiuni de sine stătătoare, se regăsesc elemente tipice delapidării și în cadrul unor texte legale din Actul despre Furt din 1968. Considerăm, totuși, că analiza acestora ar impune un studiu mult mai aprofundat al normelor penale din sistemul de common-law, ce se regăsesc și în Actul despre Fraudă și Actul despre Furt, aplicabile în Anglia și Wales.

VI. CONCLUZII

Apreciem ca fiind amintite și dezbătute cele mai actuale probleme privind infracțiunea de delapidare în lucrarea de față, cu rezerva că acestea nu pot fi considerate rezolvate și ca având răspunsuri definitive. Dacă delapidarea a fost încadrată de legiuitor în capitolul infracțiunilor contra serviciului, așa cum era necesar, aceasta nu înseamnă că structura sa hibridă, care împrumută din modalitățile de săvârșire ale mai multor infracțiuni, nu va pune în continuare probleme, cu atât mai mult cu cât aria de cuprindere a delapidării este din ce în ce mai largă, date fiind modificările pe care le-am prezentat, privitoare la funcționarul privat, situație care va conduce de multe ori la aparența unor concursuri de calificări.

REFERENCES / BIBLIOGRAFIE:

- Balaban, C.**, *Societăți comerciale. Infracțiuni*, în „Revista de Drept Penal”, nr. 2/2003.
- Barbu, C.**, *Delapidarea și furtul în paguba avutului obștesc*, Ed. Științifică, București, 1973.
- Basarab, M.**, *Codul penal comentat. Partea specială*, Vol. II, Ed. Hamangiu, 2008.
- Bică, Gh., Bică D. L.**, *Delapidarea în Noul Cod penal*, în „Revista de Drept Penal”, nr. 1/2014.
- Bodoronca, G., Cioclei, V., Kuglay, I., Lefterache, L.V., Manea, T., Nedelciu, I., Vasile, F.**, *Codul penal. Comentarii pe articole*, Ed. C.H. BECK, București, 2014.
- Bogdan, S.**, *Drept penal. Partea specială*, ediția a III-a, Ed. Universul Juridic, București, 2009.
- Bogdan, S., Șerban, D. A., Zlati, G.**, *Noul Cod Penal. Partea specială. Analize, explicații, comentarii. Perspectiva clujeană*, Ed. Universul Juridic, București, 2014.
- Boroi, Al.** *Drept penal. Partea specială – conform Noul Cod Penal*, Ed. C.H. Beck, București, 2011
- Brânză, S., Ulianovschi, X., Stati, V., Țurcanu, I., Grosu, V.**, *Drept penal. Partea specială*, vol. II, ediția a II-a, Ed. Cartier juridic, 2005.
- Bulai, C., Filipaș, A., Mitrache, C.**, *Instituții de drept penal. Curs selectiv pentru examenul de licență*, Ed. Trei, București, 2007.
- Capez, F., Prado Garcia, M. S.**, *Código Penal Comentado*, ediția a III-a, Ed. Saraiva, l.n., 2012.
- Catană-Găitan, E.**, *Delapidare sau abuz de încredere*, în „Revista de Drept Penal” nr. 4/2000.
- Cărpenu, Stanciu D., Piperea, Gh., David, S.**, *Legea societăților. Comentariu pe articole*, ediția a V-a, Ed. C.H. Beck, București, 2014.

¹⁸² (1) O persoană încalcă prevederile acestei secțiuni dacă:

- (a) ocupă o poziție din cadrul căreia e prezumat a fi păzitorul sau, cel puțin a nu acționa contrar intereselor financiare ale unei alte persoane,
- (b) în mod necinstit face abuz de acea poziție, și
- (c) intenționează ca, prin orice mijloace ale abuzului –
- (i) să obțină un câștig pentru sine sau pentru altul
- (ii) să îi cauzeze pierderi altuia sau să îl expună pe altul la pierderi.
- (2) Se va considera că o persoană a abuzat de poziția sa chiar și atunci când conduita sa a constat într-o omisiune, nu într-o acțiune.

- Ciobanu, P., Bogdan, D.**, *Noul Cod penal adnotat*, Ed. Rosetti Internațional, București, 2015.
- Cioclei, V.**, *Drept penal. Partea specială – infracțiuni contra patrimoniului. Cu referiri la Noul Cod penal*, Ed. C.H. Beck, București, 2011.
- Cobo Del Rosal, M. (et. al.)**, *Derecho Penal Espanol. Parte Especial*, ed. a 2-a, Ed. Dykinson, Madrid, 2005.
- De Souza Nucci, G.**, *Codigo Penal Comentado*, ediția a 9a, Ed. Revista dos Tribunais, 2009.
- Dongoroz, V., Dărăngă, Gh., Kahane, S., Lucinescu, D., Nemeș, A., Popovici, M., Sîrbulescu, P., Stoica, V.**, *Noul Cod penal și Codul penal anterior. Prezentare comparativă*, Ed. Politică, București, 1968.
- Dongoroz, V., Kahane, S., Oancea, I., Fodor, I.**, *Explicațiile teoretice ale Codului Penal Român, Partea specială*, vol. III, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1971.
- Doru, P.**, *Infracțiunea de delapidare. Prezentarea textului de lege și a practicii judiciare*, Ed. Științifică, București, 1959.
- Dreyer, E.**, *Droit penal special*, Ed. Ellipses, 2008.
- Dungan, P., Medeanu, T., Pașca, V.**, *Drept penal. Partea specială. Prezentare comparativă a Noului Cod Penal și a Codului Penal din 1968*, vol II., Ed. Universul juridic, 2013.
- Fiandance, G., Musco, E.**, *Diritto penale. Parte speciale*, vol. I, ediția a 5-a, Ed. Zanichelli, Bologna, 2012.
- Figueredo Dias, J. (dir.)**, *Comentario Conimbricense do Código Penal: parte especial*, ed. a 2-a, Ed. Coimbra.
- Fletcher, G. P.**, *Rethinking Criminal Law*, Ed. Oxford University Press, New York, 2000.
- Garrocho Salchedo, A. M.**, *Los delitos de malversacion*, în „Eunomia. Revista en Cultura de la Legalidad”, nr. 6/2014.
- Gattegno, P.**, *Droit Penal Special*, ed. a IV-a, Ed. Dalloz, 2001.
- Grosu, S. C.**, *Delapidare. Gestiune frauduloasă*, în „Revista de Drept Penal”, nr. 4/2002.
- Ilie, A. R.**, *Între «principiul specialității» și răspunderea penală generală a persoanei juridice. Privire asupra Proiectului noului Cod penal*, în „Curierul Juridic”, nr. 4/2009.
- Ionița, D., Cuciurca, A.**, *Evoluția reglementării protecției proprietății în Republica Moldova*, Chișinău, 2013.
- Larguier, J., Larguier, A.M.**, *Droit penal special*, ed. a 9a, Ed. Dalloz, 1996.
- Loghin, O., Toader, T.**, *Drept penal român. Partea specială*, Ed. Șansa, 2001.
- Mateuț, Gh.**, *Delapidare. Delimitări*, în „Revista de Drept Penal”, nr. 4/2001.
- Mateuț, Gh.**, *Considerații teoretice și practice privind conținutul constitutiv al infracțiunii de delapidare în actuala reglementare*, în revista „Dreptul”, nr. 10/2002.
- Mitrache, C., Mitrache, C.**, *Drept penal român. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2014.
- Nicolescu, V.**, *Delapidarea și gestiunea frauduloasă. Asemănări și deosebiri*, în „Revista de Drept Penal”, nr. 4/2000.
- Papadopol, V., Popovici, M.**, *Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1969–1975*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977.
- Papadopol, V., Popovici, M.**, *Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1976 – 1980*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.
- Popescu, M., Popa, F.**, „Delapidarea în dreptul penal maghiar”, în revista *Dreptul*, nr. 11/2003.
- Rocco, A.**, *Commento Teorico-Pratico del Nuovo Codice Penale*, vol. III ediția a 2-a, Ed. Unione Tipografico-Editrice Torinese, Torino, 1940.
- Ronco, M., Romano, B.**, *Codice Penale Commentato*, ediția a 4-a, Ed. CEDAM UTET Giuridica, 2012.
- Stoica, Aug. O.**, *Drept penal. Partea specială*, vol. I, Cluj, 1958.
- Streteanu, F., Nițu, D.**, *Drept penal. Partea generală*, Vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014.
- Tanoviceanu, I.**, *Tratat de drept și procedură penală*, vol. II, Ed. Tiparul Curierului Judiciar, București, 1924-1927.
- Toader, T., Michinici, M. I., Răducanu, R., Crișu-Ciocintă, A., Răduleț, S., Dunea, M.**, *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Ed. Hamangiu, 2014.

Ungureanu, A., „Conceptul de «obștesc» după intrarea în vigoare a Constituției”, în *Revista de Drept Penal* nr. 1/1994.

Vasiu, I., *Drept penal. Partea specială – cu referiri la Noul Cod Penal*, Ed. Albastră, Cluj-Napoca, 2011

Veron, M., *Droit penal special*, ed. a 13-a, Ed. Sirey, 2010.

Vasiliiu, T., Pavel, D., Antoniu, G., Lucinescu, D., Papadopol, V., Rămureanu, V., *Codul penal al Republicii Socialiste România comentat și adnotat. Partea specială*, vol. I, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1975.